T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇİKOLATA MÜZELERİNDE İÇ MEKÂN TASARIMI ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Hatice YİTMEZ

Ankara-2024

GCPS

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇİKOLATA MÜZELERİNDE İÇ MEKÂN TASARIMI ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Hatice YİTMEZ

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Gizem YAKUPOĞLU

Ankara-2024

KABUL VE ONAY

Hatice YİTMEZ tarafından hazırlanan "Çikolata Müzelerinde İç Mekân Tasarımı Analizi" başlıklı bu çalışma, 02.08.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Dilşa GÜNAYDIN TEMEL (Başkan)

Dr. Öğretim Üyesi Gizem YAKUPOĞLU (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Güliz TAŞDEMİR (Üye)

Prof. Dr. Şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,
Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

02.08.2024

Hatice YİTMEZ

ÖZ

YİTMEZ, Hatice. Çikolata Müzelerinde İç Mekân Tasarımı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Çikolata müzelerinde yaratılan iç mekân tasarımları, çikolatayı bir temsil aracı olarak kullanabilmekte, bu durum mekânın tasarımına, farklı sergileme biçimlerine ve çikolatadan üretilen eserlere yansıyabilmektedir. Sergilenen eserler, sanat eserleri ve müzenin mekân kurgusu seçilen temanın temsili olarak planlanabilmekte ve anlamın ürestim sürecine katkıda bulunabilmektedir. Araştırmanın amacı Türkiye'deki çikolata müzelerinde iç mekân tasarımı aracılığı ile oluşturulan temsil biçimlerini anlamak ve mekânda kurgulanan deneyimi analiz etmektir. Buna ek olarak çikolata müze mekânlarının iç mekân tasarımında etkili olan ögelerin ortaya konulması hedeflenmektedir. Türkiye'de dört adet çikolata temalı müze bulunmaktadır. Araştırma kapsamında Pelit Çikolata Müzesi ve Bursa Çikolata Müzesi ziyaret edilerek iç mekân analizleri yapılmıştır. Alan çalışması kapsamında mekân organizasyonu, iç mekân tasarımını oluşturan öğeler ve sergilenen eserler incelenerek oluşturulan temsiller tartışılmaktadır.

Temsil sürecinde kullanılan mekânsal öğeler, temsilde üretilen farklı anlamlar ve insanların bu anlamların nasıl yorumladığını anlamak tematik mekânların çalışma biçimlerine yönelik yorumlar yapılabilmesini sağlamaktadır. Araştırma kapsamında alan çalışması yapılan Pelit Çikolata Müzesini ve Bursa Çikolata Müzesini ziyaret eden kişilerin mekânı nasıl deneyimlediğini ve farklı temsillerde ortaya çıkan anlamlara yönelik çıkarımlarını anlamak amacıyla likert ölçeği ile bir ziyaretçi anketi düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye'deki çikolata müzelerinin mekân özellikleri sınıflandırma yapılarak tablolar aracılığıyla aktarılmıştır. Çikolataya farklı formlar verilerek elde edilen üretimlerin, yerel ve evrensel kültüre ait ögeleri kullanarak müze deneyimini şekillendirdiği ve kültür ile ilişkilenen anlamların oluşmasına katkıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tematik Müzeler, Temsil, Çikolata Müzeleri, Müzelerde Sergileme Biçimleri, Müzelerde İç Mekân Tasarımı

ABSTRACT

YITMEZ, Hatice. Analysis of Interior Design in Chocolate Museums, Master's Thesis, Ankara, 2024.

Interior designs created in chocolate museums can use chocolate as a means of representation, which can be reflected in the design of the space, different forms of display and artifacts produced from chocolate. Exhibited artifacts, works of art, and museum's space can be constructed as a representation of the chosen theme and contribute to process, within which diverse meanings are constructed. The aim of this research is to understand forms of representation created through interior design in chocolate museums in Turkey and to analyze the experience constructed within the space. There are four chocolate-themed museums in Turkey. Within the scope of this research, Pelit Chocolate Museum and Bursa Chocolate Museum were visited and their interiors were analyzed. Within the scope of the field study, spatial organization, elements that make up the interior design and artifacts exhibited are examined and representations created through them are discussed.

Understanding the spatial elements used in the representation process, the different meanings produced in the representation and how people interpret these meanings enables interpretations to be made about the way thematic spaces work. Within the scope of the research, a Likert scale visitor questionnaire is organized in order to understand how visitors to the Pelit Chocolate Museum and Bursa Chocolate Museum experience the space and their inferences about the meanings emerging in different representations. As a result of the research, the spatial characteristics of chocolate museums in Turkey are categorized and conveyed through tables. It is understood that the productions obtained by giving chocolate different forms shape the museum experience by using elements of local and universal culture and contribute to the formation of meanings associated with culture.

Keywords: Thematic Museums, Representation, Chocolate Museums, Exhibition Forms in Museums, Interior Design in Museums

TEŞEKKÜR

Tez yazım sürecinde beni değerli bilgileriyle yönlendiren, çalışmamı daha ileriye götürmemi sağlayan, zorlandığım süreçte desteğini esirgemeyen, güler yüzlü ve sabırlı tez danışmanım sayın Dr. Öğretim Üyesi Gizem YAKUPOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Tez savunma öncesinde çalışmamı inceleyen, değerli düşüncelerini ileten ve çalışmamı daha ileriye taşımama destek veren sayın jüri üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Dilşa GÜNAYDIN TEMEL ve Dr. Öğr. Üyesi Güliz TAŞDEMİR'e teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecinde elimden tutan, sonsuz sevgisini gösteren, desteğini esirgemeyen, düştüğümde kaldırarak yoluma devam etmemi sağlayan kıymetli eşim Özcan YİTMEZ'e çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan, eğitimimde bütün imkanları sağlayan, tez yazım sürecinde destek veren sevgili aileme; babam Yüksel ÇAM'a, annem Sultan ÇAM'a ve ablam Seren ÇAM ÜNAL'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

TEŞEKKÜR ..... **iii**

İÇİNDEKİLER ..... **iv**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **vi**

ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **vii**

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xii**

BÖLÜM 1: ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI ve YÖNTEMİ **1**

1.1. Çalışmanın Amacı **1**

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi **2**

BÖLÜM 2: TEMATİK MÜZELER VE SERGİLEME BİÇİMLERİ **4**

2.1. Tematik Müzeler ve Temsil **4**

2.2. Gastronomi Temalı Müzelerde Sergileme Biçimleri ve Temsil **12**

BÖLÜM 3: ÇİKOLATA MÜZELERİ VEÇİKOLATANIN MEKÂN KURGUSUNDAKİ ROLÜ **22**

3.1. Çikolata Müzelerinin Tarihsel Gelişimi **22**

3.2. Çikolata Müzelerinde Mekân Kurgusu ve Temsil **25**

3.2.1. The Hershey Story Museum (Hershey Hikayesi Müzesi) **26**

3.2.2. Schokoladen Müzesi **34**

3.2.3 Lindt Home of Chocolate (Lindt Çikolata Evi) **38**

3.2.4 Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe) – Orlando **45**

3.2.5 Felissimo Çikolata Müzesi **47**

BÖLÜM 4: TÜRKİYE'DEKİ ÇİKOLATA MÜZELERİNDE MEKÂN KURGUSU VE TEMSİL **54**

4.1. Türkiye'de Çikolata Müzeleri **54**

4.1.1. Safranbolu Çikolata Müzesi **56**

4.1.2. Bodrum Çikolata Müzesi **60**

4.3. Türkiye'de Çikolata Müzeleri Alan Çalışması 62

4.2.1. Anket Tasarımı 62

4.2.2. Demografik Veri Analizi 63

4.2.3. Pelit Çikolata Müzesi **64**

4.2.4. Pelit Çikolata Müzesi Ziyaretçi Deneyimi Anket Bulguları **76**

4.2.5. Bursa Çikolata Müzesi **84**

4.2.6. Bursa Çikolata Müzesi Ziyaretçi Deneyimi Anket Bulguları **88**

TARTIŞMA VE SONUÇ 96

KAYNAKÇA 100

EK-1 ANKET FORMLARI 108

TURNITIN RAPORU 113

ÖZGEÇMİŞ 120

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Temsil – Nesne İlişkisi 11

Tablo 2: Gastronomi Müze Türleri 15

Tablo 3: Avrupa'nın en eski çikolata müzeleri 24

Tablo 4: Türkiye'deki Çikolata Müzeleri. 55

Tablo 5: Ankete Katılan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı 64

Tablo 6: Pelit Çikolata Müzesi Anket Katılımcılarının Demografik Dağılım Grafiği 77

Tablo 7: Pelit Çikolata Müzesi Anketi İkinci Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması 77

Tablo 8: Pelit Çikolata Müzesi Anketi Üçüncü Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması 77

Tablo 9: Bursa Çikolata Müzesi Anket Katılımcılarının Demografik Dağılım Grafiği 88

Tablo 10: Bursa Çikolata Müzesi Anketi İkinci Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması 88

Tablo 11: Bursa Çikolata Müzesi Anketi İkinci Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması 93

Tablo 12: Türkiye'deki Çikolata Müzelerinde Yer Alan Mekânların Analizi .. 97

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Louvre Müzesi Heykel Sergi Alanı 5

Şekil 2: Louvre Müzesi Tablo Sergisi 6

Şekil 3: Corpus Anatomi Müzesi Binası 6

Şekil 4: Corpus Anatomi Müzesi Sergi Alanı 7

Şekil 5: Coca-Cola Müzesi Sergi Alanı 7

Şekil 6: Coca-Cola Müzesi Sergi Alanı Duyu Standı 8

Şekil 7: Emine Göğüş Mutfak Müzesi Mutfak Eşyaları Sergi Alanı 8

Şekil 8: Bochnia Tuz Madeni Kilise 9

Şekil 9: Bochnia Tuz Madeni Tuzdan Heykeller 9

Şekil 10: Çin Çay Müzesi Sergi Alanı 14

Şekil 11: Twinings Çay Müzesi Twinings Markasının Krolonojik Gelişimi 14

Şekil 12: Gaziantep Baklava Müzesi Baklava Yapımı Sergisi 16

Şekil 13: Kahramanmaraş Dondurma Müzesi Balmumu Heykeller 16

Şekil 14: Kanada Çedar Peynir Müzesi Peynir Makineleri Sergi Standı 17

Şekil 15: Hatay Zeytinyağı Müzesi Zeytin Makineleri Sergi Standı 17

Şekil 16: Idoha Patates Müzesi Pringles En Büyük Patetes Cips 18

Şekil 17: Haribo Şeker Müzesi Sergi Alanı 18

Şekil 18: Paneum – Ekmek Müzesi Birinci Sergi Alanı 19

Şekil 19: Paneum – Ekmek Müzesi İkinci Kat Sergi Alanı 19

Şekil 20: Cite Du Vin Şarap Müzesi Sergi Alanı İkinci Bölüm Sergi Platformu 20

Şekil 21: Cite Du Vin Şarap Müzesi 5 Duyu Standı 20

Şekil 22: Dünyadaki Çikolata Müzelerinin Kıtalara Göre Dağılımı 25

Şekil 23: Hersheypark Arazi Yerleşim Şeması 27

Şekil 24: Hersheypark Genel Görünüm 27

Şekil 25: Hershey Chocolate World Plan Şeması 28

Şekil 26: Hershey Chocolate World Çikolata Üretim Tesisi 28

Şekil 27: Hershey Story Museum Dış Mekân Görünümü..... 29

Şekil 28: Hersley Story Museum 1. kat planı 30

Şekil 29: Hersley Story Museum Lobi Duvar Resmi 30

Şekil 30: Hersley Story Museum 2. kat planı 31

Şekil 31: Hersley Story Museum Sergi Alanı İlk Bölüm 31

Şekil 32: Hersley Story Museum Sergi Alanı İkinci Bölüm 32

Şekil 33: Hersley Story Museum Sergi Alanı Üçüncü Bölüm 32

Şekil 34: Hersley Story Museum Sergi Alanı Dördüncü Bölüm 33

Şekil 35: Hersley Story Museum Sergi Alanı Beşinci Bölüm 34

Şekil 36: Schokoloden Museum Çikolata Çeşmesi..... 35

Şekil 37: Schokoloden Museum Kakao Dünya Turu 36

Şekil 38: Schokoloden Museum Tropik Ev..... 36

Şekil 39: Schokoloden Museum Eski Çikolata Ambalajları Sergi Bölümü..... 37

Şekil 40: Schokoloden Museum Çikolata Fabrikası 37

Şekil 41: Lindt Chocolate Home Binası 38

Şekil 42: Lindt Chocolate Home İç Mekân Yerleşim Şeması 39

Şekil 43: Lindt Chocolate Home Sergisi Çikolata Çeşmesi..... 39

Şekil 44: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Planı..... 40

Şekil 45: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Birinci Bölüm Dijital Sergi Ekranları..... 40

Şekil 46: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı İkinci Bölüm Dijital Sergi Platformu 41

Şekil 47: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Üçüncü Bölüm Sergi Standı 42

Şekil 48: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Dijital Sergi Ekranları 42

Şekil 49: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Çikolata Şelaleleri Standları 43

Şekil 50: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Beşinci Bölüm 43

Şekil 51: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Altıncı Bölüm 44

Şekil 52: Lindt Chocolate Home Pilot Tesis 44

Şekil 53: Orlando Chocolate Museum and Cafe Sergi 45

Şekil 54: Orlando Chocolate Museum and Cafe Makine Sergisi 46

Şekil 55: Orlando Chocolate Museum and Cafe Sergi Alanı 46

Şekil 56: Orlando Chocolate Museum and Cafe Sergi Alanı 47

Şekil 57: Felissimo Çikolata Müzesi Logosu 48

Şekil 58: Felissimo Çikolata Müzesi Sergi Alanı 48

Şekil 59: Felissimo Çikolata Müzesi Sergi Alanı Başlangıç Bölümü 49

Şekil 60: Felissimo Çikolata Müzesi Yaratıcı Yürüyüş Bölümü 49

Şekil 61: Felissimo Çikolata Müzesi Sanat Meydanı Bölümü Özel Sergi 50

Şekil 62: Felissimo Çikolata Müzesi Sanat Meydanı Bölümü Güncel Sergi 51

Şekil 63: Felissimo Çikolata Müzesi Kütüphane Bölümü 51

Şekil 64: Felissimo Çikolata Müzesi Senfonik Orman Bölümü 52

Şekil 65: Felissimo Çikolata Müzesi Yedinci Bölüm 52

Şekil 66: Safranbolu Çikolata Müzesi Binası 56

Şekil 67: Safranbolu Çikolata Müzesi Sirkülasyon Şeması 57

Şekil 68: Safranbolu Çikolata Müzesi Çikolata Çeşmesi 58

Şekil 69: Safranbolu Çikolata Müzesi Sergi Alanı 58

Şekil 70: Safranbolu Çikolata Müzesi Sergi Alanı 59

Şekil 71: Safranbolu Çikolata Müzesi Sergi Alanı 59

Şekil 72: Bodrum Çikolata Müzesi Sergi Alanı 60

Şekil 73: Bodrum Çikolata Müzesi Antik Tiyatro Sergi Alanı 61

Şekil 74: Bodrum Çikolata Müzesi Sergi Alanı 61

Şekil 75: Bodrum Çikolata Müzesi Antik Tiyatro Sergi Alanı 62

Şekil 76: Pelit Çikolata Müzesi Binası 64

Şekil 77: Pelit Çikolata Müzesi Plan Şeması 65

Şekil 78: Pelit Çikolata Müzesi Sirkülasyon Şeması 66

Şekil 79: Pelit Çikolata Müzesi Çikolata Şelalesi 67

Şekil 80: Pelit Çikolata Müzesi Nuh'un Gemisi 68

Şekil 81: Pelit Çikolata Müzesi İstanbul Salonu Dijital Ekran 69

Şekil 82: Pelit Çikolata Müzesi İstanbul Salonu 69

Şekil 83: Pelit Çikolata Müzesi Mevlana Salonu 70

Şekil 84: Pelit Çikolata Müzesi Çanakkale Salonu Sergi Alanı 71

Şekil 85: Pelit Çikolata Müzesi Çanakkale Salonu Sergi Alanı 71

Şekil 86: Pelit Çikolata Müzesi Dünya Tarihi Salonu Sergi Alanı 72

Şekil 87: Pelit Çikolata Müzesi Dünya Tarihi Salonu Sergi Alanı 73

Şekil 88: Pelit Çikolata Müzesi İslam Salonu Sergi Alanı 73

Şekil 89: Pelit Çikolata Müzesi Türk Çadırı 74

Şekil 90: Pelit Çikolata Müzesi Savaş Sahnesi 74

Şekil 91: Pelit Çikolata Müzesi Mısır Çarşısı 75

Şekil 92: Pelit Çikolata Müzesi Türkiye Salonu Sergi Alanı 76

Şekil 93: Pelit Çikolata Müzesi Türk Kahvesi 76

Şekil 94: Pelit Çikolata Müzesi "Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz? Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği 79

Şekil 95: Pelit Çikolata Müzesi "Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği 80

Şekil 96: Pelit Çikolata Müzesi "Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği 81

Şekil 97: Bursa Çikolata Müzesi Bursa Sofrası Sergisi 84

Şekil 98: Bursa Çikolata Müzesi Bursa Sirkülasyon Şeması 85

Şekil 99: Bursa Çikolata Müzesi İnkaya Uluçunar Sergisi 85

Şekil 100: Bursa Çikolata Müzesi Hatıra Duvarı 86

Şekil 101: Bursa Çikolata Müzesi Çizgi Film Karakterleri Sergi Alanı 86

Şekil 102: Bursa Çikolata Müzesi Sergi Alanı..... 87

Şekil 103: Bursa Çikolata Müzesi Sergi Alanı 87

Şekil 104: Bursa Çikolata Müzesi "Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz? Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği 90

Şekil 105: Bursa Çikolata Müzesi "Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği. 91

Şekil 106: Bursa Çikolata Müzesi "Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği 92

SİMGELER VE KISATMALAR DİZİNİ

ICOM **:** International Council of Museum (Uluslararası Müze Konseyi)

MS. **:** Milattan sonra

TDK **:** Türk Dil Kurumu

TV **:** Televizyon

vb. **:** Ve benzeri

yy **:** Yüzyıl

BÖLÜM 1: TEZ KONUSU İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın amacı Türkiye'deki çikolata müzelerinde kullanılan iç mekân ögelerini ve sergileme tekniklerini incelemek, mekân kurgularını plan şemaları oluşturarak analiz etmektir. Analizler sonucunda elde edilen verilerle çikolata müze mekânlarının iç mekân tasarımında etkili olan ögelerin ortaya konulması hedeflenmektedir.

Çalışmanın bir diğer amacı ise çikolata müzelerinde kullanılan sergileme yöntemleri ile oluşturulan temsil biçimlerini anlamak ve mekânda kurgulanan deneyimi analiz etmektir. Buna ek olarak çikolata müzesini ziyaret edenlerin müzeye yönelik beklentilerini ve deneyimlerini anlamak, insanların müzelerde yer alan iç mekân ögelerine ve sergilenen eserlere karşı farkındalığını incelenmektedir. Çalışmanın literatürde sınırlı sayıda yer alan çikolata müze mekânları incelemelerine ve mekân üzerinden oluşturulan temsil araştırmalarına katkıda bulunması hedeflenmektedir. Bu hedeflerden yola çıkılarak çalışmanın araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

- Türkiye'deki çikolata müzelerinin tasarımında hangi iç mekân ögeleri ve sergileme teknikleri kullanılarak mekân kurgusu yapılmaktadır?
- Türkiye'deki çikolata müzelerinde yer alan iç mekân ögeleri ve sergilenen eserlere karşı ziyaretçilerin farkındalığı nedir?
- Türkiye'deki çikolata müzelerini ziyaret eden insanların müzeden beklentileri ve müze deneyimleri farklılık göstermekte midir?

Bu araştırma sorularına cevap vermek amacıyla bu çalışmada çikolata müzelerinde yer alan iç mekân ögelerinin ve sergileme tekniklerinin özellikleri analiz edilmiştir. Türkiye'de yer alan çikolata müzelerinin mekân analizleri yapılmış, müzeyi ziyaret edenlerin müze beklentilerini ve deneyimlerini anlamak amacıyla anket çalışması uygulanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın konusu ve amacı doğrultusunda çalışmanın strüktürü aşağıdaki şekilde kurgulanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi aktarılmaktadır. Araştırma kapsamında literatür taraması yapılarak ikinci ve üçüncü bölümde teorik altyapı oluşturulmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde çikolata müzelerinde mekân analizlerine temel oluşturması amacıyla tematik müzelerde ve gastronomi müzelerinde sergileme yöntemleri incelenmiştir. Tematik mekanlarda kullanılan temsil anlamlarına ve insanların oluşturulan temsilleri yorumlama biçimlerine örnekler kullanılarak değinilmiştir. Gastronomi temalı müzelerde yer alan sergileme teknikleri ve kültürel temsil anlamları analiz edilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde çikolata müzelerinin tarihsel gelişimi incelenmiştir. Ardından çikolata müzelerinde sergileme biçimleri ve kültürel temsili anlamak amacıyla dünyadaki örnekler analiz edilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde Türkiye'de yer alan dört adet çikolata müzesinin mekân kurgusu ve sergileme biçimleri incelenmiştir. Çalışmanın yapıldığı dönemde geçici olarak kapalı olan Safranbolu Çikolata Müzesi ve turistik bir bölgede yer alan Bodrum Çikolata Müzesi çalışmanın yapıldığı tarihte yeterli sayıda ziyaretçi olmayacağının öngörülmesi sebebiyle literatür çalışması yapılarak incelenmiştir. Alan araştırması için Türkiye'nin ilk çikolata müzesi olan ve en geniş sergi alanına sahip Pelit Çikolata Müzesi ve bulunduğu bölgenin yerel kültürüne odaklı sergi kurgusuna sahip Bursa Çikolata Müzesi tercih edilmiştir.

Pelit Çikolata Müzesi ve Bursa Çikolata Müzesinde yapılan alan çalışmasında çoklu metot yöntemi kullanılmıştır. Çoklu metot kullanımında nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılmaktadır. Çalışma kapsamında müzelerin plan şemaları oluşturularak mekân kurguları, sergileme biçimleri ve müzelerde oluşturulan temsiller analiz edilmiştir. Alan araştırması yapılan müzeleri ziyaret eden 18 yaş üzeri 50 kişiden oluşan örneklem grubuna müzelerden beklentilerini ve deneyimlerini analiz etmek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Örneklem grubu belirlenirken basit rastgele örnekleme (simple random sampling) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem sadece şans unsuruna göre evrenin içerisinde yer alan bireylerin seçilmesine imkan sağlayan örnekleme yöntemidir (Böke, 2009).

Çalışmada kullanılan anket genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm ankete katılım sağlayan bireylerin demografik analizinin yapılmasını amaçlayan bölümdür. Bu bölümde bireylerin yaş ve cinsiyet bilgilerine ulaşılması hedeflenmiştir. Anketin ikinci bölümü ziyaretçinin müzeyi ziyaret etmeden önce müzeden mekânsal beklentilerini öğrenmek amacıyla kurgulanmış ve veriler Likert Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. İslamoğlu ve Alnıaçık'a (2019) göre Likert Ölçeği adını Rensis Likert'ten alan çok sorulu, kişilerin tutum ve eğilimlerini ölçmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Katılımcıya yöneltilen sorulara karşı eğilimleri ölçmek için 5,7,9 veya 11 farklı katılma derecesi sunulur. Elde edilen sonuçlar her maddeye verilen yanıtların aritmetik ortalaması hesaplanarak yorumlanır. Anketin ikinci bölümünde Likert ölçeği ile hazırlanan sorulara ek olarak katılımcılara müzenin konumu, ulaşılabilirliği ve ziyaret amacını öğrenmeye yönelik çoktan seçmeli üç adet soru yöneltilmektedir. Müzenin ziyaret sonrası mekânsal deneyimini analiz etmek amacıyla düzenlenen anketin üçüncü bölümünde de Likert Ölçeği ile veri toplanmıştır. Alan araştırması ve anket çalışması sonucunda elde edilen veriler literatür çalışması referans alınarak tartışma ve sonuç bölümünde aktarılmıştır.

BÖLÜM 2: TEMATİK MÜZELER VE SERGİLEME BİÇİMLERİ

Tematik müzeler; eserlerin belirli bir kurgu ile sunulduğu, bir konsept ile eserlerin birbirine bağlandığı müzelerdir. Çalışmanın bu bölümünde tematik müzeler tema çeşitlerine göre sınıflandırılacaktır. Ardından tematik müzelerde verilmek istenen mesajların temsil sistemleri aracılığıyla aktarılması irdelenecektir. Tematik müzelerde ve gastronomi müzelerinde sergileme yöntemleri çikolata müzelerinde mekân analizlerine temel oluşturması amacıyla örnekler üzerinden analiz edilecektir.

2.1. Tematik Müzeler ve Temsil

Uluslararası Müze Konseyi ICOM (2022) müze mekânlarını; somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, sergileyen, kamuya açık ve erişilebilir kurum şeklinde tanımlanmaktadır. Müzeler toplumlara eğitim ve eğlence deneyimleri sunmaktadır. Toplumların kültür seviyelerini yükselten, bilimsel ve sanatsal gelişime katkıda bulunan müzeler, sergileri kültürel bir iletişim aracı olarak kullanmaktadır. Bir iletişim ögesi olan sergiler aracılığıyla müzeler eğitim veren kurumlara dönüşmüştür (Boyraz, 2012). Müzenin herkes tarafından erişilebilir olması, yaratıcılığa, araştırmaya, sorgulamaya incelemeye, tartışmaya, paylaşıma dayalı ortamlar sunması, modern müze tasarımında temel beklentidir (Kandemir ve Uçar, 2015).

Tematik müzeler; bir tema ile bir oluşturulan, koleksiyonların ya da eserlerin ziyaretçilere belirli bir kurgu ile sunulduğu mekânlardır. Tematik müzeler; toplumların kendilerine özgü kültürel değerlerini yansıtan, eğitici nitelikte olan, bir konsept ile eserleri birbirine bağlayan müzelerdir (Hubard, 2014). Tematik müzelerde seçilen temanın, ziyaretçilerin ana odağı olması amaçlanmıştır. Tema üzerinden ziyaretçilere farklı mekânsal ögeler ve bilgilendirme araçları kullanılarak bir deneyim sunulmaktadır.

Temanın kelime anlamı; Merriam-Webster sözlükte bir söylemin veya sanatsal temsilin konusu şeklinde ifade edilmektedir. Türk Dil Kurumu'nda ise tema; asıl konu, temel motif, ana konu olarak tanımlanmıştır. Tasarım süreci bir çıkış fikri ile başlar ve ortaya çıkan ürün kavramla birlikte düşünülmelidir (Esin Altaş, 2002). İç mekân tasarımı, en küçük ölçekli mekândan en karmaşık mekâna kadar belirli bir

“ana fikir” çerçevesinde gelişir. Bu ana fikir; mekânın bütününde uyum sağlayan, tüm biçimsel, işlevsel ve estetik kararları kapsayan “kavram” olgusudur. İç mekân tasarımında kavramsal yaklaşımı oluştururken tasarımın yönelişini belirleyen bir tema seçilir (Bozdayı, 1996).

Beardsworth ve Bryman (1999) tematik restoranlar üzerinden dört farklı mekân temasını, Hatıra Teması, Parodi Teması, Etnik Tema ve Yansıtma Teması olarak sınıflandırmaktadır. Tematik müzeleri de belirtilen 4 başlıkta incelemek mümkündür.

Hatıra Teması, değerli sanat eserlerinin ve kültürel kalıntıların sergilendiği tema çeşididir. Örneğin; Louvre Müzesi mimari yapısı ve sergilenen eserler bakımından Kutsal Emanet Temasını yansıtan müzelerden biridir. Sekiz farklı bölümden oluşan müzede 400.000’e yakın sanat eseri yer almaktadır. Müze koleksiyonunda; farklı uygarlıklara ait mimari ögeler ve heykeller, tablolar, mobilyalar, yazıtlar, kitaplar, arkeolojik kalıntılar gibi çok sayıda sanat eseri yer almaktadır (Louvre, 2024).

Şekil 1: Louvre Müzesi Heykel Sergi Alanı (travelingturks, 2021)

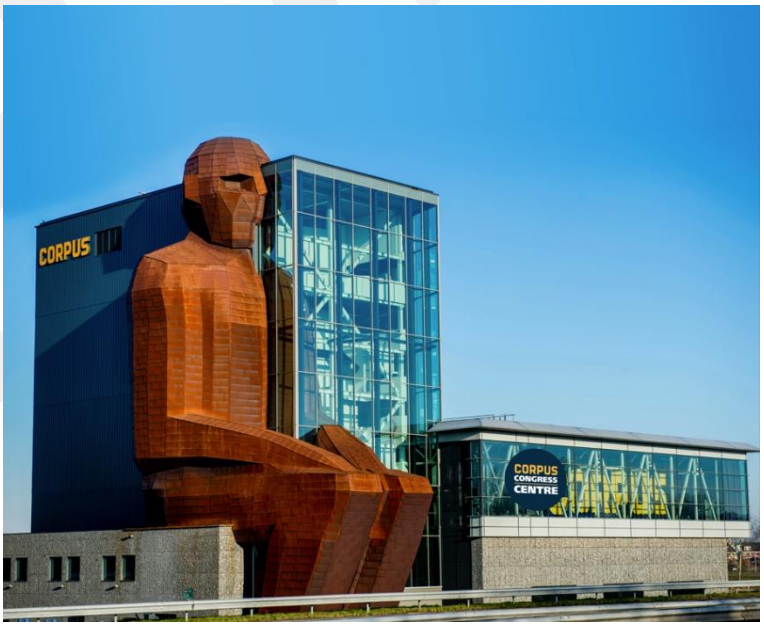
https://travelingturks.com/avrupa/fransa/paris/turk-rehber-ile-louvre-muzesi/

Şekil 2: Louvre Müzesi Tablo Sergisi (Arıkan, 2021)

https://gezipgordum.com/louvre-muzesi/

Parodi Teması, gerçekte var olan kalıplaşmış ögelerin sahte versiyonlarını kullanarak mekânda ambiyans yaratılan tema türüdür. Örneğin; Corpus Anatomi Müzesi insan vücudunun olduğundan daha büyük ölçekteki bir parodisi olarak değerlendirilebilir. PBV Architects tarafından tasarlanan bina 35 metre yüksekliğinde oturan bir insan heykeli formundadır (Şekil 3). Müze sergisinde insan vücudunun anlatıldığı şemaların bulunduğu panolar, anatomi ile ilgili bilgi afişleri, sağlıklı beslenme üzerine bilgilendirme panoları, cam vitrin içerisinde organları gösteren küçük insan maketleri, dijital ekranlar, egzersiz aletleri bulunmaktadır (Şekil 4).

Şekil 3: Corpus Anatomi Müzesi Binası (Whichmuseum, 2024)

https://whichmuseum.com/museum/corpus-journey-through-the-human-body-oegstgeest-739

Şekil 4: Corpus Anatomi Müzesi Sergi Alanı (Valknoordwijk.nl, 2024)
https://www.valknoordwijk.nl/en/touristic-information/museums/corpus

Yansıtma Teması, belirli bir markanın karakteristik özelliklerinin temaya dönüştüğü ve kurumsal kimlik ögelerinin kullanıldığı durumdur. Markaya ait renkler, semboller, ögeler serginin kurgusunu oluşturmaktadır. Örneğin; Coca-Cola Müzesi yansıtma temasının hakim olduğu bir tematik müzedir. Müze içerisinde Coca-Cola'nın tarihi ve yapımı anlatılmakta, duyuları harekete geçiren sergileme teknikleri yer almaktadır. Dijital ekranlar, koku kapsülleri, tadım atölyeleri, üretim laboratuvarı, tiyatro gösterileri sergiyi oluşturan ögeler arasında yer almaktadır. Markayı yansıtan kırmızı renk müzenin genel kurgusuna hakimdir ve markayı temsil eden kutup ayısı figürü bulunmaktadır (Şekil 6).

Şekil 5: Coca-Cola Müzesi Sergi Alanı (Adventuresinga.com, 2022)
https://adventuresinga.com/f/new-pop-culture-installations-land-at-the-world-of-coca-cola?blogcategory=Family+Friendly

Şekil 6: Coca-Cola Müzesi Sergi Alanı Duyu Standı (Getyourguide.com)
https://www.getyourguide.com/world-of-coca-cola-l76765/atlanta-world-of-coca-cola-skip-the-line-ticket-t388500/

Bir başka kategori olan Etnik Tema ise bir topluma ait kültürün ve geleneklerin yansıtıldığı tema türüdür. Örneğin; Gaziantep'te bulunan Türkiye'nin ilk mutfak müzesi olma özelliği taşıyan Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Gaziantep'in mutfak kültürünü tanıtmayı amaçlayan, vitrinlerde mutfak eşyalarının sergilendiği Etnik Temalı bir müzedir (Şekil 7). Müze sergisinde Antep yöresine özgü kıyafetler giydirilmiş mankenler ile yöresel yemeklerin yapımı canlandırılmıştır.

Şekil 7: Emine Göğüş Mutfak Müzesi Mutfak Eşyaları Sergi Alanı (Kültürportalı, 2024)
https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/emine-gogus-mutfak-muzesi

Tematik Müzelerde, belirtilen tema türlerinden bir veya birkaçı ile kurgulanabilir. Birden fazla tematik yaklaşımın bir araya geldiği Polonya'nın kültürel değeri olan Bochnia Tuz Madeni bu duruma örnek niteliğindedir. Maden 1981 yılında Polonya'nın tarihi anıtlar listesine dahil edilmiş, 1990 yılında da turistlere açılmıştır (unesco, 2023). Hatıra temasının yer aldığı madenin turist rotasında tuzdan yapılmış heykeller, madencilik ekipmanları, farklı jeolojik yapıda odalar yer almaktadır (bochinia-mine, 2023). Sergilenen ögelerin bir kısmı gerçeğin parodisi niteliğindedir. Tuzdan yapılarak sonradan yerleştirilmiş heykeller ve maden işçilerinin canlandırıldığı sahneler parodi temasını yansıtmaktadır.

Şekil 8: Bochnia Tuz Madeni Kilise (Unesco, 2024)

https://whc.unesco.org/en/list/32/gallery/

Şekil 9: Bochnia Tuz Madeni Tuzdan Heykeller (Unesco, 2024)

https://whc.unesco.org/en/list/32/gallery/

Tematik müzelerde hikâye anlatımı ile oluşturulan sergilemeler insanların verilmek istenen mesajlar üzerine düşünmelerine ve mekân ile bağlantı kurmalarına yardımcı olur (Aykut, 2017). Modern müze tasarımında dış mekân ve iç mekân bölümleri; karşılama ve sirkülasyon mekânları, sergi alanları, laboratuvarlar ve satış birimleri deneyime dayalı bir yaklaşım ile müze-ziyaretçi arasında bütüncül bir ortam yaratmak amacıyla tasarlanmaktadır (Kandemir ve Uçar, 2015). Anlatılmak istenen hikâyenin kavranmasında etkin rol oynayan çok sayıda bileşen ve tasarım ögesi vardır. Bu ögeler arasında; sergi grafikleri, vitrinler, aydınlatmalar, malzemeler, duvar-zemin-tavan döşemeleri, bilgisayarlı cihazlar bulunmaktadır. Tasarım ögelerinin seçimleri müzenin hedef kitlesine uygun, mekân ile ilişkilendirilen temayı yansıtacak nitelikte olmalıdır. Sergileme mekânlarında yönlendirme ve dolaşım alanları ziyaretçilerin serginin temasını kavramasına ve hikâyeyi anlamasına yönelik düzenlenmelidir (Aykut, 2017).

Dünyada tematik müzelerin sayısı net olarak bilinmemektedir Tematik müzelerin temaları arasında; anatomi, doğa tarihi, oyuncak, gastronomi, minyatür heykel gibi farklı temalar yer almaktadır. Tematik müzelerde seçilen tema üzerinden verilmek istenen mesajlar farklı temsil sistemleri ile ziyaretçiye aktarılır. Sergilenen eserler, çeşitli sergi biçimleri ve müzenin mekân kurgusu seçilen temanın temsili ile ilişkilendirilecek şekilde kurgulanabilmekte ve anlamın üretim sürecine katkıda bulunabilmektedir. Hall, (2017, 198) müzelerin temsildeki rolünü şöyle aktarmaktadır;

Müzeler sadece objektif tanımlar ya da mantıklı kümeler sunmaz; temsiller oluşturur ve tarihsel açıdan belirli perspektifler ya da sınıflandırma şemalarıyla uyumlu olarak onlara değer ve anlamlar ifade eder. Dünyayı nesneler yoluyla yansıtmaktan çok, geçmiş ve bugünün dünyasının temsillerini harekete geçirmek için bu nesneleri kullanır. (Hall, 2017, 198)

Temsil kavramı Romalıların "reprasentare" sözcüğünden türemiştir. Bu sözcük ilk olarak daha önce olmayan bir şeyin yazılı olarak ortaya konması veya bir soyutlamanın bir objede somut hale getirilmesi (örneğin, insan yüzünde veya bir heykelde cesaretin, hüznün, sevincin vb. duyguların somutlaşması gibi) anlamlarında kullanılmıştır (Örs, 2006). Günümüzde temsil; bir varlık, bir durum, bir nesne, ya da

bir düşüncenin yerine geçebilecek ve dolaylı ya da sembolik olarak aktarabilecek bir iletişim aracıdır (Alp, 2013).

Temsil eylemi gerçekleştirilirken daha önce edindiğimiz düşünceler, duygular, bilgiler, kültürel özellikler ve yaşantılar etkilidir (Okur ve Bilgili, 2021). Alp, (2013) temsilin bir sembolik yapı olduğunu, dil, sanat ve kültür gibi alanlarda aktarım aracılığı yaptığını ifade etmiştir. Woolgar, (1999) temsil düşüncesini Tablo 1'de görüldüğü gibi nesne ile onun temsili arasındaki ilişkiye dayandırmaktadır.

Tablo1: Temsil – Nesne İlişkisi. (Woolgar, 1999).

Temsil	**Nesne**
İmaj	Gerçeklik
Doküman	Temel teşkil eden model
Gösteren	Gösterilen
Eylem ve Davranış	Niyet ve amaç
Eylem ve Davranış	Neden
Dil	Anlam
Açıklayan (Explanandum)	Açıklanan (Explanans)
Bilgi	Olgular

Temsil ve nesne arasındaki ilişki, toplumu oluşturan bireyler arasında ortak bir anlama sahiptir. Örneğin kültür, gelenek görenek, dil gibi olgular toplumsaldır ve toplumların ortak paydasını oluşturur (Günay ve Parsa, 2012). Aynı kültüre ait insanlar, benzer bir kavramsal haritayı paylaşırlar ve aynı dilin işaretlerini benzer şekilde yorumlayarak anlama ulaşırlar (Hall, 2017, 28). Özellikle dil; göstergebilimsel yaklaşım olarak tanınan şey, kültür ve temsilin işleme biçimine dair genel bir model sunmaktadır (Hall, 2017, 13). Göstergebilimsel yaklaşımda gösterge; gösteren ve gösterilenden oluşur. Gösteren bir anlatımdır, göstergenin algılanan imgesidir. Gösterilen ise içeriktir, gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramdır (Fiske, 2019, 125).

Eco (2019), Saussure'e göre dilbilimi şu şekilde açıklamıştır; dilin birimleri olan sözcükler birer göstergedir ve sözcüğün söyleniş biçimiyle bunun çağrıştırdığı kavram o dilin şifresidir. Saussure, sözcüğün söyleniş biçimine gösteren, çağrıştırdığı kavrama gösterilen demektedir. Derrida'nın dil anlayışında ise gösteren doğrudan gösterilene bağlı değildir (Gürer, 2004). Saussure için gösterge; bir gösteren ve

gösterilenden oluşur ve gösteren göstergenin algıladığımız imgesidir (Fiske, 2019, 127). Bir gösterge kendinden başka bir nesneye gönderme yapar ve yorumlayıcının zihninde anlam kazanır (Fiske, 2019, 125). Peirce göstergeleri üç tipte incelemiştir: Simgeler (sembol), görüntüsel gösterge (ikon), belirti (endeks). Simgeler, gösteren ve gösterilen arasında uzlaşımsal bir ilişki vardır ve şifreyi bilmek gerekir. Dildeki sözcükler simgelere örnek verilebilir. Görüntüsel göstergeler temsil ettikleri şeye benzerler. Belirti, gösterge olarak üretilmeyen zamanla insanların şifrelendirdiği göstergelerdir (Eco, 2019 s:12).

Müze mekânları kültürel, toplumsal veya evrensel değerleri temsil eden nesnelere önem ve anlam kazandırmaktadır. Nesneler, göstergebilimsel ögeler olarak ziyaretçiye mekân üzerinden mesajlar iletmektedir. Müzelerde sergilenen eserler bazen taşıdıkları anlamın temsili niteliğindedir. Burada bahsedilen temsil; sembol, imaj, yazı ve görüntüler aracılığı ile bir olayı, olguyu, nesneyi, tanımlanabilir bir forma sokmaktır (Okur ve Bilgili, 2021).

Tematik müzeler arasında yiyecek ve içeceğin ana tema olarak kullanıldığı gastronomi müzeleri, toplumların mutfak kültürlerini ve beslenme alışkanlıklarını temsil etmeyi hedefleyen mekânlardır. Temayı oluşturan yiyecek ve içeceğe göre şekillenen bu müzelerde farklı sergileme biçimleri doğrultusunda kullanılabilmektedir.

2.2. Gastronomi Temalı Müzelerde Sergileme Biçimleri ve Temsil

Gastronomi müzeleri; belirli bir yiyecek veya içecek teması üzerine kurulan, ürün ve üretim odaklı olan, üretim aşamaları, kullanılan araç gereçler, tarihsel olarak üretim süreçlerine dair bilgileri ve ögeleri sergileyen müze türüdür. Bu müzeler toplumlara ait beslenme alışkanlıklarını yansıtarak mutfak kültürünün korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Gastronomi müzeleri; bulundukları ülkelerin mutfak kültürlerini, yemeğe verdikleri önemi ve yemeğin ülke ekonomisindeki yerini yansıtan önemli turistik mekânlardır (Sezgin ve Akbıyuk, 2021).

Yiyeceğin sergi nesnesi olarak kullanılması 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan "Eat Art" ile yemeğin boya, mermer gibi sanat malzemesi olması ile başlamıştır (Girgin ve Dizdar, 2022). 20. yüzyıl boyunca gıdalar sanatsal bir araç olarak heykel, resim, kolaj yapımında kullanılmıştır. 1960'lardan günümüze kadar gıdanın sanattaki rolü, müze ve galeri anlayışına farklı bir boyut kazandırmıştır. Çağdaş sanatla beraber müze ve galerilerde sanat eserlerinin dokunulmazlığı değişmiş, sanatçılar eserlerini izleyicilerin tüketebilmeleri için gıdalardan üretmişlerdir (Korkmaz ve Çetinsoylu, 2021).

Gıdalar birçok müzenin konusu olabilir veya müzelerde fiziksel olarak sergilenebilirler. Williams, (2012) gastronomi müzelerinden önce gıda ile ilgili sergilemelerin ilk olarak doğa tarihi müzelerinde yer aldığını belirtmiştir. İnsanların yiyeceğe ulaşmak için avlanmada kullandığı araç gereçler, yiyeceği depolamak için kullanılan kaplar ve sepetler doğa tarihi müzelerinde yer almıştır. Yiyeceği konu alan başka bir müze türü de tarım müzesidir. Tarım müzeleri; bir bölgenin mahsullerini, kırsal yaşam biçimini, tarım tekniklerini ve yemek türlerini konu almaktadır. Tarım müzelerinde tarım araç-gereçleri ve tarım teknikleri, hasat mahsulleri ve gıdaların işlenmesi sergilenir. Tarım müzeleri yiyecekleri içerir fakat yalnızca yiyecekler ile ilgili değildir (Williams, 2012. s.229). Günümüzde yiyeceğin ana tema olduğu müzeler gastronomi müzeleridir.

Gastronomi müzeleri kuruluş amaçlarına ve sergi içeriklerine göre farklı kategorilerde incelenebilmektedir. Gastronomi Müzeleri kuruluş amaçlarına göre iki farklı kategoride incelenebilir; bu kategorilerden ilki bir bölgenin kültürel kimliğini yansıtan özel bir ürüne odaklı kar amacı gütmeyen veya devlet kuruluşu olan geleneksel gastronomi müzeleridir. İkincisi ise bir şirketin ürün tanıtımını yapan ve kurumsal hikayesini anlatan pazarlama ve eğitim amaçlı kurulan gastronomi müzeleridir (Williams, 2012. s.229). İlk kategoriye örnek olarak değerlendirebilecek olan ve Çin'in Hangzhou bölgesinde yer alan Çin Çay Müzesi, çay tarihini, çay çeşitlerini ve çay yetiştiriciliğini anlatan aynı zamanda çay kültürünü dünyaya tanıtmayı amaçlayan bir müzedir. İngiltere'nin Londra şehrinde yer alan Twinings Çay Müzesi ise çay satışı yapan Twinings firmasının marka tanıtımına yönelik pazarlama amacıyla kurulmuş bir müzedir (Şekil 11). Her iki müze de çay teması

üzerine kurulmuş olsa da mekânsal özellik ve sergi içeriği bakımından farklılık göstermektedir. Örneğin; Çin Çay Müzesinde çayın üretiminde kullanılan aletler ve çayın tarihini anlatan belgeler sergilenirken, Twinings Çay Müzesinde firmaya ait eski çay paketleri ve firma tarihine yönelik belgeler sergilenmektedir (Şekil 12).

Şekil 10: Çin Çay Müzesi Sergi Alanı (Hanggzhou, 2024)
https://ywhz.hangzhou.com.cn/en/scms/content/content_6266064.htm

Şekil 11: Twinings Çay Müzesi Twinings Markasının Krolonojik Gelişimi (Twinings, 2024)
https://twinings.co.uk/pages/twinings-flagship-store-216-strand

Günümüz modern müzeciliğinin temel amaçlarından biri eserleri sergilemenin yanında bu eserlere yönelik eğitimi sağlamaktır. Bir toplumun tarihini, inançlarını, sanatını ve geleneklerini yansıtan müzeler, toplumu eğiten, bilgilendiren kurum kimliğine bürünmüşlerdir (Keleş, 2003). Gastronomi temalı müzelerde bu anlayışın hakim olduğu, workshopların yapıldığı, çikolata, zeytinyağı gibi ürünlerin yapımının gösterildiği, sunum şekillerinin ve tarihi sürecin anlatıldığı görülebilmektedir (Mankan, 2017). Yılmaz ve Şenel (2014), gastronomi müzelerini 4 kategoride incelemişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2: Gastronomi Müze Türleri (Yılmaz ve Şenel, 2014).

Müze Türü	**Tanım**
Kültürel Mirasa Dayalı	Bölgenin kendine has yiyecek-içeceklerini, yeme-içme alışkanlıklarını ve kültürel değerini yansıtan müzelerdir.
Endüstri Mirasına Dayalı	Yiyecek-içecek üreten eski fabrika gibi üretim yerlerini tekrar değerlendirmeye yönelik, üretim tarihini yansıtan müzelerdir.
Kırsal Turizme Dayalı	Yiyecek-içeceklerin üretimini, tarım halinden nihai ürün haline gelinceye kadar izleme, hatta bu üretim sürecine katılma imkanı tanıyan müzelerdir.
Popüler Kültüre Dayalı	Popüler kültür yiyecek-içeceklerinin tarihini yansıtan müzelerdir.

Gastronomi müzeleri yöresel mutfakların ve gastronomi tarihinin tanıtılması ve sürdürülmesi için önemli aracılardır ve bölgenin turizm açısından değer kazanmasında rol oynayabilirler (Savaşkan, 2021). Kültürel mirasa dayalı gastronomi müzelerine örnek olarak Gaziantep Baklava Müzesi ve Kahramanmaraş Dondurma Müzesi verilebilir. Baklava ve dondurma bulundukları bölgelerin gastronomi kültürünü temsil eden iki önemli yiyecektir ve müzenin sergi kurgusunun temasını oluşturmaktadır. Her iki müze de kültürel yiyeceği tanıtmak amacı ile kurulmuştur ve farklı sergileme teknikleri kullanılmıştır. Baklava Müzesinde cam bölmeler ile ayrılmış alanlarda baklava yapımı canlı olarak ziyaretçiye gösterilmektedir (Şekil 13). Baklava ustası, mekânda serginin bir parçası olarak baklava yapımını doğrudan temsil eden bir ögedir. Şekil 14'te görüldüğü gibi dondurma müzesinde ise balmumu heykeller aracılığı ile dondurma yapımı canlandırılmıştır. Balmumu heykeller sembolik bir ikondur, gerçeğin yansımasıdır ve dondurma ustalarını temsil etmektedir.

Şekil 12: Gaziantep Baklava Müzesi Baklava Yapımı Sergisi (Trthaber, 2018)

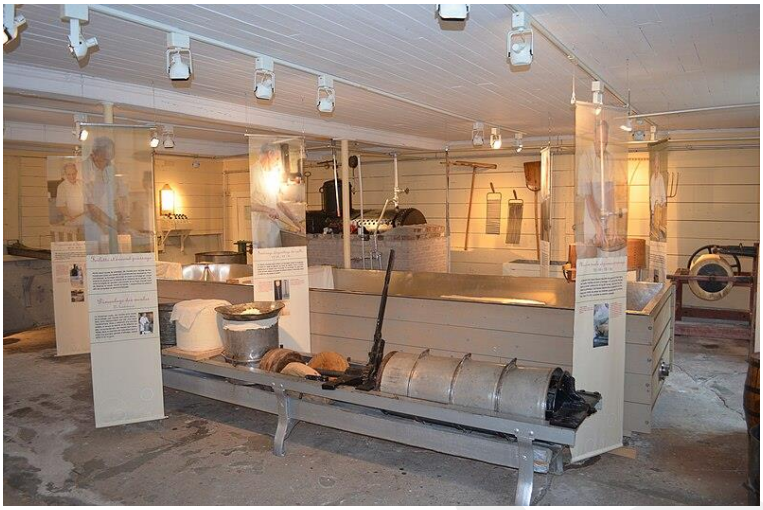
https://www.trthaber.com/haber/yasam/gaziantepli-doktor-baklava-muzesi-kurdu-357035.html

Şekil 13: Kahramanmaraş Dondurma Müzesi Balmumu Heykeller (Köleli, 2019)

https://marasavucumda.com/kahramanmaras-dondurma-muzesi/

Endüstri mirasına dayalı gastronomi müzelerinden biri olan ve Kanada'da bulunan Çedar Peynir Müzesi 1895 yılında Perron Peynir Fabrikası için inşa edilmiş binada yer almaktadır. Müze koleksiyonu, peynirin üretimi ve ihracatı için tasarlanmış aletlerden ve Perron ailesine ait eşyalardan oluşmaktadır. Hatay'da yer alan Zeytin ve Zeytinyağı Müzesi de zeytinyağı sıkma atölyesinden müzeye dönüştürülmüştür. Zeytinin yağa dönüşme sürecinde kullanılan geleneksel aletler müzede sergilenmektedir. Her iki müzede de sergi elemanları bölgenin gastronomi kültürünü temsil etmektedir ve sergi temasını oluşturan yiyeceğin üretim aşamasını ziyaretçiye doğrudan yansıtmaktadır.

Şekil 14: Kanada Çedar Peynir Müzesi Peynir Makineleri Sergi Standı (Wikipedia, 2024)
https://fr.wikipedia.org/wiki/Mus%C3%A9e_du_fromage_cheddar

Şekil 15: Hatay Zeytinyağı Müzesi Zeytin Makineleri Sergi Standı (Milliyet, 2021)
https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/hatay/altinozu/300-yillik-zeytinyagi-sikma-atolyesi-muze-oldu-6622420

Kırsal turizme dayalı gastronomi müzelerinden biri Idoha Patates Müzesidir. İdaho eyaleti, Amerika'da patates üretimi ile tanınır ve patates yetiştiriciliğinde öncüdür. Patates Müzesinin sergi içeriğini patatesin tarihini ve hasat sürecini anlatan grafikler, eğitici videolar ve Pringle's Company'nin Jackson, TN'de ürettiği en büyük patates cipsi oluşturmaktadır (Şekil 16).

Şekil 16: Idoha Patates Müzesi Pringles En Büyük Patetes Cips (Idahopotatomuseum, 2024)
https://www.idahopotatomuseum.com/the-tour/

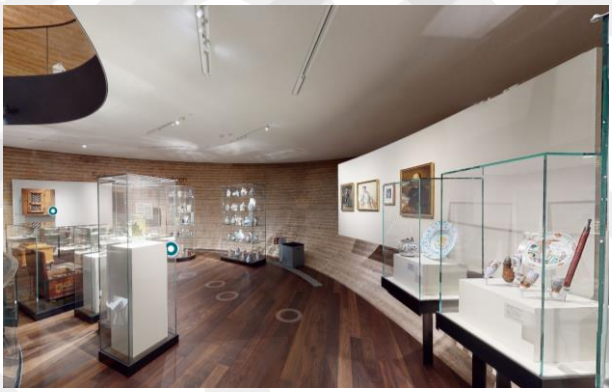
Popüler kültüre dayalı gastronomi müzelerine örnek olarak ise Fransa'da bulunan Haribo Şeker Müzesi verilebilir. Müzenin sergisi Haribo marka şekerlerin tarihini ve üretimine odaklanmaktadır. Müze aynı zamanda özellikle çocuklar arasında popüler olan Haribo şekerlerin tanıtılması ve pazarlanmasında rol oynamaktadır. Mekânsal kurgu, marka kimliğini temsil edecek nitelikte tasarlanmıştır. Sergi içeriğinde; Haribo markasının tarihini anlatan zaman çizelgesi, şeker üretiminde kullanılan makinalar, farklı şeker çeşitleri yer almaktadır (Şekil 17).

Şekil 17: Haribo Şeker Müzesi Sergi Alanı (Tripadvisor.com, 2024)
https://ar.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g187157-d673172-i137039995-Haribo_Museum-Uzes_Gard_Occitanie.html

Sandıkçı, Mutlu ve Mutlu (2019)'a göre gastronomi temalı müzelerde sergileme teknikleri iki başlıkta incelenebilmektedir. Birinci yöntem olarak karşımıza çıkan Durağan Sergileme Teknikleri (Geleneksel Metot), vitrin içi sergileme veya stant üzeri sergilemelerden oluşmaktadır. Bu teknikte, modeller, diaromalı odalar (ön planda modeller, arka planda dev boyutlu duvar resmi yer alan odalar), maketler, mankenler, çizimler, fotoğraflar ve bilgi panoları gibi durağan unsurlarla desteklenmektedir.

Avusturya Asten'de Linz Nehri yakınında yer alan Paneum – Ekmek Müzesi durağan sergileme elemanlarının kullanıldığı bir gastronomi müzesidir. Müze koleksiyonunda yer alan buğday ve ekmek temalı heykeller stantlar üzerinde sergilenmektedir. Cam sergi vitrinleri içerisinde küçük boyutta heykeller yer almaktadır (Şekil 18). Duvar üzerinde farklı türde kek ve ekmek kalıpları asılmıştır.

Şekil 18: Paneum – Ekmek Müzesi Birinci Sergi Alanı (Paneum.at, 2024)

https://www.paneum.at/fileadmin/data/Tour/de/

Şekil 19: Paneum – Ekmek Müzesi İkinci Kat Sergi Alanı (Paneum.at, 2024)

https://www.paneum.at/fileadmin/data/Tour/de/

İkinci yöntem olarak karşımıza çıkan Dinamik Sergileme Teknikleri ise sesli yönlendiriciler, film, video ve slayt gösterileri, hareketli modeller, canlı yorumcular, bilgisayar destekli sergiler, similatörler (görüntü ve ses efektlerinin oluşturduğu teknik düzenek), interaktif gösterimler, video diskleri ve dramalardan oluşmaktadır. Bu yöntem, yardımcı görsel ve işitsel tekniklerin kullanılması ile ziyaretçilerin daha kolay öğrendiği düşüncesinden yola çıkılarak geliştirilmiştir. Dinamik sergileme teknikleri, tek başına kullanıldığı gibi geleneksel metotlar ile birlikte de kullanılabilmektedir.

Fransa'nın Bordeaux kentinde yer alan Cite Du Vin Şarap Müzesi dinamik sergileme tekniklerinin yoğunlukta kullanıldığı gastronomi müzelerinden biridir. Sergi bölümlerinde yer alan dev dijital ekranlar, hareketli sergi elemanları ve duyu stantları ziyaretçinin sürekli aktif bir şekilde müzeyi gezmesine olanak sağlamaktadır (Şekil 21).

Şekil 20: Cite Du Vin Şarap Müzesi Sergi Alanı İkinci Bölüm Sergi Platformu (Vitek, 2023)
https://culturezvous.com/visite-cite-du-vin-bordeaux/

Şekil 21: Cite Du Vin Şarap Müzesi 5 Duyu Standı (Myguidebordeaux, 2024)
https://www.myguidebordeaux.com/experiences/bordeaux-cite-du-vin-direct-ticket-and-wine-tasting

Gastronomi temalı müzeler insanlar üzerinde beş duyu organına etki eden müze türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle tat ve koku duyularına doğrudan etki eden gastronomi müzeleri aynı zamanda dokunma, görme ve işitme duyularını da harekete geçirmektedir (Williams, 2012. s.229). Bu çalışmanın konusu olan çikolata müzelerini, bulundukları bölge ve kuruluş amaçlarına bağlı olarak popüler kültüre dayalı gastronomi müzeleri arasında değerlendirmek mümkündür. Çalışmanın bir sonraki bölümünde çikolata müzelerinin tarihsel gelişimine ve sergileme biçimlerine değinilecektir. Yukarıda bahsedilen durağan ve dinamik sergileme teknikleri örnekler üzerinden analiz edilecektir. Müzelerde çikolatanın mekândaki rolü ve kullanılan temsil sistemleri irdelenecektir.

BÖLÜM 3: ÇİKOLATA MÜZELERİ VE ÇİKOLATANIN MEKÂN KURGUSUNDAKİ ROLÜ

Günümüzde çikolata müzelerinin sayısı giderek artmaktadır. İnsanlar arasında popüler hale gelen bu müzeler kuruluş amaçları, sergi içerikleri ve mekân kurgusu bakımından farklılık göstermektedir. Çalışmanın bu bölümünde bu mekânların günümüze kadar yaşadığı değişim sürecini irdelemek amacıyla çikolata müzelerinin tarihsel gelişimine değinilecektir. Ardından çikolata müzelerinde mekân kurgusu ve sergileme yöntemleri seçilen beş çikolata müzesi üzerinden detaylandırılacaktır. Çikolata müzelerinin mekânsal özellikleri ve çikolatanın mekândaki rolü üzerine sınırlı sayıda kaynak olması sebebiyle çalışmanın literatüre katkıda bulunması amaçlanmıştır.

3.1. Çikolata Müzelerinin Tarihsel Gelişimi

Tarih boyunca çikolata farklı biçimlerde işlenerek tüketilmiştir. Çikolatanın ham maddesi kakaonun evcilleştirilip yetiştirilmesi MÖ. 1500 dolaylarında Amerika'nın ilk medeniyeti olan Olmek'lere dayanmaktadır (Coe ve Coe, 2015, s. 49). Çikolata tarihte Olmeklerden sonra MS 250 yılında varlığını gösteren Mayalar'da karşımıza çıkmaktadır (Coe ve Coe, 2015, s. 49). Çikolatalı içecekler Mayalarda ayin törenlerinde ve ziyafetlerde tanrılara sunulan içecek olarak kullanılırdı (Samancı, 2012). Çikolatayı kullanan uygarlıklardan bir diğeri ise kakao çekirdeklerini ticaret yoluyla tanıyan Azteklerdir. Maya ve Aztek inanışına göre kakao hayatın başlangıcının bir bölümüdür ve dini ritüellerde sıklıkla karşımıza çıkar. Örneğin; kakao içeceklerinin bulunduğu kaseler kırmızı renge boyanarak dini ritüellerde kan görünümlü içecekler elde edilmiştir (Özkaya ve Özkaptan, 2016). İlk zamanlar sadece içecek olarak tüketilen çikolata zamanla farklı teknikler kullanılarak katı bir yiyecek olarak da tüketilmeye başlamıştır.

Çikolata, Avrupa'da ilk zamanlarda şifalı bir içecek olarak karın ağrılarında ve bazı hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır (Özkaya ve Özkaptan, 2016). Çikolatanın Avrupa'daki tüketimi 17. yy'da kakaonun öğütülerek kahve gibi sıcak bir içecek olarak tüketilmeye başlamasıyla asiller arasında yaygınlaşmıştır (Samancı, 2012). Kakaonun Avrupa'da yayılmaya başlaması ile çikolatanın işlenme biçimi

gelişmeye başlamıştır. 18. yy'da asiller ve yeni gelişmekte olan burjuvalar vakitlerinin önemli bir kısmını Londra'daki çikolatahanelerde ve kahvehanelerde geçirmektedir. Çikolatahaneler insanların çikolata ve kahve içtiği, politik ve kültürel paylaşım yaptığı mekânlardır (Coe ve Coe, 2015, s. 270). Bilinen en eski çikolatahanelerden birisi, net tarihi belli olmamakla beraber 1600'lü yıllarda kurulan ve İngiltere'de St. James's Street'te bulunan Cacao Tree Çikolata Hanesidir. Londra'daki en tanınan çikolatahanelerden bir diğeri ise White's olmuştur. White's 1693 yılında St. James's Street'te kurulmuştur. (Coe ve Coe, 2015, s. 270). Çikolatahanelerin varlığı çikolatanın tüketiminin yaygınlaşmasında ve çikolata temalı mekânların oluşmasında öncü niteliktedir.

İlk uygarlıklardan bu yana çikolata üretimi gelişim göstermiştir. Çikolata üretiminde makine kullanımına ilişkin en erken tarih Amerika Kolonilerine aittir (Coe ve Coe, 2015, s. 274). 1728'de Bristolde kurulan Fry&Sons firması çikolatayı kalıba dökerek kakao yağı, kakao hamuru ve şekeri işlenebilir hale getirmesi ile kakao tatlı bir yiyeceğe dönüşmüştür (İçöz ve Mankan, 2022). 1772 yılında Dr James Baker ve çikolata imalatçısı John Hannon kalıp şeklinde dökülmüş çikolataları Hannon's Best Chocolate adı ile reklam yaparak piyasaya sürmüşlerdir (Coe ve Coe, 2015, s. 275).. Fransa'da 1776 yılında M. Doret çikolatayı öğütüp macun kıvamına getiren hidrolik bir makine icat etmiştir. (Coe ve Coe, 2015, s. 275).

Sabancı (2012)'ye göre Sanayi devriminde çikolata üretiminin gelişiminde, 1828'de Van Houten'in çikolata tozu imal etmek için geliştirdiği kakao çekirdeklerinden yağ çıkaran kakao presi çikolata tüketiminde modern dönemin başlangıcı olmuştur. Bu sistem ile yenilebilir çikolata ilk olarak İngiltere'de üretilmiştir. İngiltere'de çikolata üreten ikinci önemli firma Cadbury firması olmuştur. John Cadbury; 1824 yılında Birmigham'da bir bakkal açmıştır ve burada havan tokmağı kullanarak kakao ve içme çikolatası satmaya başlamıştır (cadbury, 2023).. Cadbury, 1847'de büyük bir fabrika açarak çikolata üretiminde önemli konuma sahip olmuştur (cadbury, 2023).

İtalya'da 1828-1979 yılları arasında çikolata endüstrisinde Caffarel, Novi ve Ferrero gibi önemli isimler yer almaktadır (Magli ve Nobolo, (2015). Ferrero şirketi; 1946 yılında Pietro Ferraro tarafından kurulan dünyanın en büyük çikolata

üreticilerinden biridir (ferrerocareers, 2018). 1960 larda piyasaya sürdüğü Nutella ve Kinder ürünleri ile hızla dünyaya yayılmıştır (ferrero, 2018)

İsviçre çikolatalarının öyküsü ise İtalya'da çikolata sanatını öğrenerek İsviçre'de kendi fabrikasını kuran François Louis Cailler ile başlamıştır. İkinci önemli girişimci Philippe Suchard kendi icadı olan çikolata karıştırma makinesi ile çikolata sanayisinde öncü isimlerden olmuştur (Coe ve Coe, 2015, s. 292). İsviçre, Cailler, Suchard, Nestlé, Lindt gibi üreticiler aracılığı ile çikolata üretiminde öne çıkan ülkeler arasındadır (Samancı, 2012).

Amerikan Çikolata Sanayisinin Henry Ford'u olarak görülen Milton S. Hersley ilk olarak bir şekercinin yanında çıraklık yaparak işe başlamıştır. 1894 yılında Pansilvanya'da The Hershey Chocolate Company'yi kurarak hızla büyümüştür (thehersheycompany, 2023). Bu fabrika Hersley Çikolata Kasabasının çekirdeğini oluşturmuştur (Coe ve Coe, 2015, s. 298). Hersley'in Çikolata Kasabasına rakip olarak diğer çikolata şirketleri Disney tarzında hazırlanmış tematik parklar ile kendi çikolata ürünlerini tanıtmaya başlamışlardır. Cadbury Word' bu şirketlerden biridir (Coe ve Coe, 2015, s. 302). Bu tematik parklar günümüzde bulunan Çikolata Müzelerinin temelini oluşturmuştur.

Çikolata Müzeleri egzotik, tarihsel ve gastronomik özellikleri ile tematik müzeler olarak kabul edilmektedir (Gómez, 2017). Çikolata Müzeleri bulundukları konum itibariyle tarih, kültür ve lezzet ile doğrudan ilişkili olup turizmi geliştirmektedir (Gómez, 2017). En eski 10 Çikolata Müzesinin sekizi Avrupa'da ikisi Kuzey Amerika'da yer almaktadır. (Gómez, 2017).

Tablo 3. Avrupa'nın en eski çikolata müzeleri. (Gómez, 2017).

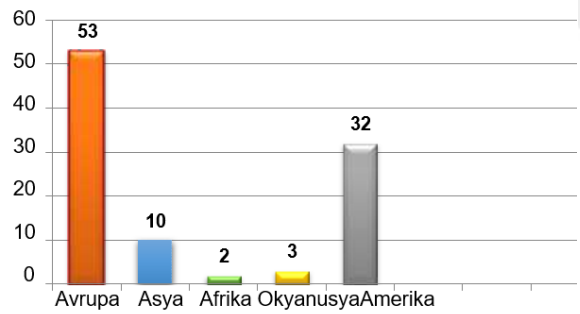
Müzenin Adı	***Kuruluş Tarihi***	***Konumu***
Gorrotxategi Şekerleme ve Çikolata Müzesi	1979	Tolosa/İspanya
Cadbury World	1990	Birmigham/İngiltere
Schokoladen Museum	1993	Köln/Almanya
Musee Le Paradis De Chocolat	1994	Fransa
Norma Çikolata Müzesi	1995	Norba/İtalya
Raüsch Schololand	1995	Peine/Almanya
Musee Du Chocolat	1999	Paris/Fransa

Tablo 3' de belirtilen müzelerden yalnızca Fransa'da yer alan Musee Le Paradis De Chocolat 2019 yılında hizmete kapanmıştır. Diğer müzeler aktif olarak ziyaretçi kabul etmektedir.

Çalışmanın bir sonraki bölümünde dünyada farklı konseptler ile kurgulanmış çikolata müzeleri mekân kurgusu, sergileme biçimleri ve kültürel temsil konuları çerçevesinde detaylı incelenecektir.

3.2. Çikolata Müzelerinde Mekân Kurgusu ve Temsil

Araştırmanın bu bölümünde seçilen beş farklı çikolata temalı müze üzerinden mekân kurgusu ve sergileme biçimleri incelenmiştir. Çikolata Müzeleri; çikolatanın tarihi, kökeni, ticaret yöntemleri, kakao üretimi, çikolata yapım aşamaları hakkında bilgi veren ögelerin yer aldığı ve eski üretim fabrikalarının halka açılmasıyla kurulan müzelerdir (Ceyhun Sezgin ve Akbıyuk ,2021). Gomez (2017); dünyada 70'ten fazla çikolata müzesi bulunduğunu belirmiştir ve çikolata müzelerinin sayısının kıtalara göre dağılımı Şekil 22'te aktarmıştır.

Şekil 22: Dünyadaki Çikolata Müzelerinin Kıtalara Göre Dağılımı (Gomez, 2017)

Çikolata Müzeleri; çikolata tüketiminin artması ve çikolata üreticileri arasında rekabet ortamının oluşması sebebi ile bir pazarlama aracı olarak da çalışabilmektedir. Çikolata Müzelerinde verilen başlıca hizmetler; kakaonun tarihi ve çikolata ile ilgili nesnelerin sergilenmesi, tadım etkinlikleri, sanal turlar, çikolatadan yapılmış heykel sergileri, çikolata fabrikası ziyareti, çikolata temalı film ve belgesellerin gösterimi, çikolata yapımı üzerine atölye çalışmaları, çikolata satışı, kafeterya şeklindedir (Camacho, 2016).

Çalışma kapsamında incelenecek ilk çikolata müzesi Hersley Story Museum, çikolata konulu tematik mekânların öncüsü niteliğindedir ve çikolata müzelerinde marka kimliğinin, mekân kurgusuna ve sergileme biçimlerine etkisini yansıtan bir örnek olması sebebiyle seçilmiştir. Buna ek olarak Köln'de bulunan Schokoladen Museum, kuruluş tarihi olarak eski olmasına rağmen sürekli yenilenmesi ve güncel sergileme teknikleri ile gelişmeye devam etmesinden dolayı güncel sergileme tekniklerini analiz etmek için incelenecektir. Örnekler arasında bulunan Lindt Çikolata Evi, Schokoladen Museum ile aynı firmaya ait bir müzedir. Bir firmaya ait iki farklı müzenin mekân kurgusunun irdelenmesinin; çalışmanın sonraki bölümünde incelenen, Türkiye'de yer alan ve aynı firmaya ait olan üç farklı çikolata müzesinin mekân kurgusunun irdelenmesine zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Türkiye'de bulunan çikolata müzelerinin sergileme teknikleri ile aynı yönteme sahip olan Orlanda Çikolata Müzesi, çikolatadan heykellerin yer aldığı müze mekânlarını tartışmak amacıyla irdelenecektir. Son örnek ise diğer çikolata müzelerinden farklı olarak bir çikolata firması tarafından değil giyim ve aksesuar üzerine çalışan bir firma tarafından kurulan, çikolata ambalajlarının sergilenmesiyle farklı bir sergileme biçimine sahip olan Fellisimo Çikolata Müzesine bakılacaktır.

3.2.1. The Hershey Story Museum (Hershey Hikayesi Müzesi)

Milton S. Hershey ilk olarak bir şekercinin yanında çıraklık yaparak işe başlamıştır. 1894 yılında Pensilvanya'da The Hershey Chocolate Company'yi kurarak hızla büyümüştür (thehersheycompany, 2023). The Hershey Story Museum'dan önce kurulan HersheyPark ve Hershey Chocolate World (Hershey Çikolata Dünyası) çikolata temalı mekânların öncüsüdür.

HersheyPark; 1970 yılında Pensilvanya'da şirket çalışanları için kurulmuş bir tema parkıdır. Günümüzde hala tema park olarak hizmet vermeye devam eden Hersheypark içerisinde hız treni, havuz, beyzbol sahası gibi eğlenceye yönelik aktivite alanları yer almaktadır.

Şekil 23: Hersheypark Arazi Yerleşim Şeması (Hersleypark.com, 2024)

https://www.hersheypark.com/info/park-map.php

Şekil 24: Hersheypark Genel Görünüm (Mynews13.com, 2019)

https://mynews13.com/fl/orlando/ap-online/2018/07/24/hersheypark-to-reopen-after-flooding-causes-1-day-shutdown

Hershey Chocolate World; 1973 yılında açılmıştır ve çikolata satışı yapılmaktadır. Günümüzde hala faaliyette olan ve HersheyPark ile aynı komplekste yer alan satış alanının içerisinde çikolata üretimini gösteren bir fabrika yer almaktadır. Ziyaretçiler bir tren aracılığı ile çikolata üretim tesisini gezmektedir (Şekil 26).

Şekil 25: Hershey Chocolate World Plan Şeması (Chocolateworld, 2024)
https://www.chocolateworld.com/content/dam/hershey-chocolate-world/documents/hcw-map.pdf

Şekil 26: Hershey Chocolate World Çikolata Üretim Tesisi (Visithersheyharrisburg.org,2024)
https://www.visithersheyharrisburg.org/listings/hersheys-chocolate-world-attraction/187/

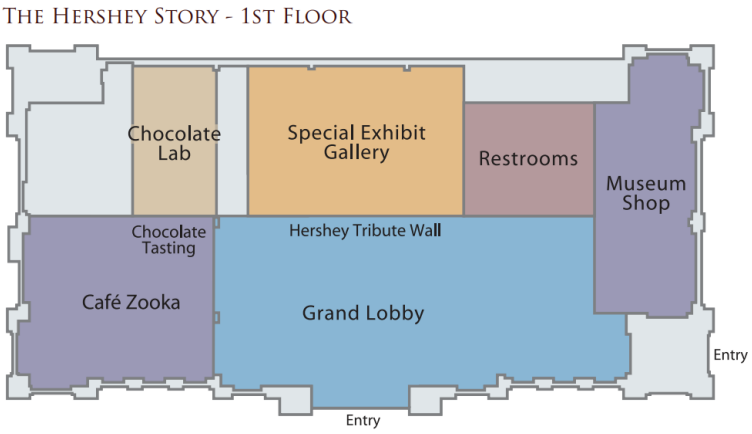
The Hersley Story Museum'un temeli 1933 yılında Milton Hersley tarafından atılmıştır. İlk olarak Kuzey Amerika yerlilerine ait önemli eserlerden oluşan müze çikolata fabrikasının kuzeyinde Deryy Yolu üzerinde kurulmuştur. Müze binasının sergilere ve koleksiyona yetersiz kalması sebebi ile 2007'de yeni bir müze binası için temel atılmıştır. Yeni müze binası Pensilvanya'da Hersleypark ve Hersley's Chocolate World'un güneyinde Çikolata Caddesinde yer almaktadır. (hersheyarchives)

Hershey şehir merkezinde bulunan ilk anıtsal yapı niteliğindeki yeni müze binasının mimari projesi 2007 yılında Lsc Design tarafından tasarlanmıştır. Sergi tasarımını Gallagher & Associates ekibi yapmıştır. (Marsh, 2011). Projenin peyzaj mimarlığı ve inşaat mühendisliği hizmetlerini Buchart Horn şirketi üstlenmiştir. Müzenin aydınlatma, elektrik, iklimlendirme, ses sistemi hizmetleri Century Engineering tarafından yapılmıştır. Müze iki katlı bir yapı olup toplam 10.800 m2 alana kurulmuştur. 9 Ocak 2009'da Hershey Story Museum açılmıştır.

Şekil 27: Hershey Story Museum Dış Mekân Görünümü (Capital-cm.com, 2024)
https://www.capital-cm.com/project/hershey-story-museum/

Müzede, ziyaretçilere Milton Hersley üzerine eğitici, yaratıcı ve sürükleyici bir ortam sunulması hedeflenmiştir. Müzenin giriş katında geniş bir lobi alanı bulunmaktadır. Girişin tam karşısında müze için özel yapılmış bir duvar resmi yer almaktadır. Şekil 30'da görülen resim özel bir boyama tekniği ile yapılmıştır ve üç boyutlu görünüme sahiptir. Görsel içeriğinde Milton Hersley ve eşi, Hersley'in doğduğu evin önünde altı çocuk ile resmedilmiştir. Zemin katta aynı zamanda bir müze mağazası, çikolata laboratuvarı, kafe, özel sergi alanı ve çikolata tadım alanları bulunmaktadır (Şekil 30).

Şekil 28: Hersley Story Museum 1. kat planı (Hersheystory.org, 2024)

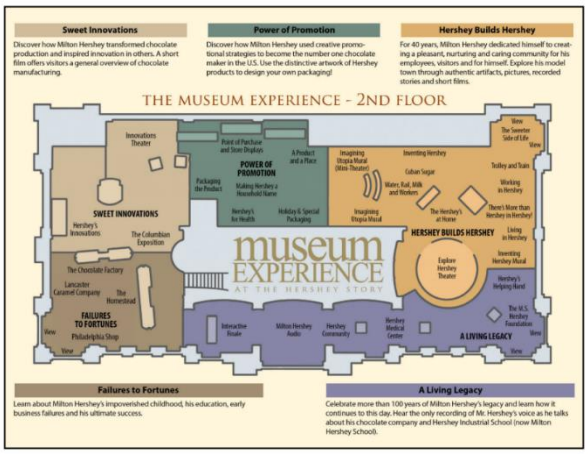
https://hersheystory.org/museum-map/

Şekil 29: Hersley Story Museum Lobi Duvar Resmi (Hersheystory.org, 2024)

https://hersheystory.org/what-youll-see/

Müzenin ikinci katında beş farklı konu üzerine tasarlanan sergi alanı yer almaktadır (Şekil 31). Hersley'in başarısı kronolojik olarak ziyaretçiye aktarılmıştır. Bu sergiler sırası ile "Talihsizlik Sergisi", "Tatlı Yenilikler Sergisi", "Tanıtımın Gücü Sergisi", "Hersley Hersley'i İnşa Ediyor Sergisi", "Bay Hersley'i Yepyeni Şekilde Görün Sergisi" şeklindedir. (hersheystory, 2015)

Şekil 30: Hersley Story Museum 2. kat planı (Hersheystory.org, 2024)

https://hersheystory.org/museum-map/

Sergi alanının ilk bölümünde; Hersley'in doğduğu yer, kariyerindeki önemli noktalar, Pensilvanyada'ki ilk mağazası ve fabrikasına ait görseller bulunmaktadır. Sergi kurgusunda genel olarak durağan sergileme tekniği kullanılmıştır. Hershey'e ait kişisel eşyalar vitrin için sergileme ile ziyaretçiye sunulmaktadır (Şekil 31). Bilgilendirme panoları mekânın ortasında konumlandırılmıştır.

Şekil 31: Hersley Story Museum Sergi Alanı İlk Bölüm (Northwestprimetime, 2023)

https://northwestprimetime.com/news/2023/nov/20/how-sweet-it-hershey-pa/

Müze sergisinin ikinci bölümü olan Tatlı Yenilikler Sergisinde; Hersley'in çikolata üretiminde kullandığı makineler ve 1930'lardaki fabrikasına ait arşiv görselleri yer almaktadır. Durağan ve dinamik sergileme tekniği bir arada kullanılmıştır. Sergilenen makinelerin vitrin önlerinde çalıştırma butonları ile ziyaretçi makineyi aktif hale getirebilmektedir. Makine çalışırken dijital ekranlar ile

makinelerin çalışma prensibi detaylı olarak ziyaretçiye aktarılmaktadır. Makineler arkasında ise sergilenen ürünün kullanıldığı Hershey'in ilk fabrikasına ait görseller bulunmaktadır (Şekil 32).

Şekil 32: Hersley Story Museum Sergi Alanı İkinci Bölüm (Explusinc, 2024)
https://www.explusinc.com/the-hershey-story.html

Serginin Tanıtımın Gücü isimli üçüncü bölümünde mekânın ortasına yerleştirilen dijital ekranlar üzerinden Hersley'in ürün tanıtımında kullandığı yöntemler, Hersley Çikolata Kasabasının gelişimi ve çikolatanın sağlığa yararları hakkında bilgilendirmeler yapılmaktadır. Durağan ve dinamik sergileme tekniğinin bir arada kullanıldığı sergi alanının duvarında Hershey'in hayatında olan gelişmeler zaman çizelgesi ile ziyaretçilere aktarılmaktadır (Şekil 33).

Şekil 33: Hersley Story Museum Sergi Alanı Üçüncü Bölüm (Capital-cm.com, 2024)
https://www.capital-cm.com/project/hershey-story-museum/

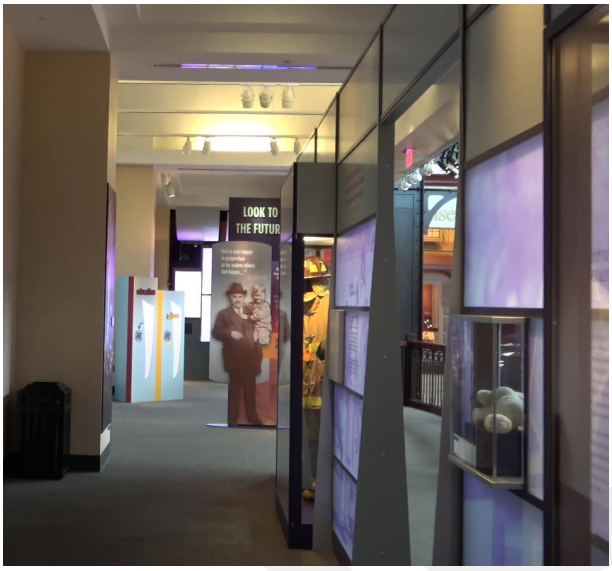
Müze sergisinin Hersley Hersley'i İnşa Ediyor isimli dördüncü bölümünde Hershey Tema Parkına ait bir harita ve maket yer almaktadır. Dijital ekranlar ile Hershey şirketinin gelişim süreci ve tema parkın kuruluş hikayesi ziyaretçiye aktarılmaktadır (Şekil 34). Aynı zamanda sergi alanında stantlar üzerine yerleştirilmiş arşiv görselleri ve bilgilendirme panoları bulunmaktadır. Sergide Hershley şirketine ait ilk çikolata ambalajları, tanıtım broşürleri ve çikolata kutuları vitrin için sergileme tekniği ile sunulmaktadır.

Şekil 34: Hersley Story Museum Sergi Alanı Dördüncü Bölüm (Explusinc, 2024)
https://www.explusinc.com/the-hershey-story.html

Serginin son bölümünde ise ziyaretçilerin Milton Hersley hakkında daha çok fikir edinmesi amaçlanmıştır. Hershey ile ilgili otuzdan fazla hikaye dijital ekranlardan oluşan bir koridor boyunca ziyaretçiye aktarılmaktadır. Dijital ekranların bulunduğu stantlar üzerinde aktarılan hikayeye ait nesneler vitrin içi sergileme tekniği ile yerleştirilmiştir (Şekil 35).

Müzenin genel kurgusunda dinamik sergileme teknikleri kullanılarak etkileşimli alanlar oluşturulmuştur. Dokunmatik ekranlar, video gösterimleri, tadım alanları ile ziyaretçinin serginin bir parçası olması amaçlanmıştır. Hershey Story Museum'un sergi içeriği incelendiğinde Yansıtma temanın hakim olduğu marka odaklı bir yaklaşım görülmektedir. Hershey markasının tanıtımı üzerine bir kurgu yapılmıştır. Popüler kültüre dayalı bir gastronomi müzesi örneğidir.

Şekil 35: Hersley Story Museum Sergi Alanı Beşinci Bölüm (Explusinc, 2024)
https://www.explusinc.com/the-hershey-story.html

3.2.2. Schokoladen Müzesi (1993)

Scholaden Müzesi 31 Ekim 1993'te Rheinauhafen'in tepesinde Köln'de Hans Imhoff tarafından açılmıştır. Hans Inhoff çikolata sektöründe başarılı bir girişimcidir (Schokoladenmuseum, 2023). Hans Imhoff 90'lı yılların başında çikolata müzesini açmadan önce bir çikolata sergisi açarak deneme yapmıştır. Köln'ün Gürzenich kentinde altı haftalık bir çikolata sergisi düzenlemiştir. Sergiye 50.000 ziyaretçi gelmiştir ve bunun sonucunda Imhoff çikolata müzesini açmaya karar vermiştir. Bu başarı sonrasında müzenin açılacağı bina Gerburg Klara Imhoff tarafından seçilmiştir (Moll, 2013)).

Schokoladen Müzesi Köln'de eski ana gümrük ofisinin olduğu yapıda konumlandırılmıştır (Schokoladenmuseum, 2023). Müze Ren Nehri üzerinde Rheinauhafen'deki Rheinau yarımadasında yer almaktadır. 4.000 m2 lik bir alana kurulmuştur. Müze ilk açıldığında koleksiyonun ana odağı Stollwerck şirketinin tarihini belgeleyen sergilerden oluşmaktadır. Zamanla konsept genişletilmiştir ve çikolatanın kültürel ve endüstriyel tarihini anlatan parçalar toplanmıştır (Schokoladenmuseum, 2023).

Müze tasarımı yapılırken eski ve yeni kompleksin net bir şekilde farklılaştırılması amaçlanmıştır. Taş bir yapı olan eski ana gümrük idare binasını çevreleyen alüminyum ve camdan oluşan şeffaf bir yapı tasarlanmıştır. Rheinau yarımadasının ucuna büyük bir gemi güvertesine benzeyen, 1.300 metrekareden fazla olan iki katlı bir salon ve gezinti güvertesi yerleştirilmiştir. Gemi formunu tamamlayan cam bir çikolata fabrikası inşa edilmiştir. Üretim alanı, çikolatanın nasıl işlendiğini göstermektedir. 4000 metrekarelik alana üç seviyeye yayılmış dokuz sergi alanı yerleştirilmiştir (Schokoladenmuseum, 2023). Bu sergi alanları içerisinde kakao bitkilerinin yetiştiği içine girilebilen tropik bir ev, üç metre yüksekliğindeki çikolata çeşmesi, üretim tesisleri, tarihi çikolata satış makineleri koleksiyonu ve orijinal olarak restore edilmiş eski bir mağaza yer almaktadır. Müze içerisinde sergi alanı dışında ziyaretçilerin vakit geçirebileceği bir cafe ve davetlerin düzenlediği bir restoran ve "Bel Etage" isimli resmi düğün salonu bulunmaktadır.

Şekil 36: Schokoloden Museum Çikolata Çeşmesi (Hotelaltdeutz.eu, 2024)
https://www.hotelaltdeutz.eu/attractions/chocolate-museum

Müzede 600 metrekarelik alan üzerine kurulan ilk sergi "Kakao Dünya Turu"dur. Kakao ve çikolatanın yetiştirilmesi, taşınması, üretimi ve tüketimi üzerine kurgulanmış bir sergidir. Tropikal Ev'de çeşitli kakao ağacı türleri yer almaktadır (Şekil 38). Sergi alanında durağan ve dinamik sergilemek teknikleri bir arada kullanılmıştır. Başlangıçta amazon bölgesinde yetişen bugün çoğunlukla Batı Afrika'da bulunan kakaonun yetiştirilmesi üzerine kurgulanan sergide dijital bir dünya haritası üzerinden ziyaretçiler kakaonun dünya üzerindeki dağılımı görmektedir.

Şekil 37: Schokoloden Museum Kakao Dünya Turu (Schokoladenmuseum.de, 2024)
https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/ausstellung/

Şekil 38: Schokoloden Museum Tropik Ev (Schokoladenmuseum.de, 2024)
https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/ausstellung/

"Kahverengi Altın – Tatlı Baştan Çıkarma" sergisi durağan sergileme tekniği ile oluşturulmuş bölümdür. Yaklaşık 2.500 eser yer alan koleksiyonda kakaonun 5.000 yıllık tarihi sergilenmektedir. Sergilenen eserler arasında çikolatanın içecek olarak tüketildiği dönemlere ait içme kapları, çikolataya özel ritüellerde kullanılan nesneler, Avrupa'da çikolata içmek için kullanılan porselen takımlar vardır. Müze sergisinin bir diğer bölümünde vitrin içi sergileme tekniği ile geçmişte kakao ve çikolata ürünlerinin ambalajları, 1887'de icat edilen çikolata otomatı, reklam afişleri ve numune paketleri yer almaktadır (Şekil 39).

Şekil 39: Schokoloden Museum Çikolata Ambalajları Sergi Bölümü (Schokoladenmuseum.de, 2024)
https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/sammlung/

Ziyaretçilerin çikolata üretimi hakkında bilgilendirmek amacıyla tasarlanan Cam Çikolata Fabrikasında gerçek boyutlu hammadde kapları, çikolata üretimine ait bilgiler yer almaktadır. Kakao çekirdeklerinden çikolata üretimi geniş izleme pencerelerinden detaylı olarak gösterilmektedir. Farklı kakao ve çikolata türleri cam fanuslar içerisinde yer almaktadır ve önlerinde bulunan bilgilendirme panoları ile detaylı anlatım yapılmaktadır (Şekil 40).

Şekil 40: Schokoloden Museum Çikolata Fabrikası (Schokoladenmuseum.de, 2024)
https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/schokoladenfabrik/

Schokoloden Museum, Almanya'da çikolatanın kültürel bir değere sahip olması sebebiyle etnik tema ve sergi içeriğinde kakaonun yetişmesinin canlandırılması neticesinde parodi temanın bir arada kullanıldığı mekândır. Sergi kurgusunda durağan ve dinamik sergileme teknikleri aynı anda yer almıştır.

3.2.3 Lindt Chocolate Home (Lindt Çikolata Evi)

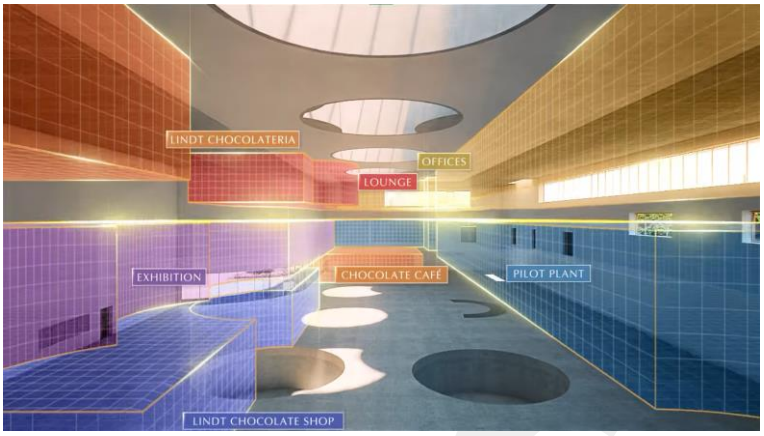
Lindt Chocolate Home; 2013 yılında Zürih'te kurulan Lindt Çikolata Yetkinliği Vakfı'nın çikolata üretimiyle ilgili bilgi vermek ve İsviçre çikolatasını dünyaya tanıtmak amacıyla kurduğu bir projedir. Lindt Çikolata Yetkinliği Vakfı; 1845 yılında kurulan İsviçreli çikolata üreticisi Lindt ve Sprüngli tarafından kurulmuştur (christgantenbein, 2020).

Lindt Chocolate Home, 2020 yılında İsviçre'nin Zürih Gölü yakınında hizmet vermeye başlamıştır. Proje 21.500 metrekarelik alanı kapsamaktadır. 64 metre uzunluğunda, 15 metre yüksekliğinde ve 13 metre genişliğinde olan bina Christ & Gantenbein tarafından tasarlanmıştır ve Architizer A+ Ödülü almıştır.

Şekil 41: Lindt Chocolate Home Binası (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Lindt Home of Chocolate içerisinde; 1.500 metrekarelik bir alana kurulmuş bir sergi alanı, dünyanın en büyük Lindt Çikolata Mağazası, Lindt Cafe, çikolata yapımına yönelik kursların verildiği atölyeler, çikolata üretimini gösteren bir fabrika ve ofisler bulunmaktadır. Mekânların tümü sarmal merdivenler ve yürüyüş yolları ile birbirine bağlanmıştır. Lindt Chocolate Home'un giriş katında bilet satış noktası, çikolata çeşmesi ve mağaza yer almaktadır. Çikolata çeşmesi dokuz metre yüksekliğindedir, 1.400 kg gerçek çikolatadan yapılmıştır ve serginin merkezini oluşturmaktadır (Şekil 43). Çeşmeden saniyede bir kg çikolata akmaktadır.

Şekil 42: Lindt Chocolate Home İç Mekân Yerleşim Şeması (Archdaily.com, 2024)

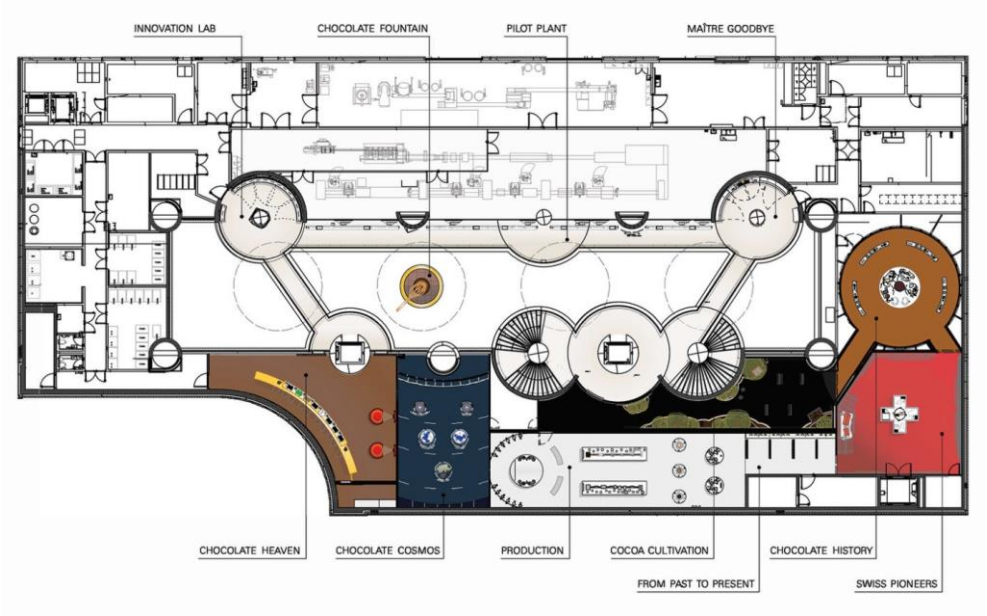
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Şekil 43: Lindt Chocolate Home Sergisi Çikolata Çeşmesi (Archdaily.com, 2024)

https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Lindt Chocolate Home (Lindt Çikolata Evi)'nin sergi alanı birinci katta bulunmaktadır ve on bölümden oluşmaktadır (Şekil 44). Bu bölümler sırası ile; Kakaonun Gelişimi, Çikolatanın Tarihi, İsviçreli Çikolata Öncüleri, Geçmişten Günümüze Çikolata, Çikolatanın Üretimi, Çikolata Kozmos, Çikolata Cenneti, İnovasyon Laboratuvarı, Pilot Tesis, Çikolata Turu Hatırası'dır. Giriş katından sarmal merdiven ile çıkılan sergi alanının bölümleri birbiri ile bağlantılı geçiş alanlarına sahiptir. Duyularına etki eden sesler, kokular, dijital anlatımlar ve ziyaretçi katılım sistemleri ile ziyaretçinin müze kurgusunun bir parçası sağlanmıştır.

Şekil 44: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Planı (Atelier-brueckner.com, 2020)

https://www.atelier-brueckner.com/en/lindt-home-chocolate

Serginin ilk bölümünde kakao çekirdeklerinin yetiştirilmesi, hasadı, fermantasyonu ve kurutulması dijital ekranlar ile gösterilmektedir. Sergi alanı kakao ağaçları ile çevrelenmiştir. Dört adet dikey dijital ekran, ahşap masalar üzerinde kakaoyu anlatan kitaplar, kakaonun yapısını incelemek için kurulmuş büyüteçler ve tanıtım panoları bulunmaktadır (Şekil 45).

Şekil 45: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Dijital Sergi Ekranları (Archdaily.com, 2024)

https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Serginin ikinci bölümüne bir tünel aracılığı ile geçilmektedir. Çikolatanın tarihini konu alan sergi bölümünün ortasında daire biçiminde bir platform yer almaktadır. Platform üzerinde çikolatanın tarihsel gelişimi şematik anlatımlar, dijital ekranlar, çikolata yapımında kullanılan ilk aletler yerleştirilmiştir. Platform çevresinde 360 derecelik çikolata tarihinin gösterildiği dev bir ekran bulunmaktadır (Şekil 46).

Şekil 46: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Dijital Sergi Platformu (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Serginin üçüncü bölümüne ikinci bölümden geçilen bir tünel ile ulaşılmaktadır ve bu bölümde 19. Yüzyılda buluşları ile çikolata üretiminde devrim yaratan İsviçre'nin öncü çikolata üreticilerine yer verilmiştir. Sergi alanının ortasında yer alan platformda çikolata üreticilerinin resimleri, hayatları, buluşları bulunmaktadır (Şekil 47). Serginin dördüncü bölümü bir koridor niteliğindedir. Dört adet dijital ekran arka arkaya sıralanmıştır. Ekranlarda 1900'den 2000 yılına kadar İsviçre çikolatasının üretim ve pazarlamasındaki değişiklikler gösterilmektedir (Şekil 48).

Şekil 47: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Üçüncü Bölüm Sergi Standı (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Şekil 48: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Dijital Sergi Ekranları (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Serginin beşinci bölümü "Üretim" bölümüdür. Çikolata üretiminin aşamalar şeklinde anlatıldığı bölümde çikolata üretiminde kullanılan makinelerin maketleri platformalar üzerinde sergilenmektedir. Tadım yapılabilen üç adet çikolata şelalesi (bitter çikolata, sütlü çikolata, beyaz çikolata) yer almaktadır. Çikolata üretiminde kullanılan yöntemler teknik detaylar ile gösterilmektedir ve kullanılan ürünler tüpler içerisinde sergilenmektedir (Şekil 49).

Şekil 49: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Çikolata Şelaleleri Standları (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Çikolatanın küresel anlamda üretim ve tüketimini anlatan ve tamamen dinamik sergileme teknikleri kullanılan altıncı bölümünde karanlık bir oda içerisinde beş adet dünya biçiminde dijital platform yer almaktadır. Bu platformlar üzerinden ziyaretçi çikolatanın dünya üzerinde bölgelere göre dağılım grafiklerini görebilmektedir (Şekil 50). Uzay atmosferiyle hazırlanan mekân dev bir dijital ekranlar ile çevrelenmiştir. Ziyaretçiler için tadım alanı olan serginin yedinci bölümünde tezgah üzerinde Lindt çikolataları ve üç adet dev çikolata figürü yer almaktadır (Şekil 51).

Şekil 50: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Beşinci Bölüm (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Şekil 51: Lindt Chocolate Home Sergi Alanı Altıncı Bölüm (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Ziyaretçiler binanın fuayesindeki köprüden geçerek İnovasyon Laboratuvarına ulaşmaktadır. Arttırılmış animasyon ile makinelerin iç kısımları X-ışınları ile görüntülenmektedir (Şekil 52). Çikolatanın üretildiği bir tesisin içerisi serginin bu bölümünde ziyaretçiye sunulmaktadır. Serginin son bölümünde test sisteminden gelen bir çikolata mermer bir parkurdan yuvarlanarak ziyaretçiye ikram edilmektedir.

Şekil 52: Lindt Chocolate Home Pilot Tesis (Archdaily.com, 2024)
https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Lindt Chocolate Home (Lindt Çikolata Evi)'nin mekân kurgusu ziyaretçinin çikolatanın tarihi, gelişimi ve üretimi üzerine bilgi vermeyi amaçlayan bir kurgudur. İleri teknolojiye sahip interaktif sergi alanları ziyaretçinin verilmek istenen bilgi ile

birebir bağlantı kurmasını sağlamaktadır. Tadım alanları ziyaretçinin çikolata ile etkileşimini güçlendirmekte ve duyuları harekete geçirmektedir.

3.2.4 Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe) – Orlando

Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe), Amerika'nın Florida eyaletindeki Orlando şehrinde yer almaktadır. Rehberli turlar ile ziyaret edilen müzenin mekân kurgusu; çikolatanın tarihi, çikolatanın yapım teknikleri, çikolatadan heykeller, çikolata tadımı olmak üzere dört tema üzerine yapılmıştır.

Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe)'nin ilk bölümünde kakaonun yağmur ormanlarından başlayarak günümüzdeki uluslararası konumuna geliş süreci anlatılmıştır. Durağan sergileme tekniği ile oluşturulan sergide stant üzerinde kakaonun ilk kullanım şekilleri sergilenmektedir (Şekil 53). Azteklerde kakaonun içecek olarak tüketildiği versiyonu ziyaretçilere tattırılmaktadır. Çikolata üretiminde kullanılan farklı ekipmanlar ve makineler serginin ikinci bölümünde yer almaktadır (Şekil 54).

Şekil 53: Orlando Chocolate Museum and Cafe Sergi Alanı (Sunshinesmilesandblessings.com, 2019)
https://sunshinesmilesandblessings.com/love-chocolate-what-you-may-or-may-not-know/

Şekil 54: Orlando Chocolate Museum and Cafe Makine Sergisi (Sunshinesmilesandblessings.com, 2019) https://sunshinesmilesandblessings.com/love-chocolate-what-you-may-or-may-not-know/

Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe)'nin üçüncü bölümünde dünyanın tanınmış simge yapılarının, dünyaca ünlü kişilerin 25'ten fazla çikolatadan heykeli bulunmaktadır (Şekil 55). Çikolata yapısı itibariyle oda sıcaklığında katı olan bir maddedir. Bir stant üzerinde sergilenen çikolata heykeller oda sıcaklığında muhafaza edilmektedir. Sergilenen eserin orijinal görselleri heykellerin arkasında yer almaktadır ve bilgilendirme panoları ile ziyaretçiye bilgi aktarımı yapılmaktadır (Şekil 56).

Şekil 55: Orlando Chocolate Museum and Cafe Sergi Alanı (Theorlandoreal.com, 2022) https://www.theorlandoreal.com/chocolate-museum-and-cafe/?p=330

Şekil 56: Orlando Chocolate Museum and Cafe Sergi Alanı (Sunshinesmilesandblessings.com, 2019)
https://sunshinesmilesandblessings.com/love-chocolate-what-you-may-or-may-not-know/

Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe)'nin içerisinde müze turundan sonra çikolata ve şarap tadımı yapılmaktadır. Müze içerisinde hediyelik eşya dükkanı ve kafe bulunmaktadır. Chocolate Museum and Cafe (Çikolata Müzesi ve Cafe)'de sergileme biçimi olarak durağan sergileme elemanları kullanılmıştır. Çikolata sergi elemanlarının ana malzemesidir. Çikolataya şekil verilmesiyle oluşturulan heykeller simgeledikleri yapıların ve insanların temsilidir.

3.1.2 Felissimo Çikolata Müzesi

Felissimo Çikolata Müzesi, 1965'te kurulan ve katalog ve internet aracılığı ile orijinal giyim, aksesuar ve ev eşyaları satan Felissimo Şirketi tarafından Japonya'nın Kobe şehrinde 2021 yılında açılmıştır. Felissimo Çikolata müzesinin kuruluş amacını Felissimo Şirketi'nin CEO'su Kazuhiko Yazaki;

"Felissimo benzeri bir şey düşündüğümde aklıma mutluluk getiren yiyecek olan çikolata fikri geldi. Dünyanın her şehrinde bulabileceğiniz uzun ömürlü bir tatlıdır. İnsanların kendileri için değil hediye olarak aldıkları çikolataların en güzellerini yapan çikolatacılar, onlara en yakışan kostümleri giydiriyor. Çikolata paketlerinin sergileneceği bir müze kurmaya karar verdik." şeklinde ifade etmiştir.

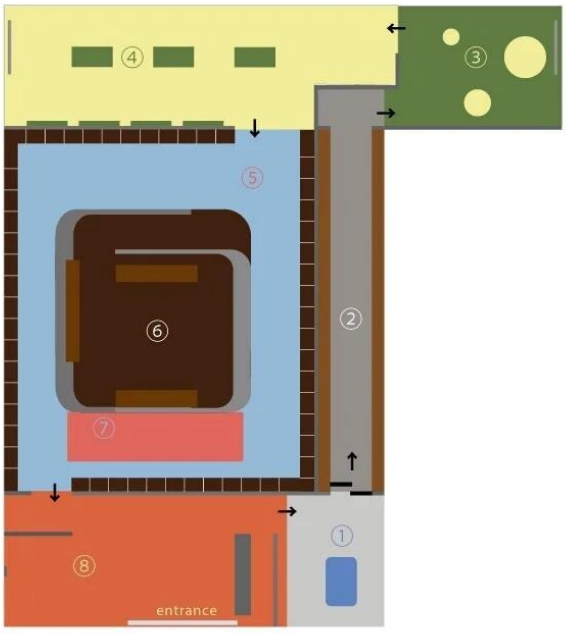
Müzenin logosu çikolata paketlerini temsil edecek nitelikte kareler içerisine harfler yerleştirilerek oluşturulmuştur (Şekil 57).

Şekil 57: Felissimo Çikolata Müzesi Logosu (Felissimo.co, 2024)

https://www.felissimo.co.jp/chocolatemuseum/fcm/fcm_fcm.html#logo-box

Felissimo Çikolata Müzesi Felissimo Şirketi'nin genel merkezinin ikinci katında 400 metrekarelik alan içerisinde yer almaktadır. Müzede kakaonun tarihi, kültürü, efsaneleri, moda ve sanatla bağlantıları hakkında bilgiler verilmektedir. Müze sergi alanında kalıcı sergilerle birlikte altı ayda bir değişen geçici sergilerde bulunmaktadır. Müzeye ait bir mağaza içerisinde çikolata ve kakao ile ilgili ürünler satılmaktadır.

Şekil 58: Felissimo Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Note.com, 2021)

https://note.com/f_museumbu/n/n77ae3f9824bc

Felissimo Çikolata Müzesi'nin ilk bölümü "Başlangıç" tır. Ziyaretçiler serginin ilk bölümünde kakao kokusu ile karşılaşmaktadır. Karanlık bir oda içerisinde sanatçı Koichiro Kimura tarafından tasarlanan kakao çekirdeklerinden oluşan bir enstalasyon yer almaktadır. Parlak dikdörtgen saydam bir prizma içerisine yerleştirilen kakao çekirdekleri çikolatanın başlangıcını temsil eder (Şekil 59). Serginin ilk bölümünden ikinci bölümüne alçak bir kapıdan geçilmektedir.

Şekil 59: Felissimo Çikolata Müzesi Sergi Alanı Başlangıç Bölümü (Kisspress.jp, 2024)
https://kisspress.jp/articles/33317/img/

Felissimo Çikolata Müzesi'nin ikinci bölümü "Yaratıcı Yürüyüş" tür. Uzun dar bir koridordan oluşan sergi alanında çikolata paketlerinin yer aldığı camekânlar bulunmaktadır (Şekil 60). Kalıcı sergi olmasına rağmen sergi içeriği altı ayda bir değişmektedir. Müze ilk açıldığında global yarışmalarda çok sayıda ödül kazanan Patissier es Koyama'nın sahibi ve şefi Susumu Koyama, piyasaya sürdüğü çikolata paketlerini kronolojik olarak sergilemiştir.

Şekil 60: Felissimo Çikolata Müzesi Yaratıcı Yürüyüş Bölümü (Waug.com, 2024)
https://www.waug.com/en/activities/136037

Felissimo Çikolata Müzesi'nin üçüncü bölümü geçici sergi alanıdır. Kakao ve sanatın birleşmesini konu alan bu bölümde sergi her yıl değişmektedir. Müzenin açılışına özel ilk sergi sanatçı Valerio Belluti'nin çikolata temalı yeni eserlerinden oluşmaktadır. Sergide kakao çekirdeklerini taşımak için kullanılan jüt keten malzeme üzerine çikolata renklerinden oluşan, sanatçının kendi çocuklarını temsil eden resimler yer almaktadır (Şekil 61).

Şekil 61: Felissimo Çikolata Müzesi Sanat Meydanı Bölümü Açılışa Özel Sergi (Note.com, 2021)
https://note.com/f_museumbu/n/n77ae3f9824bc

Felissimo Çikolata Müzesi'nin geçici sergi alanlarından ikincisi "Ada Galerisi"dir. Özel sergi; çikolata ile ilgili markaları ve çikolata üreticilerini konu almaktadır. Müzenin açılışında dünyaca ünlü mekânik saat üreticisi Franck Muller tarafından oluşturulan tatlılar ile oluşturduğu "mutlu zaman" geçirmek temalı sergi yer almıştır. İlerleyen zamanlarda sergi alanında Japonya'nın önde gelen altı çikolatacısının çikolata yapımında kullandığı makineler ve kitaplar sergilenmiştir. Şuan 13.04.2024 – 06.10.2024 tarihleri arasında sanatçı Junaida'nın Işıklar kitabının yayınlanmasına özel sanatçının şiir ve resimlerinden oluşan sergi mevcuttur (Şekil 62). Junaida'nın çikolata müzesi ile ortak paydası ise Dr. Kiyotaka Sato'nun çikolata bilimi ve tarihi hakkında yazdığı ve Junaida'nın illüstrasyonlarının kullanıldığı Bir Çikolata Tanesi isimli kitaptır. Müzede belirlenen tarihler arasında Işıklar ve Bir Çikolata Tanesi kitaplarına özel iki farklı sergi yer alacaktır.

Şekil 62: Felissimo Çikolata Müzesi Sanat Meydanı Bölümü Güncel Sergi
https://x.com/junaida_tweet/status/1778980817429291343

Felissimo Çikolata Müzesi'nin dördüncü bölümü kütüphanedir. Çikolata konulu kitapların yer aldığı raflar ve fotoğraf çektirmek isteyenler için düzenlenmiş duvar üzerine yerleştirilmiş üç farklı çikolata figürü yer almaktadır (Şekil 63). Duvar üzerinde bulunan çikolata maketlerinin parçaları çıkarılabilir niteliktedir. Sütlü, sade ve bitter çikolatayı temsil eden maketlerin yanında Felissimo Çikolata Müzesi için oluşturulmuş çikolata ambalajı yer almaktadır.

Şekil 63: Felissimo Çikolata Müzesi Kütüphane Bölümü (Klook.com, 2024)
https://www.klook.com/activity/88960-felissimo-chocolate-museum-admission-kobe/

Felissimo Çikolata Müzesi'nin bir diğer bölümü "Senfonik Orman" dır. Sergi alanında çikolata renginde hazırlanmış vitrinler yer almaktadır. Müzenin deposu niteliğinde olan vitrinlerde müze koleksiyonuna ait bütün çikolata paketleri vitrinler içerisinde ziyaretçiye sunulmaktadır (Şekil 64). Felissimo Çikolata Müzesi'nin son bölümü "Sihirli Büyüler" dir. Sergi salonunda tarihi ve edebi eserlerde yer alan çikolata ile ilgili kelimeler, çikolatacıların sözleri beyaz bir pano üzerinde sergilenmektedir (Şekil 65). Felissimo Çikolata Müzesi'nin sekizinci bölümünü müze mağazası oluşturmaktadır.

Şekil 64: Felissimo Çikolata Müzesi Senfonik Orman Bölümü (Klook.com, 2024)
https://www.klook.com/activity/88960-felissimo-chocolate-museum-admission-kobe/

Şekil 65: Felissimo Çikolata Müzesi Yedinci Bölüm (prtimes.jp, 2024)
https://prtimes.jp/story/detail/dxOJj2FRGEB

Felissimo Çikolata Müzesi'ni diğer çikolata müzelerinin aksine bir çikolata firması tarafından kurulmamıştır. Çikolataların ambalajları üzerine odaklanan müzede sergileme tekniği olarak durağan sergileme elemanları kullanılmıştır. Müze koleksiyonu raflar ve cam vitrinler içerisinde ziyaretçiye sunulmuştur.

Dünyanın farklı bölgelerinde yer alan çikolata müzeleri mekânsal olarak değişiklik göstermektedir. Ana tema çikolata olmasına rağmen müzede ziyaretçiler farklı deneyimler yaşamaktadır. Müzelerin ortak özellikleri arasında; çikolatanın ham maddesi kakaoya yer verilmesi ve çikolata üretiminin ziyaretçiye çeşitli yöntemler ile aktarılması gösterilebilir. Çikolata müzelerini ziyaret edenler müzenin girişinde veya sergi bölümünde çikolata tadımı yapabilmektedir. Çalışmanın sonraki bölümünde Türkiye'de yer alan dört adet çikolata müzesi mekân kurgusu ve sergileme yöntemlerine göre analiz edilecektir.

BÖLÜM 4: TÜRKİYEDEKİ ÇİKOLATA MÜZELERİNDE MEKÂN KURGUSU VE TEMSİL

Türkiye'de yer alan ilk çikolata müzesi, 2014 yılında İstanbul'da açılan Pelit Çikolata Müzesi'dir. Ardından 2019 yılında Safranbolu'da, 2021 yılında da Bursa'da ve Bodrum'da çikolata müzeleri açılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'de bulunan çikolata müzelerinden 2014 yılında açılan ve Türkiye'deki en büyük çikolata müzesi olma özelliği taşıyan Pelit Çikolata Müzesi ve 2021 yılında açılan Bursa'nın tarihi değerlerini ve kültürel kimliğini temsil etmek amacıyla kurulan Bursa Çikolata Müzesinde alan araştırması yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda müzelere ait plan şeması oluşturulmuş ve mekânsal özellikler analiz edilmiştir. Bursa Çikolata Müzesi ile aynı firma tarafından kurulan Safranbolu Çikolata Müzesi ve Bodrum Çikolata Müzesi literatür üzerinden mekân kurgusu, sergileme teknikleri ve kültürel temsil araçları açısından irdelenmiştir.

4.1. Türkiye'de Çikolata Müzeleri

Türkiye'de çikolatanın tarihi Osmanlı döneminde başlamaktadır. Çikolatanın Osmanlı şehirlerinde yaygınlaşması 19. Yüzyıla denk gelmektedir. (Özen, 2014, s. 51). Çikolata, Osmanlı tatlı sanatında benimsenerek kek, pasta ve bisküvilerde kullanılmıştır (Samancı, 2012). Osmanlı topraklarında çikolatanın varlığına dair en eski kaynak İtalyan seyyah Gemelli Careri'nin 1699 da İzmir seyahatinde yaşadığı anıdır. Seyahati sırasında Seyde ağasına çikolata ikram ettiğini ve ağanın çikolatayı ilk kez tattığından bahseder (Özen, 2014, s. 50). Aynı zamanda Careri İzmir'den önce Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde olan Kudüs'te Aziz Kurtarıcı Kilisesinde kendisine çikolata ve birkaç kutsal emanet hediye edildiğini söyler (Özen, 2014, s. 57). 17.ve 19.yüzyıl arasında çikolatanın Osmanlı Devleti'nde varlığı ile ilgili hiç bilgi yoktur (Özen, 2014, s. 58). 19. Yüzyılda Sanayi Devrimi ile Avrupa'da yaygınlaşan çikolata, Osmanlı piyasasında da yer almaya başlamıştır (Özen, 2014, s. 68). 1855 yılında yayınlanan Journal de Constantinople'de Chocolat L. Marquis markasının çikolata satışına başladığı yayınlanmıştır (Özen, 2014, s. 71). 19. Yüzyılın ikinci yarısında Pera semtinde Avrupa'nın başkentlerindeki pastanelere eşdeğer nitelikte pastaneler ve şekerciler bulunmaktadır (Samancı, 2012). Tobler, Lindt gibi önemli markaların ihracata yöneldiği 1900'lü yıllarda Osmanlı piyasasında

da artış olmuştur fakat markalardan hangisinin ne zaman geldiği net olarak bilinmemektedir. (Özen, 2014, s. 74)

Yerli üreticilerden ilk örnek 1918'de gazetelerden adını duyuran ve bir Müslümana ait olan Zafer Çikolatasıdır ve bilinen ilk yerli çikolata imalathanesi Eminönü'nde bulunan bu firmaya ait imalathanedir. (Özen, 2014, s. 92). 1930'lara doğru yerli markaların sayısı giderek artmıştır (Özen, 2014, s. 223). Türkiye'de endüstriyel çikolata üretimi 1970'lerde başlamaktadır. Günümüzde çok çeşitli çikolatalar üretilmekte ve bayram, kız isteme gibi özel günlerde geleneksel tatlıların yerini almaktadır (Samancı, 2012).

Türkiye'de son yıllarda gastronomi turizmi hızla artmaya başlamıştır. Gastronomi temalı müzeler mutfak kültürünü yansıtan en iyi araçlardan biridir. Müzeler destinasyon pazarlamasında etkin bir faktördür ve Türkiye'deki gastronomi temalı müzelerin turistik çekim gücünü arttıracağı düşünülmektedir (Mankan, 2017). Türkiye'de şarap, bal, zeytinyağı, çikolata, mutfak başta olmak üzere 28 adet gastronomi temalı müze bulunmaktadır. Gastronomi müzelerinin temalarının, bulundukları konumlara göre yöresel ve tanınır gastronomik ürünler ile paralellik gösterdiği söylenebilir (Savaşkan, 2021).

Türkiye'de dört adet çikolata temalı müze bulunmaktadır. Türkiye'de açılan ilk çikolata müzesi 2014 yılında İstanbul'da açılan Pelit Çikolata Müzesidir (pelitcikolatamuzesi.com, 2021). 2019 yılında Safranbolu'da Safranbolu Çikolata Müzesi açılmıştır. 2021 yılında Bursa'da Bursa Çikolata Müzesi ve Bodrum'da Bodrum Çikolata Müzesi açılmıştır.

Tablo 4. Türkiye'deki Çikolata Müzeleri.

Müze Adı	**Açılış Tarihi**	**Konumu**	**Sahibi**
Pelit Çikolata Müzesi	2014	İstanbul	Selahattin Ayan – Pelit Pastane ve Çikolata Fabrikası Sahibi
Safranbolu Çikolata Müzesi	2019	Karabük	Mesut Kırımlı – Çikolata Ustası, Mychocolate Kurucusu
Bursa Çikolata Müzesi	2021	Bursa	Mesut Kırımlı – Çikolata Ustası, Mychocolate Kurucusu
Bodrum Çikolata Müzesi	2021	Muğla	Mesut Kırımlı – Çikolata Ustası, Mychocolate Kurucusu

Tablo 4'te görülebileceği üzere Türkiye'de bulunan dört çikolata müzesinden üç tanesi aynı kişi tarafından kurulmuştur. Ortak firmaya ait çikolata müzelerinin mekân kurgularında ve sergi içeriklerinde yer alan benzer özellikler çalışma kapsamında detaylandırılacaktır. Araştırma kapsamında Türkiye'de bulunan çikolata temalı müzeler mekân kurgusu ve sergileme biçimleri başlığı altında mekânsal olarak analiz edilecektir. Çalışmanın yapıldığı dönemde geçici olarak kapalı olan Safranbolu Çikolata Müzesi ve turistik bir bölgede yer alan Bodrum Çikolata Müzesi çalışmanın yapıldığı tarihte yeterli sayıda ziyaretçi olmayacağının öngörülmesi sebebiyle literatür çalışması yapılarak incelenmiştir.

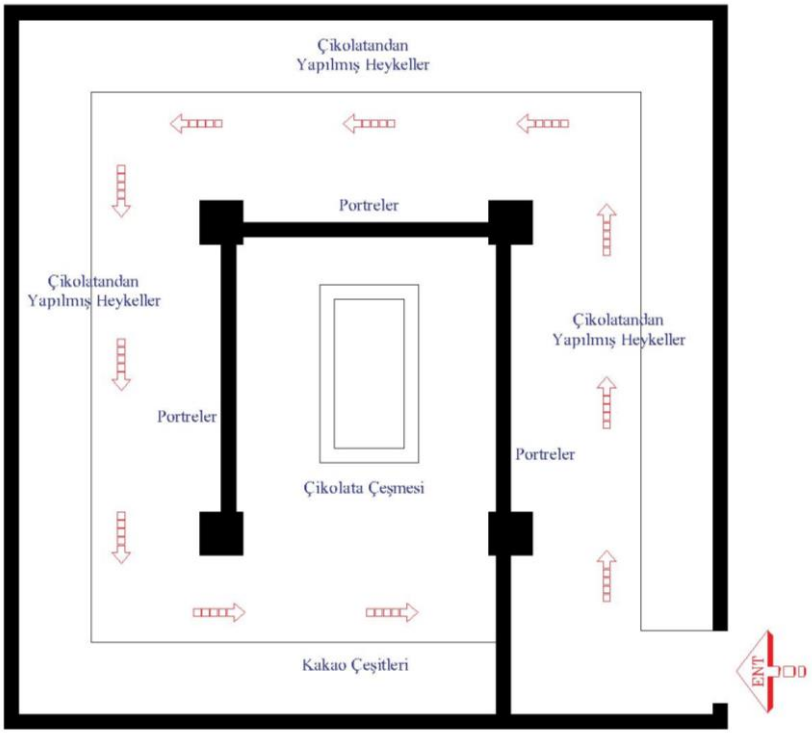
4.1.1. Safranbolu Çikolata Müzesi

Literatür üzerinden incelenerek mekân analizi yapılan Safranbolu Çikolata Müzesi, Karabük'ün Safranbolu ilçesinde 2019 yılında açılmıştır. Müzenin kurucusu My Chocolate firmasının sahibi Mesut Kırımlıdır. Müze bin iki yüz metrekarelik bir üretim tesisinde bulunmaktadır ve beş yüz metrekare alana kurgulanmıştır.

Şekil 66: Safranbolu Çikolata Müzesi Binası (Karabukgundem.com, 2019)
https://karabukgundem.com/dunya-miras-kenti-safranbolu-da-cikolata-muzesi-acildi.html

Sergi içeriğinde Safranbolu'nun tarihi değerini simgeleyen han, hamam, konak, saat kulesi ve camilerin 1/10 ölçeğinde çikolatadan maketler yer almaktadır. Aynı zamanda müzenin sergi şemasını oluşturan bölücü ahşap hasır duvarların üzerinde birçok devlet adamı ve siyasetçinin çikolatadan yapılmış portresi bulunmaktadır.

Şekil 67: Safranbolu Çikolata Müzesi Sirkülasyon Şeması (Hatice Yitmez, 2024) (Ölçeksizdir.)

Müzeye ait görseller ve videolar referans alınarak araştırma kapsamında ölçeksiz şekilde oluşturulan sergi şemasına bakıldığında müzenin merkezinde bir çikolata çeşmesi yer almaktadır. Çikolata çeşmesinin etrafında ziyaretçilerin oturabileceği U düzen kurgulanmış sedirler bulunmaktadır (Şekil 67). Çikolata çeşmesinin karşısında kakao çeşitlerinin sergilendiği cam fanus bulunmaktadır. Safranbolu'nun şehir yapısını temsil etmek amacıyla kurgulanmış müzede şehirde yer alan mimari yapılar küçük ölçeklerde yer almaktadır (Şekil 68). Aynı zamanda Türk toplumunda kültürel değere sahip olan Hacivat ile Karagöz, Nasrettin Hoca gibi karakterlerin çikolatadan heykelleri mevcuttur.

Şekil 68: Safranbolu Çikolata Müzesi Çikolata Çeşmesi (Karabukhaber.com, 2024)
https://www.karabukhaber.com.tr/4-ayda-4-ton-cikolata-harcayarak-sehir-insa-etti.html

Şekil 69: Safranbolu Çikolata Müzesi Sergi Alanı (M.haber7.com, 2021)
https://m.haber7.com/seyahat/haber/3131989-tarihi-mekânlar-cikolata-muzesinde-canlaniyor

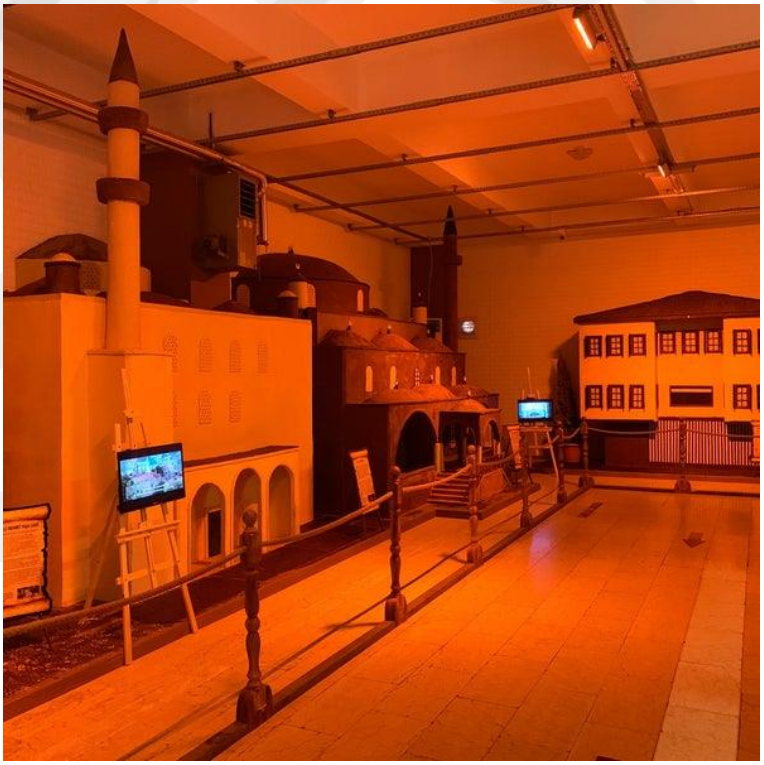
Müzede sergilenen nesneler hakkında bilgilendirme yapmak amacı ile stant üzerine koyulmuş küçük dijital ekranlar kullanılmıştır. Durağan sergileme tekniğinin kullanıldığı müzede ziyaretçi ve eserler arasında eserleri korumak amacıyla kullanılmış ipler bulunmaktadır. Müze ziyaretinde çikolata ikramları yapılmaktadır. Ziyaretçi geziyi tamamladıktan müze mağazasından alışveriş yapmaktadır.

Şekil 70: Safranbolu Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Miniyol.com, 2023)

https://www.miniyol.com/blog/safranbolu-gezilecek-yerler

Müzenin zemini beyaz granit ile döşenmiştir. Tavanlarda yer alan ray spotlar ile aydınlatma yapılmaktadır. Müzenin iklimlendirmesinde kanallı klimalar kullanılmaktadır. Müzenin sirkülasyon yönlendirmesi zeminde bulunan kırmızı oklar aracılığı ile yapılmaktadır.

Şekil 71: Safranbolu Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Tr.foursquare.com, 2024)

https://tr.foursquare.com/v/safranbolu-%C3%A7ikolata-m%C3%BCzesi/5d9c5bb369e2f90008f41d96/photos

Safranbolu Çikolata Müzesi kültürel değere sahip olan ve Unesco tarafından koruma altına alınan Safranbolu'nun tarihi, mimari ve coğrafi değerlerini temsil etmek amacıyla kurulmuştur. Sergilenen nesneler temsil ettikleri gerçekte var olan ögelerin minyatür heykelleridir. Parodi tema etrafında şekillenen müze kurgusunda Safranbolu kültürüne ait kalıplaşmış kültürel unsurlar temsil edilmektedir.

4.1.2 Bodrum Çikolata Müzesi

Bodrum Çikolata Müzesi Muğla'nın Bodrum ilçesinde Kariaport AVM içerisinde 2021 yılında açılmıştır. Müzenin kurucusu My Chocolate firmasının sahibi Mesut Kırımlıdır. Müze yedi yüz metrekarelik bir alana kurulmuştur. Yedi ton çikolatanın kullanıldığı müzenin sergi içeriğinde; Atatürk büstü başta olmak üzere, Bodrum Kalesi, Milas Baltalı Kapı, İztuzu Plajı, Halikarnas Mozolesi gibi birçok tarihi ve turistik alanların çikolatadan minyatür heykelleri bulunmaktadır.

Müzenin sergi şemasına bakıldığında Bursa Çikolata Müzesinde olduğu gibi ilk olarak Atatürk büstü bulunmaktadır. Sergi alanının merkezinde Bodrum Antik Tiyatrosu'nun çikolatadan üretilmiş minyatür heykeli yer almaktadır (Şekil 107). Mekânda diğer elemanlar antik tiyatronun çevresinde bulunan duvar etrafında yerleştirilmiştir. Bölücü duvarların önünde stantlar üzerinde çikolatan yapılmış portreler yer almaktadır (Şekil 72).

Şekil 72: Bodrum Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Ntv.com, 2021)
https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/bodrumdaki-cikolata-muzesinde7-ton-cikolata-kullanildi,7LNAKNrLC0e7k9_Sxa1bIQ/vHsX8FPQm0evQA5vNuZQJA

Şekil 73: Bodrum Çikolata Müzesi Antik Tiyatro Sergi Alanı (Ntv.com, 2021)
https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/bodrumdaki-cikolata-muzesinde7-ton-cikolata-kullanildi,7LNAKNrLC0e7k9_Sxa1bIQ/vHsX8FPQm0evQA5vNuZQJA

Müze içerisinde sergilenen ürünlerin bilgilendirmesi stant üzerine koyulmuş dijital ekranlar ile yapılmaktadır. Bursa Çikolata Müzesi ve Safranbolu Çikolata müzesinde olduğu gibi durağan sergileme tekniğinin kullanıldığı müzede ziyaretçi objeler ile temas etmemektedir. Müze ziyaretinde çikolata ikramları yapılmaktadır.

Şekil 74: Bodrum Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Aa.com, 2023)
https://www.aa.com.tr/tr/kultur/cikolata-muzesiyle-bodrumda-turizme-hizmet-ediyor/3094781

Müzenin zemini açık renk parke ile döşenmiştir. Sergi elemanlarının bulunduğu bölümlerde zemin parke taşı görünümünde çikolata kullanılarak yapılmıştır. Duvarlarda kullanılan boyaların renklerinde Bodrumda sıklıkla görülen mavi rengi tercih edilmiştir. Müzenin sirkülasyon yönlendirmesi mavi tabelalar ile yapılmaktadır. Tavan malzemesi olarak karopan kullanılmıştır. Aydınlatma

karopanlar içerisine yerleştirilen spotlar ile yapılmaktadır. Müzenin sıcaklığı klimalar ile oda sıcaklığında sabit tutulmaktadır.

Şekil 75: Bodrum Çikolata Müzesi Antik Tiyatro Sergi Alanı (Aa.com, 2023)
https://www.aa.com.tr/tr/kultur/cikolata-muzesiyle-bodrumda-turizme-hizmet-ediyor/3094781

Bodrum Çikolata Müzesi Muğla'nın tarihi değerlerini ve kültürel kimliğini temsil etmek amacıyla kurulmuştur. Sergide kullanılan çikolatadan heykeller temsil ettikleri gerçekte var olan ögelerin minyatür heykelleridir.

4.2 Türkiye'de Çikolata Müzeleri Alan Çalışması

Araştırma kapsamında Pelit Çikolata Müzesi ve Bursa Çikolata Müzesi ziyaret edilmiş ve iç mekân analizleri yapılmıştır. Alan çalışması kapsamında mekân organizasyonu, iç mekân tasarımını oluşturan öğeler ve sergilenen eserler incelenerek oluşturulan temsiller tartışılmaktadır.

4.2.1 Anket Tasarımı

Araştırma kapsamında alan çalışması yapılan Pelit Çikolata Müzesini ve Bursa Çikolata Müzesini ziyaret edenlerin müze deneyimleri hakkında bilgi toplamak amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Pelit Çikolata Müzesi, Türkiye'de yer alan en büyük çikolata müzesi olma özelliği taşımaktadır. Bursa Çikolata Müzesi, ise açıldığı tarih itibari ile yoğun ilgi görmektedir ve sergilenen elemanlar Bursa'nın yerel kültürünü temsil etmek amacı ile yapılmıştır. Her iki müzede eserlerin çikolatadan yapılmış olması sebebiyle ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

Ziyaretçilerin müzeden beklentileri ve müze deneyimi sonrası düşünceleri, müzelerin mekânsal analizlerinin yapılmasında yol gösterici olacaktır.

Anket öncesi bireyler çalışma hakkında bilgilendirilmiş, ankete katılım gönüllü olarak gerçekleştirmiştir. Her iki müzede de aynı anket çalışması kullanılmıştır. Anket genel olarak üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm ankete katılım sağlayan bireylerin demografik analizinin yapılmasını amaçlayan bölümdür. Bireyler yaş ve cinsiyetlerini belirtmektedir. Yaş dağılımı ziyaretçiye 18-24, 25-29, 30-39, 40-49, 50 ve üzeri olacak şekilde gruplandırılarak yöneltilmiştir. Aynı zamanda ziyaret edilen müzenin hangi müze olduğu (Pelit Çikolata Müzesi veya Bursa Çikolata Müzesi) ve ziyaret tarihi anketin birinci bölümünde belirtilmektedir.

Anketin ikinci bölümü Likert Ölçeğine göre hazırlanmıştır. Araştırmada cevaplar 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum olacak şekilde cevaplar sunulmuştur. Anketin ikinci bölümü ziyaretçinin müzeyi ziyaret etmeden önce müzeden mekânsal beklentilerini öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Anketin devamında müze konumu, ulaşılabilirliği ve ziyaret amacını öğrenmeye yönelik çoktan seçmeli sorular yöneltilmektedir.

Anketin üçüncü bölümü Likert Ölçeği formatında devam etmektedir. Müzenin ziyaret sonrası mekânsal deneyimini analiz etmek amacıyla düzenlenmiştir. Anket sonunda ziyaretçinin müzede en çok etkilendiği ögeleri ve önerilerini öğrenmek için açık uçlu iki adet soru yöneltilmektedir.

4.2.2. Demografik Veri Analizi

Demografik veri analizi Pelit Çikolata Müzesi ve Bursa Çikolata Müzesinde farklılık göstermektedir. Pelit Çikolata Müzesinde ankete 25 kişi katılmıştır. Katılımcıların 13 tanesi kadın, 12 tanesi erkektir. Katılım oranını 100 üzerinden değerlendirdiğimizde elde edilen sonuç; %52 kadın ve %48 erkek şeklindedir. Bursa Çikolata Müzesinde ankete 25 kişi katılmıştır. Katılımcıların 12 tanesi kadın, 13 tanesi erkektir. Katılım oranını 100 üzerinden değerlendirdiğimizde elde edilen

sonuç; %48 kadın ve %52 erkek şeklindedir. Katılımcıların yaş dağılımı 50 kişi üzerinden Tablo 5'te belirtildiği gibidir.

Tablo 5: Ankete Katılan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	18-24	25-29	30-39	40-49	50 yaş ve üzeri
Katılımcı Sayısı	17	10	11	8	4

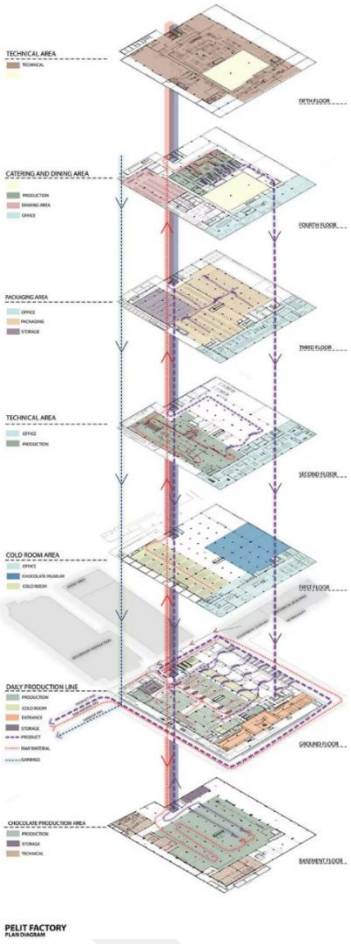
4.2.3 Pelit Çikolata Müzesi

Pelit Pastaneleri, ilk olarak 1957 yılında Kazım Ayan ve üç arkadaşı tarafından İstanbul Tepebaşında kurulmuştur. 1967 yılında Osmanbey'de ikinci şubesi açılmıştır ve pastane-kafe olarak hizmet vermeye başlamıştır. 1994 yılında Şişlide bulunan üretim tesisleri Esenyurt'a taşınmıştır. Günümüzde Selahattin Ayan tarafından işletilen Pelit Pastaneleri, 2010 yılında Esenyurt'a 65.000 metrekarelik bir genel merkez inşa ettirmiştir. Kompleks bir yapıya sahip olan genel merkez bünyesinde; Türkiye'nin ilk çikolata müzesi olan Pelit Çikolata Müzesi yer almaktadır.

Pelit Çikolata ve Kek Fabrikası Genel Merkezi, BRN Architects tarafından 120.000 metrekarelik bir alan içerisinde tasarlanmıştır. 7 kattan oluşan binanın dış cephesinde cam giydirme uygulaması yapılmıştır (Şekil 76). Projenin iç mekân tasarımında ressam İsmail Acar ile çalışılmıştır. Pelit Çikolata Müzesi bu binanın birinci katında yer almaktadır.

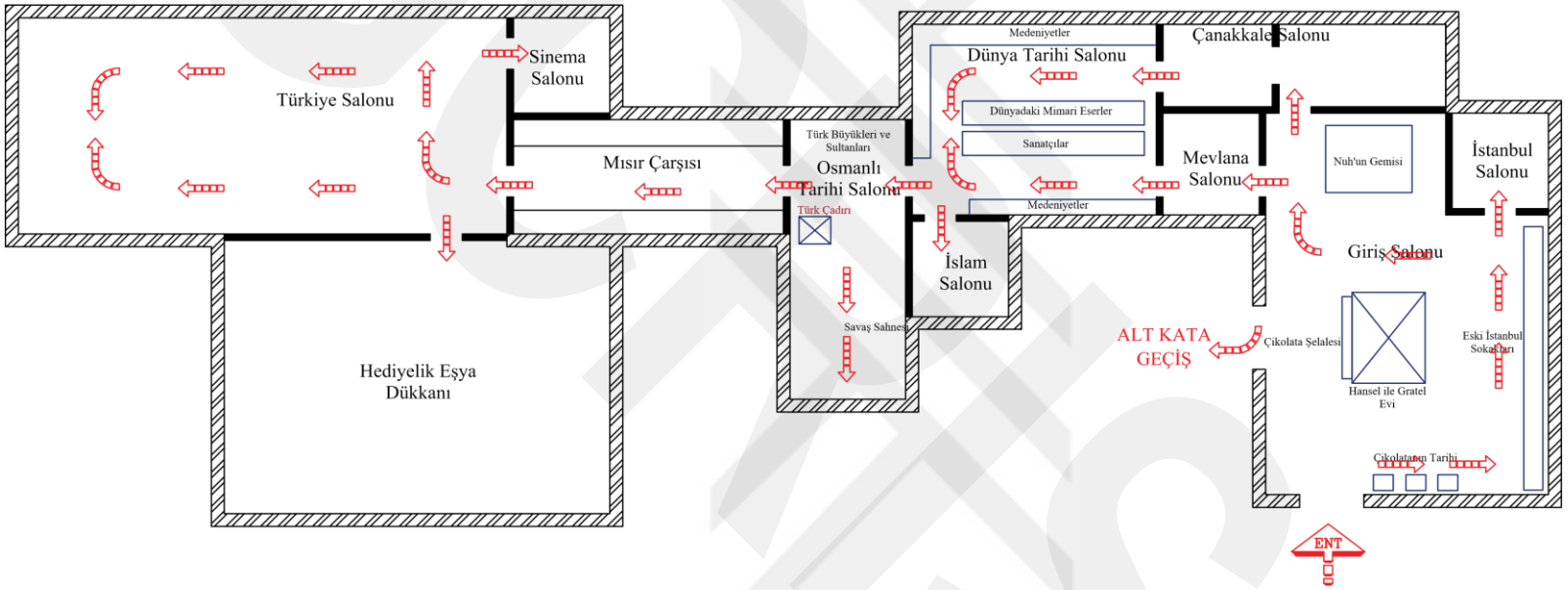
Şekil 76: Pelit Çikolata Müzesi Binası (Brnarchitects.com, 2010)
https://brnarchitects.com/projects/pelit-chocolate-cake-factory-and-hq/

Şekil 77: Pelit Çikolata Müzesi Plan Şeması (Brnarchitects.com, 2010)

https://brnarchitects.com/projects/pelit-chocolate-cake-factory-and-hq/

Araştırma kapsamında Pelit Çikolata Müzesi ziyaret edilmiş ve iç mekân analizleri yapılmıştır. Pelit Çikolata Müzesinin sergi alanı on farklı temanın işlendiği salonlara ayrılmıştır. Sergi içeriği; çikolatan üretilen heykel, mozaik, resim sanatlarından ve salonun temasını yansıtan tarihi objelerden oluşmaktadır. Müzenin iklimlendirmesi vrf sistemi ile yapılmaktadır. Çikolata yapısı gereği oda sıcaklığında katı bir maddedir. Pelit Üretim Müdürü Bülent Baki; müzenin derecesinin oda sıcaklığının biraz altında tutarak eserlerin korunduğunu belirtmiştir (İstanbul Valiliği, 2019). Eserler cam fanus içerisinde veya kırmızı şerit arkasında yer almaktadır ve ziyaretçi eser ile temas etmemektedir. Müze aydınlatmaları salonların konseptine göre belirlenmiştir. Ses sisteminin yer aldığı müzede salonların temalarına göre müzikler çalmaktadır.

Şekil 78: Pelit Çikolata Müzesi Sirkülasyon Şeması (Hatice Yitmez, 2024) (Ölçeksizdir)

Giriş Salonu

Müzenin giriş salonunda ilk olarak çikolatanın tarihi anlatılmaktadır. Mayalara ve Azteklere ait görseller duvarlarda yer almaktadır ve farklı türde kakao çekirdekleri ve çikolata yapımında kullanılan eski objeler cam fanuslar içerisinde sergilenmektedir. Giriş salonunun merkezinde Hansel ile Gratel masalından esinlenilerek çikolata kullanılarak yapılan ev maketi yer almaktadır. Evin duvarında çikolata şelalesi mevcuttur, ziyaretçiler kaşıklarla çikolata tadımı yapmaktadır. Giriş salonunda bir duvar boyunca çikolatadan yapılmış eski İstanbul sokaklarının canlandırması mevcuttur. Aynı zamanda Nuh'un Gemisini anlatan çikolatadan büyük boyutlu bir heykel yer almaktadır (Şekil 80). Heykel karşısında dijital bir ekranda Nuh Tufanı gösterilmektedir.

Şekil 79: Pelit Çikolata Müzesi Çikolata Şelalesi (Hatice Yitmez Arşivinden)

Salonun zemini krem renk granit döşenmiştir Tavan 60x60 klipin tavan ile kaplanmıştır. Aydınlatma klipinler arasına yerleştirilen spot lambalar ile sağlanmaktadır. Sergilenen figürlerin sergi stantlarında spot aydınlatmalar ve ledler kullanılmıştır.

Şekil 80: Pelit Çikolata Müzesi Nuh'un Gemisi (Hatice Yitmez Arşivinden)

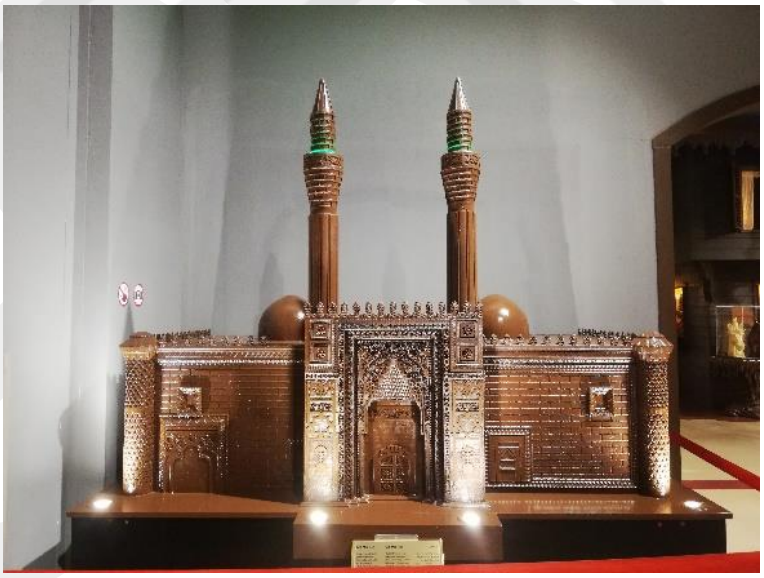
Parodi temanın bir örneği olan sergi alanında gerçekte var olan kalıplaşmış ögelerin çikolata kullanılarak yapılan sahte versiyonları bulunmaktadır. Durağan sergileme tekniğinin kullanıldığı müzede ziyaretçilerin eserler ile temas etmesi yasaktır. Şekilde görüldüğü gibi eser ile ziyaretçi arasında cam bölme veya kırmızı şerit yer almaktadır.

İstanbul Salonu

İstanbul salonuna, giriş salonundan geçilmektedir. İstanbul'un tarihinde önemli yere sahip mimari yapıların çikolatadan minyatürleri sergilenmektedir. Salonda bulunan dijital ekranda sergilenen yapıların fotoğrafları ve videoları slayt şeklinde gösterilmektedir. Sergi içeriğinde; Topkapı Sarayı, Haydarpaşa Tren Garı, Boğaziçi Köprüsü, Galata Kulesi, Kız Kulesi vb. yapılar yer almaktadır. Duvarlarda İstanbul'a ait görseller mevcuttur (Şekil 81).

Şekil 81: Pelit Çikolata Müzesi İstanbul Salonu Dijital Ekran (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 82: Pelit Çikolata Müzesi İstanbul Salonu (Hatice Yitmez Arşivinden)

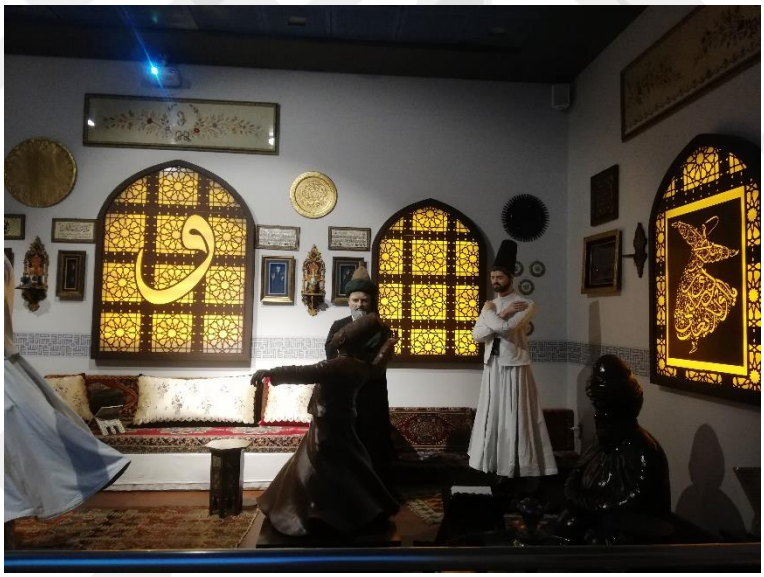
İstanbul salonunda yer alan eserler İstanbul'a ait kültürel değere sahip mimari yapıların çikolatadan üretilen minyatürleridir. Etnik tema ile parodi temanın bir arada görüldüğü mekânda durağan sergileme tekniği kullanılmıştır. Sergilenmek istenen mimari yapıya ait çikolata kullanılarak oluşturulan maketler cam fanus içerisinde

veya kırmızı şeritler ile sınırlandırılmış alanda ziyaretçiye sunulmaktadır. Eserlerin önünde mimari yapıya ait bilgilendirme panoları yer almaktadır.

İstanbul Salonunun zemini giriş salonu ile aynı olan açık renk granit ile döşenmiştir Tavan 60x60 klipin tavan ile kaplanmıştır. Aydınlatma klipinler arasına yerleştirilen spot lambalar ile sağlanmaktadır. Sergilenen figürlerin sergi stantlarında spot aydınlatmalar ve ledler kullanılmıştır.

Mevlana Salonu

Mevlana Salonuna giriş salonunda yer alan Nuh'un gemisinin karşındaki kapıdan geçilmektedir. Sergi içeriğinde; çikolatadan yapılmış semazen figürleri ve Hz Mevlana heykeli yer almaktadır. Oval biçimli vitray cam dekorları, sedirler, kilimler, çerçeveli işlemeler ile Mesnevi dergahlarının mekân kurgusu referans alınarak tasarlanmıştır (Şekil 83).

Şekil 83: Pelit Çikolata Müzesi Mevlana Salonu (Hatice Yitmez Arşivinden)

Sergi alanı bir platform üzerinde ziyaretçiye sunulmaktadır. Platform önünde yer alan koridorda ziyaretçi eserleri izleyebilmektedir. Mevlana Salonu, Türkiye'de kültürel değere sahip olan zihinlerde kalıplaşmış Mesnevi dergahının parodik bir aktarımıdır. Şekilde görüldüğü gibi duvarlarda yer alan el işlemleri, duvarlara yaslanmış sedirler ve hat sanatıyla yapılmış yazılar etnik temanın bir parçasıdır.

Çanakkale Salonu

Çanakkale Salonu sergi kurgusu olarak iki farklı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çikolatadan yapılmış Çanakkale zaferini temsil eden Atatürk heykeli, Seyit Onbaşı, Çanakkale Şehitleri Anıtı, Türk bayrağı gibi değerler yer almaktadır (Şekil 85). Duvarlarda Çanakkale savaşına ait görsellerden oluşan duvar kağıdı kullanılmıştır. Serginin ikinci bölümünde ise Çanakkale Savaşı ile ilgili tarihi objeler bulunmaktadır. Askerlere ait üniformalar ve silahlar, Nusret Mayın Gemisi maketi sergilenmektedir (Şekil 84). Duvarlarda ledli çerçeveler içerisine yerleştirilmiş savaşa ait görseller ve gazete haberleri mevcuttur. Salon içerisinde Çanakkale destanı üzerine yazılmış türküler çalmaktadır. Aydınlatma ray spotlar ile sağlanmaktadır.

Şekil 84: Pelit Çikolata Müzesi Çanakkale Salonu Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 85: Pelit Çikolata Müzesi Çanakkale Salonu Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Çanakkale Salonu milli kültürün temsil edildiği bölümdür ve parodi tema ile etnik tema bir arada görülmektedir. Çikolata ile yapılan heykellerin yer aldığı bölüm Çanakkale Savaşı konusunda zihinlerde oluşan figürlerin parodisidir. Salonda yer alan Çanakkale Savaşına ait tarihi objelerin bulunduğu bölümde Hatıra teması hakimdir. Salonda üniformaların sergilendiği mankenlerin önünde herhangi bir sınırlandırma yoktur ancak eserlere dokunmanın yasak olduğunu belirten bilgilendirme yazıları mevcuttur.

Dünya Tarihi Salonu

Dünya tarihi salonuna Çanakkale Salonundan veya Mevlana Salonundan geçilmektedir. Salon üç farklı tema ile kurgulanmıştır; medeniyetler, mimari yapılar ve sanatçılar. Sergi içeriğinde dünyada yer alan birçok medeniyeti temsil eden eserler çikolatadan heykeller ile sergilenmektedir. Duvarlarda çeşitli medeniyetleri yansıtan çikolatadan rölyefler yer almaktadır. Salonun ortasında dünyada yer alan önemli mimari yapıların minyatürleri ve tanınmış sanatçıların heykelleri bulunmaktadır (Şekil 86).

Şekil 86: Pelit Çikolata Müzesi Dünya Tarihi Salonu Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 87: Pelit Çikolata Müzesi Dünya Tarihi Salonu Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

İslam Salonu:

İslam salonunun geçişi Dünya Tarihi salonunda bulunmaktadır. Mekânın genel ambiyansı İslam dinini yansıtacak nitelikte tasarlanmıştır. Etnik bir temaya sahip salonun orta bölümünde Mescidi Aksa, Zincir Kubbesi ve Burak Atının çikolata ile yapılmış maketleri yer almaktadır. Aydınlatma elemanı olarak camilerde kullanılan avizelerin temsili niteliğinde sarkıt avize kullanılmıştır. Tavanın dört köşesinde İslam dinini yansıtan yeşil renkli ledler bulunmaktadır. Duvarlarda hat sanatı ile yazılmış dini ifadeler yer almaktadır. Duvara yansıtılan bir ekran ile maketleri bulunan eserlerin görüntüleri ziyaretçiye gösterilmektedir (Şekil 88).

Şekil 88: Pelit Çikolata Müzesi İslam Salonu Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Osmanlı Tarihi Salonu:

Osmanlı Tarihi Salonuna Dünya Tarihi Salonundan geçilmektedir. Salon girişinde Türk tarihinde önemli yere sahip kişilerin çikolata kullanılarak yapılmış büstleri cam fanuslar içerisinde yer almaktadır. Mekânda Türk çadırının bir canlandırması, Sultan Abdülhamit'e ait bir fayton ve Osmanlı sarayında kullanılan işlemeli örtüler sergilenmektedir (Şekil 89). Duvarlarda padişahlara ait görseller ve Osmanlı tuğraları yer almaktadır. Osmanlı dönemine ait bir savaş sahnesinin canlandırması ve Kanuni Sultan Süleyman ile Hürrem Sultanı temsil eden çikolatadan yapılmış heykeller bulunmaktadır (Şekil 90). Durağan sergileme tekniğinin kullanıldığı salonda Hatıra Teması, Etnik tema ve parodi teması birlikte kullanılmıştır.

Şekil 89: Pelit Çikolata Müzesi Türk Çadırı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 90: Pelit Çikolata Müzesi Savaş Sahnesi (Hatice Yitmez Arşivinden)

Mısır Çarşısı:

Mısır çarşısı müzenin çikolata satışının yapıldığı bölümdür ve salonlar arası geçiş için kullanılmaktadır. Mekânın genel kurgusu gerçek mısır çarşısını temsil etmektedir. Tavanda kemer formunda siyah ve beyaz renklerdeki desenler ve zeminde kullanılan taş görünümlü kaplama ile mısır çarşısının tavan ve zemin görünümü elde edilmiştir (Şekil 91). Satış birimleri küçük dükkanlar şeklinde konumlandırılmıştır. Duvarlarda kemerli pencere görünümde dekorlar kullanılmıştır. Aydınlatma elemanları tavanlarda yer alan sarkıt avizelerdir.

Şekil 91: Pelit Çikolata Müzesi Mısır Çarşısı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Türkiye Salonu:

Türkiye Salonu müzenin sonuncu sergi alanıdır. Mısır çarşısından geçilerek ulaşılan salonda Peri Bacalarının, Dolmabahçe Sarayının ve Çanakkale Truva Atının maketleri sergilenmektedir (Şekil 92). Salon aynı zamanda kafe işlevine sahiptir. Orta bölümde eski Türk kahvelerini temsil eden bir kafe bulunmaktadır (Şekil 93). Salonda eski İstanbul sokaklarına ait görseller bulunmaktadır. Çocuklar için sinema etkinliklerinin düzenlendiği küçük bir sinema salonu da yer almaktadır.

Şekil 92: Pelit Çikolata Müzesi Türkiye Salonu Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 93: Pelit Çikolata Müzesi Türk Kahvesi (Hatice Yitmez Arşivinden)

4.2.4 Pelit Çikolata Müzesi Ziyaretçi Deneyimi Anket Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde alan araştırması yapılan Pelit Çikolata Müzesini ziyaret edenlerin müzeden beklentilerini ve farklı temsillerde oluşturan anlamlara yönelik çıkarımlarını anlamak amacıyla yapılan anketin bulguları analiz edilecektir. Ankete 25 kişi katılmıştır ve katılımcıların demografik veri analizi Tablo 6'da belirtildiği gibidir.

Tablo 6: Pelit Çikolata Müzesi Anket Katılımcılarının Demografik Dağılım Grafiği

	18-24	**25-29**	**30-39**	**40-49**	**50 ve üzeri**
Kadın	4	3	2	3	1
Erkek	1	2	4	3	2

Pelit Çikolata Müzesini ziyaret edenlerin çikolata müzesini deneyimlemeden önce müzeden mekânsal olarak beklentilerini anlayabilmek amacıyla Likert ölçeğinde hazırlanan anketin ikinci bölümünün sonuçları Tablo 7'de aktarılmıştır.

Tablo 7: Pelit Çikolata Müzesi Anketi İkinci Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması

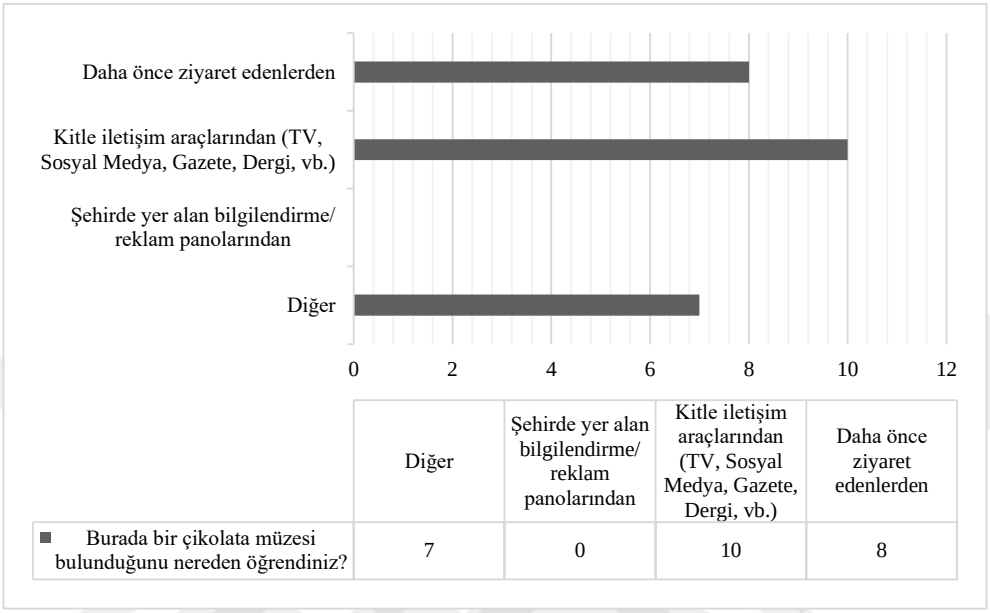
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum.	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
	Katılımcı cevaplarının ortalaması				
1. Çikolata müzesinin çikolata üzerine bir temaya sahip olmasını beklerim.	4.64				
2. Çikolata temasını mekânsal olarak yansıtabileceğini düşündüğünüz ögeleri lütfen belirtiniz.					
a. Çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler olmasını beklerim.	4.6				
b. Mekânda kullanılan malzemelerin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.76				
c. Mekânda kullanılan renklerin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.36				
d. Mekânda kullanılan dokuların çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.16				
e. Mekânda çikolata kokusu olmasını beklerim.	4.41				
f. Mekânda kullanılan aydınlatma ürünlerinin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	3.66				
g. Mekânın çikolata sergilenmesine uygun bir iklimlendirmeye olmasını beklerim.	4.5				
h. Mekânda çikolata temasını yansıtan poster/ tablo/ rölyef gibi mekânsal öğeler olmasını beklerim.	4.66				
i. Mekânda çikolatadan yapılan heykeller olmasını beklerim.	4.95				

j.	Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıtmasını beklerim.	4.79
k.	Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin evrensel kültüre ait değerleri (dünya çapında tanınan önemli mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal özellikler, vb.) yansıtmasını beklerim.	4.66
l.	Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin çocuklara yönelik (çizgi film karakterleri, süper kahramanlar, masal kahramanları vb.) olmasını beklerim.	4.54
3. Müzede çocukların eğlenebileceği aktivite ve atölyeler olmasını beklerim.		4.5
4. Müzede yetişkinlerin eğlenebileceği aktivite ve atölyeler olmasını beklerim.		4.25
5. Müzede çikolata yiyebileceğim yerler olmasını beklerim.		4.62
6. Müzede çikolata satışı yapılmasını beklerim.		4.75
7.Müzenin sergi kurgusunun akıcı olmasını beklerim.		4.66

Anket sonuçlarına göre; 1-5 arasında değer verilen soruların nicel ortalamaları 4'ün üzerindedir. Ziyaretçi müzede çikolata temasının yansıtılmasını 5 üzerinden 4.64 ortalama ile büyük oranda beklemektedir. Anket sonucunda ziyaretçi müzede çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler olmasını 4.6 ortalama ile beklemektedir. Mekânda kullanılan ögelerden malzemelerin, renklerin ve dokuların çikolata temasını yansıtması anket ortalaması 4'ün üzerindedir. Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin olmasını ziyaretçi 4.95 ortalama ile büyük ölçüde beklemektedir. Müzelerin sergi kurgularında çikolatanın yer alması ve çikolatanın sergi elemanı olarak kullanılması ve eserlerin yerel ve evrensel kültürü yansıtması ziyaretçinin beklentileri arasındadır. Müzenin mekânsal kurgusunda; çocuklara ve yetişkinlere yönelik aktiviteler olması, çikolata yenilmesi ve çikolata satışı olması da ziyaretçi tarafından beklenilmektedir.

Pelit Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin açık uçlu soru bölümünde ziyaretçiye yöneltilen *"Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz?"* sorusuna verilen cevapların katılımcılar arasında dağılımı grafikteki gibidir. Grafiğe bakıldığında ziyaretçilerden 10 tanesi, Kitle iletişim araçlarından

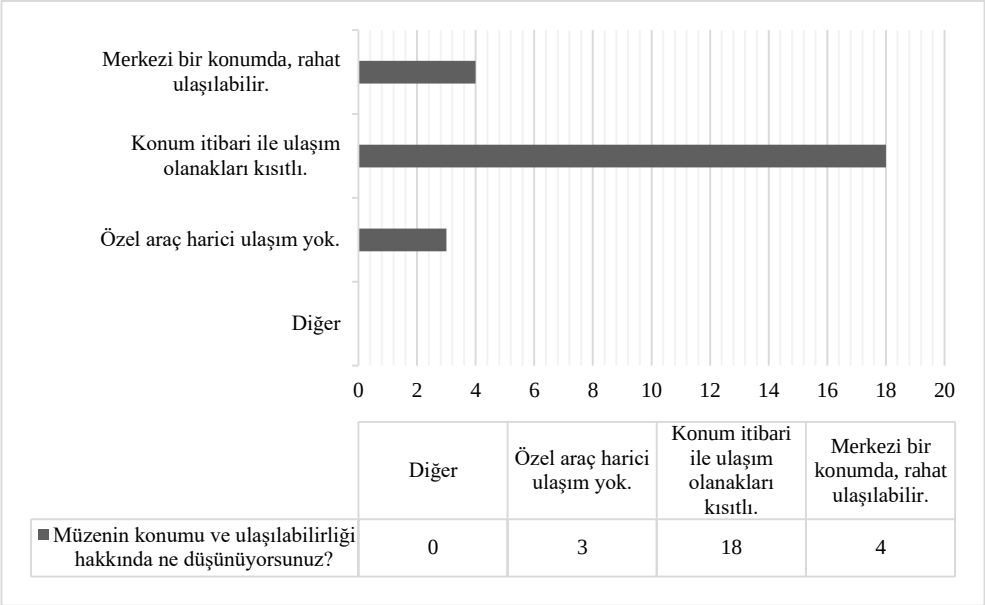
(TV, Sosyal Medya, Gazete, Dergi, vb.) seçeneğini işaretlemiştir. 8 kişi ise diğer ziyaret edenlerden seçeneğini işaretlemiştir (Şekil 88). Bu durumda çikolata müzelerinin kitle iletişim araçlarında yer alması ziyaretçi oranını arttırdığı sonucu çıkarılabilir.

Şekil 94: Pelit Çikolata Müzesi "Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz? Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği

Ziyaretçilerden 7 tanesi diğer seçeneğini işaretleyip açıklama kısmında yakınlarından birini belirtmiştir; (babam, ablam, arkadaşım vb). İnsanların çikolata müzesinin varlığını öğrenmesi, görsellerini ve videolarını görmesi ziyaret etmelerine teşvik etmektedir. Çikolatanın ana tema olduğu, çikolata tadımlarının yapıldığı ve çikolatadan heykellerin yer aldığı mekânlar insanların dikkatini çekmektedir.

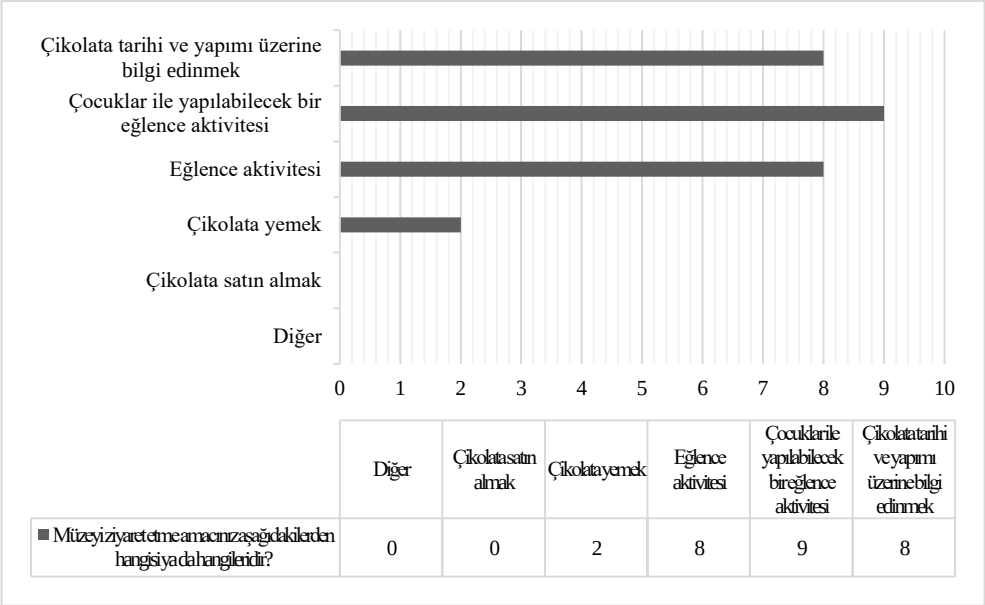
Pelit Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin açık uçlu soru bölümünde ziyaretçiye yöneltilen "*Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?"* sorusuna verilen cevapların katılımcılar arasında dağılımı grafikteki gibidir. Ziyaretçilerden 18 tanesi Konum itibari ile ulaşım olanakları kısıtlı seçeneğini işaretlemiştir (Şekil 89). Katılımcıların %72'sinin aynı cevabı vermesi ile Pelit Çikolata Müzesi'nin konumunun merkezi olmadığı, toplu taşıma ile ulaşma imkanların az olduğu sonucu çıkarılabilir.

Şekil 95: Pelit Çikolata Müzesi "Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği

Pelit Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin açık uçlu soru bölümünde ziyaretçiye yöneltilen "*Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?"* sorusuna verilen cevapların katılımcılar arasında dağılımı grafikteki gibidir. Çocuklar ile yapılabilecek bir eğlence aktivitesi seçeneği en çok işaretlenen seçenektir. Bu durumda çikolata müzelerinin mekânsal olarak çocuklara hitap eden mekânlar olduğu sonucuna ulaşılabilir. Aynı zamanda eğlence aktivitesi seçeneğini 8 kişinin işaretlemesi ile yetişkinlere de hitap eden mekânlar olduğu söylenebilir.

Katılımcıların 8 tanesinin işaretlediği seçeneklerden biri de çikolatanın tarihi ve yapımı üzerine bilgi edinmek seçeneğidir. Çikolata müzesini ziyaret eden kişilerin ziyaret amaçları arasında çikolatanın tarihi ve yapımı üzerine bilgi edinmekte yer akmaktadır. Katılımcılardan çikolata satın almak seçeneğini işaretleyen olmamıştır. Çikolata müzelerinde satış bölümleri yer almasına rağmen ziyaretçilerin öncelikli amaçları arasında çikolata satın almak olmadığı sonucu çıkarılmıştır.

Şekil 96: Pelit Çikolata Müzesi "Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği

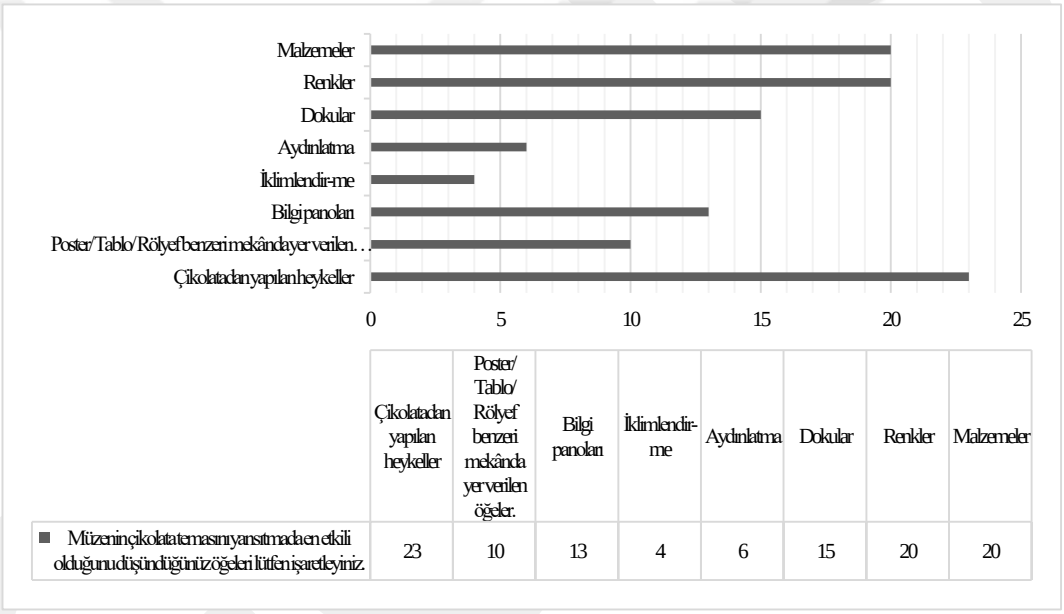
Pelit Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin üçüncü bölümünde sorular müze deneyimi üzerine kurgulanmıştır. Likert Ölçeğine göre hazırlanan ankette katılımcıların ifadeler üzerinden yaptığı değerlendirmede cevapların ortalaması Tablo 8'de aktarılmıştır.

Ziyaretçilerin büyük bölümü müzenin çikolata temasını yansıttığını düşünmektedir. Anketin üçüncü bölümünün üçüncü sorusunda ziyaretçilerden çikolata temasını yansıtmada en etkili olan ögeleri işaretlemeleri istenmiştir. Seçenekler arasında yer alan çikolatan yapılan heykeller seçeneğini katılımcıların %92'si işaretlemiştir. Ziyaretçilere göre çikolatanın mekânda sergilenen eserlerin ana malzemesi olması çikolata temasını yansıtmada etkili bir yöntemdir. Ziyaretçilerin %80'i malzemeler ve renkler seçeneklerini işaretlemiştir. Çikolata bir yiyecek olmak yerine sergilenen bir ürün konumundadır. Çikolatanın renklerinin mekânda yer alması çikolata temasını yansıtmakta etkilidir.

Tablo 8: Pelit Çikolata Müzesi Anketi Üçüncü Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Müzenin çikolata temasını yansıttığını düşünüyorum.			4.88		
2. Müzenin giriş ve karşılama bölümlerinin çikolata temasına uygun olduğunu düşünüyorum.			4.23		

3.Müzenin çikolata temasını yansıtmada en etkili olduğunu düşündüğünüz öğeleri lütfen işaretleyiniz.

Çikolata temasını en çok yansıttığını düşündüğünüz örnekleri lütfen belirtiniz:

4. Müzede çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler edindim.			4.24		
5. Müzede sergilenen öğelerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıttığını düşünüyorum.			4.28		
6. Müzede sergilenen öğelerin evrensel kültüre ait değerleri (dünya çapında tanınan önemli mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal özellikler, vb.) yansıttığını düşünüyorum.			4.29		
7. Mekânda sergilenen ögelerin çocuklara yönelik (çizgi film karakterleri, süper kahramanlar, masal kahramanları vb.) olduğunu düşünüyorum.			4.41		
8. Müzenin mekânsal boyutunun sergilenen ürünler için yeterli olduğunu düşünüyorum.			4.33		

9. Müzedeki bilgilendirme panolarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	4.29
10. Müzede sergilenen heykellerin anlaşılır olduğunu düşünüyorum.	4.62
11. Müzenin sergi kurgusunda yer alan teknolojik ögelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	4
12. Müzenin sergisinin çikolata ve ziyaretçi arasında interaktif (etkileşimli) bir kurguya sahip olduğunu düşünüyorum.	3.91
13. Müzenin aydınlatmasının iyi olduğunu düşünüyorum.	4.25
14. Müzenin iklimlendirmesinin iyi olduğunu düşünüyorum.	4.12
15. Müzenin sergi kurgusunun olduğunu düşünüyorum.	4.16
16. Müzede çocukların eğlenebileceği aktivite ve atölyelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	4.25
17. Müzede yetişkinlerin eğlenebileceği aktivite ve atölyelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3.95
18. Müzede çikolata yiyebileceğim yerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	4.37
19. Müzede çikolata satışı yapılan yerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	4.54
20. Müze beklentimi karşıladı.	4.29
21. Müzeyi diğer insanlara öneririm.	4.58

Sunulan seçenekler arasında en az işaretlenen ögeler aydınlatma ve iklimlendirme ögeleridir. Çikolata müzesinin kurgusunda yer alan aydınlatmalar ve iklimlendirme elemanları farklı temalardaki müzelerde ve sergi alanlarında kullanılan aydınlatmalar ile aynı özelliği taşımaktadır. Bu sebeple çikolata temasını yansıtma konusunda ziyaretçi üzerinde etkisi olmamaktadır. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu müzenin beklentisini karşıladığını belirtmekte ve diğer insanlara önermeyi düşünmektedir.

Pelit Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin son bölümünde ziyaretçiye açık uçlu olarak yöneltilen "*Ziyaret ettiğiniz çikolata müzesinde sizi en çok etkileyen mekânsal öğeler nelerdir?"* sorusuna 11 kişi çikolatadan heykeller cevabını yazmıştır. 2 kişi ise çikolata şelalesi seçeneğini vermiştir. Ziyaretçinin çikolata tadımı yaptığı ve çikolatayı yiyecek olması dışında farklı bir formda gördüğü ögeler ziyaretçiyi daha çok etkilemektedir. Bir diğer açık uçlu soru ise

"*Ziyaret ettiğiniz çikolata müzesinde nelerin değişmesi gerektiğini düşünüyorsunuz"* şeklindedir. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu bu soruya giriş ücretinin yüksek olduğu şeklinde cevap vermiştir. Mekânsal olarak herhangi bir değişiklik isteği belirtilmemiştir.

Sonuç olarak Pelit Çikolata Müzesi'ni ziyaret edenler müzenin çikolata temasını etkin şekilde yansıttığını düşünmektedir. Aynı zamanda müzede yer alan ögelerin yerel ve evrensel kültürleri temsil ettiğine büyük çoğunluğu katılmaktadır. Ziyaretçiler müzeden beklentilerinin karşılığını almaktadır.

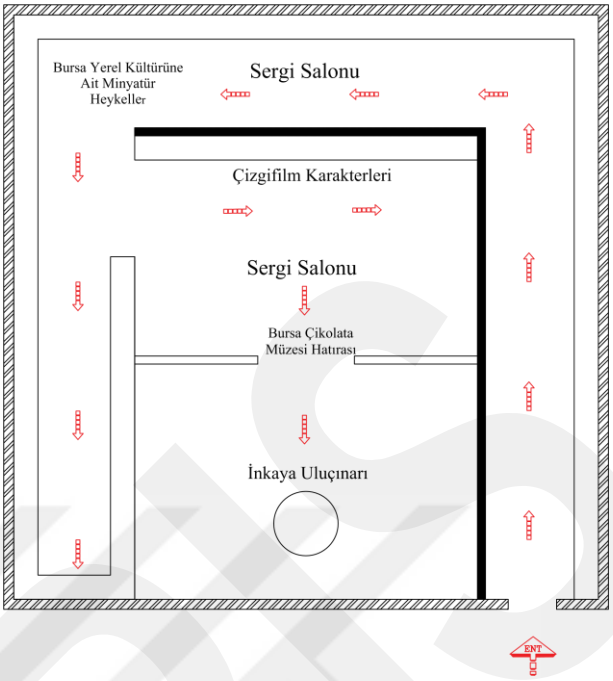
4.2.5 Bursa Çikolata Müzesi

Bursa Çikolata Müzesi 2021 yılında Bursa'nın Nilüfer ilçesinde açılmıştır. Müzenin kurulduğu alan üç bin metrekaredir ve dokuz yüz metrekaresini kapalı olan oluşturmaktadır. 2019'da Safranbolu'da ve Bodrum'da açılan çikolata müzesinin kurucusu Mesut Kırımlı tarafından kurulan müzede, kafe ve çikolata satış hizmeti de verilmektedir.

Araştırma kapsamında Bursa Çikolata Müzesi ziyaret edilmiş ve iç mekân analizleri yapılmıştır. Müzede Bursa şehrinin sembol eserlerinden; han, hamam, cami ve köprü gibi yapıların yanında Türk devlet büyüklerinin ve sanatçılarında heykelleri sergilenmektedir. Bursa'nın önemli gastronomi ürünlerinin de çikolatadan maketleri yer almaktadır (Şekil 97).

Şekil 97: Bursa Çikolata Müzesi Bursa Sofrası Sergisi (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 98: Bursa Çikolata Müzesi Sirkülasyon Şeması (Hatice Yitmez, 2024) (Ölçeksizdir)

Müzenin mekân kurgusu merkezde yer alan İnkaya Ulu Çınarının etrafında şekillenmektedir (Şekil 98). Sergi şemasına bakıldığında müzenin giriş ve çıkışı aynı kapıdan sağlanmaktadır. Çikolata ile kaplanmış bir duvarın çevrelediği mekânda diğer sergi elemanları duvar etrafına yerleştirilmiştir. Çikolata kullanılarak yapılan çınar figürü müzenin farklı açılarından görülmektedir. Çınar önünde "Bursa Çikolata Müzesi Hatırası" yazan çikolatan bir kemer yer almaktadır. Aynı zamanda sergide yer alan çizgi film karakterleri ile çocuklara yönelik bir tasarım yapılmıştır.

Şekil 99: Bursa Çikolata Müzesi İnkaya Uluçunar Sergisi (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 100: Bursa Çikolata Müzesi Hatıra Duvarı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Şekil 101: Bursa Çikolata Müzesi Çizgi Film Karakterleri Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Müzede sergilenen nesneler hakkında bilgilendirme yapmak amacı ile stant üzerine koyulmuş küçük dijital ekranlar kullanılmıştır. Ziyaretçi ekranlarda maketi bulunan eserin gerçeğini görmektedir. Durağan sergileme tekniğinin kullanıldığı müzede ziyaretçi objeler ile ziyaretçiler arasında güvenlik şeritleri bulunmaktadır. Ziyaretçi eserlere dokunmadan sadece izleyerek müzeyi deneyimlemektedir. Müze

ziyaretinde çikolata ikramları yapılmaktadır. Ziyaretçi geziyi tamamladıktan sonra My Chocolate firmasına ait ürünlerin satıldığı mağazadan alışveriş yapmaktadır.

Şekil 102: Bursa Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Müzenin zemini meşe parke ile kaplanmıştır. Tavanda alçıpan kullanıştır. Aydınlatma elemanları alçıpanlar üzerine yerleştirilen spotlar ile yapılmaktadır. Duvarlar beyaz renk ile boyanmıştır. Müzenin iklimlendirmesi belirli noktalara yerleştirilen salon tipi klimalar ile sağlanmaktadır.

Şekil 103: Bursa Çikolata Müzesi Sergi Alanı (Hatice Yitmez Arşivinden)

Bursa Çikolata Müzesi Bursa iline ait kültürel değerlerin parodilerinin yer aldığı bir mekândır. Sergilenen nesnelerin her biri Bursa'da yer alan tarihi ve kültürel değerlerin minyatür heykelleridir.

4.2.6 Bursa Çikolata Müzesi Ziyaretçi Deneyimi Anket Bulguları

Bursa Çikolata Müzesi anket analizleri değerlendirildiğinde anketin ilk bölümünde yer alan demografik veri analizi Tablo 9'da belirtildiği gibidir.

Tablo 9: Bursa Çikolata Müzesi Anket Katılımcılarının Demografik Dağılım Grafiği

	18-24	**25-29**	**30-39**	**40-49**	**50 ve üzeri**
Kadın	3	1	4	1	3
Erkek	4	3	3	-	2

Bursa Çikolata Müzesi'nde yapılan anketin ikinci bölümünde katılımcıların cevaplarının ortalaması Tablo 10'da belirtildiği gibidir.

Tablo 10: Bursa Çikolata Müzesi Anketi İkinci Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum.	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
	Katılımcı cevaplarının ortalaması				
1. Çikolata müzesinin çikolata üzerine bir temaya sahip olmasını beklerim.	4.76				
2. Çikolata temasını mekânsal olarak yansıtabileceğini düşündüğünüz ögeleri lütfen belirtiniz.					
a. Çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler olmasını beklerim.	4.64				
b. Mekânda kullanılan malzemelerin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.6				
c. Mekânda kullanılan renklerin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.56				
d. Mekânda kullanılan dokuların çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.68				
e. Mekânda çikolata kokusu olmasını beklerim.	4.56				
f. Mekânda kullanılan aydınlatma ürünlerinin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.	4.36				
g. Mekânın çikolata sergilenmesine uygun bir iklimlendirmeye olmasını beklerim.	4.64				

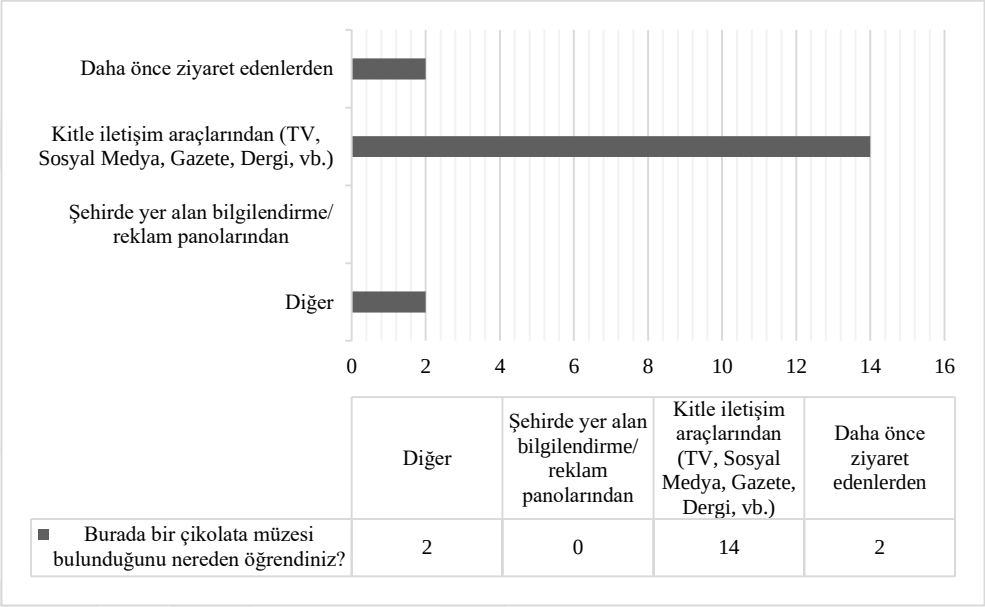
h.	Mekânda çikolata temasını yansıtan poster/ tablo/ rölyef gibi mekânsal öğeler olmasını beklerim.	4.56
i.	Mekânda çikolatadan yapılan heykeller olmasını beklerim.	4.96
j.	Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıtmasını beklerim.	4.84
k.	Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin evrensel kültüre ait değerleri (dünya çapında tanınan önemli mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal özellikler, vb.) yansıtmasını beklerim.	4.8
l.	Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin çocuklara yönelik (çizgi film karakterleri, süper kahramanlar, masal kahramanları vb.) olmasını beklerim.	4.6
3. Müzede çocukların eğlenebileceği aktivite ve atölyeler olmasını beklerim.		4.56
4. Müzede yetişkinlerin eğlenebileceği aktivite ve atölyeler olmasını beklerim.		4.4
5. Müzede çikolata yiyebileceğim yerler olmasını beklerim.		4.92
6. Müzede çikolata satışı yapılmasını beklerim.		4.76
7.Müzenin sergi kurgusunun akıcı olmasını beklerim.		4.84

Ortalama oranlarına bakıldığında; beklentilere yönelik ifadelerde katılım oranı 4'ün üzerindedir. Ziyaretçi müzede çikolata temasının yansıtılmasını 5 üzerinden 4.76 ortalama ile büyük oranda beklemektedir. Müzelerin sergi kurgularında çikolatanın yer alması ve çikolatanın sergi elemanı olarak kullanılması da ziyaretçinin beklentileri arasındadır. Müzenin mekânsal kurgusunda; çocuklara ve yetişkinlere yönelik aktiviteler olması, çikolata yenilmesi ve çikolata satışı olması da ziyaretçi tarafından beklenilmektedir.

Bursa Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin açık uçlu soru bölümünde ziyaretçiye yöneltilen *"Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz?"* sorusuna verilen cevapların katılımcılar arasında dağılımı grafikteki gibidir. Grafiğe bakıldığında ziyaretçilerden 14 tanesi, Kitle iletişim araçlarından (TV, Sosyal Medya, Gazete, Dergi, vb.) seçeneğini işaretlemiştir. 2 kişi ise diğer

ziyaret edenlerden seçeneğini işaretlemiştir. Bunun sonucunda çikolata müzelerinin kitle iletişim araçları ile tanıtılması ziyaretçiler üzerinde etkili bir yöntemdir.

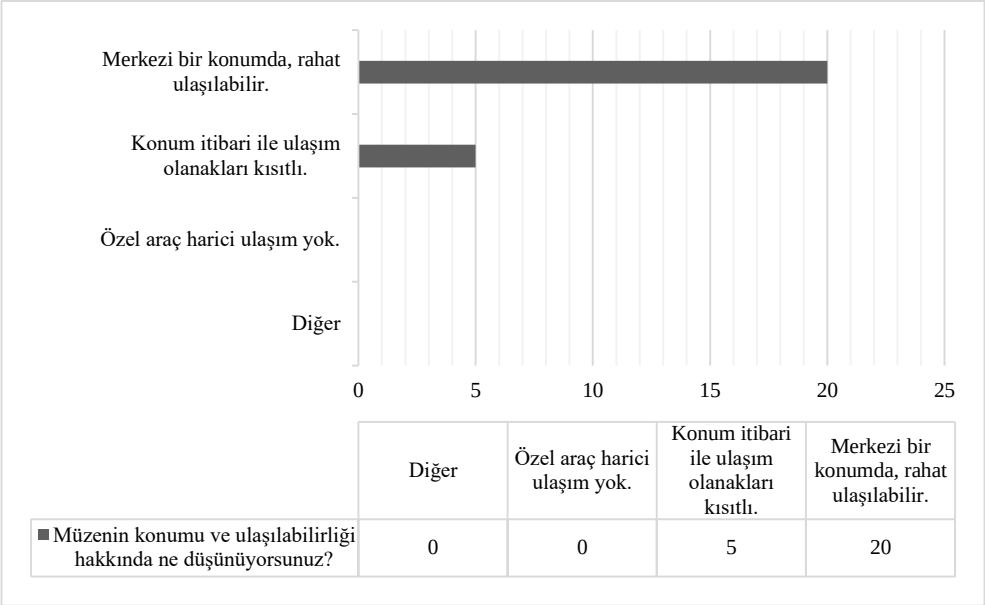
Ziyaretçilerden 2 tanesi diğer seçeneğini işaretleyip açıklama kısmında yakınlarından birini belirtmiştir. Çikolata müzelerini ziyaret eden kişilerin diğer insanlara müzenin tanıtılmasında etkili olduğu sonucu çıkarılabilir. Çikolatanın ana tema olduğu, çikolata tadımlarının yapıldığı ve çikolatadan heykellerin yer aldığı mekânlar insanların dikkatini çekmektedir. Her iki anket sonucunda da şehirde yer alan bilgilendirme panoları seçeneği işaretlenmemiştir.

	Diğer	Şehirde yer alan bilgilendirme/ reklam panolarından	Kitle iletişim araçlarından (TV, Sosyal Medya, Gazete, Dergi, vb.)	Daha önce ziyaret edenlerden
Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz?	2	0	14	2

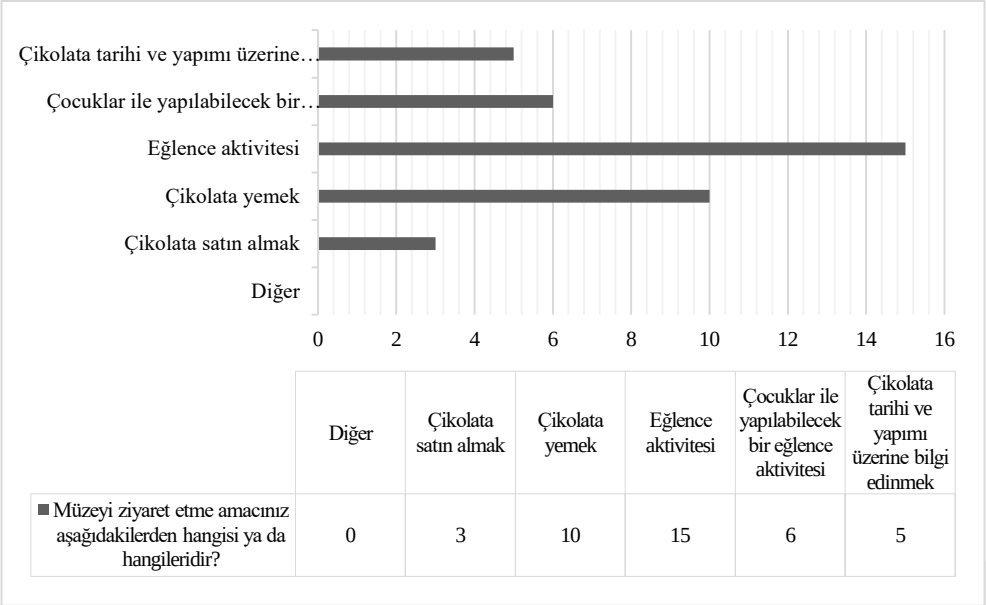
Şekil 104: Bursa Çikolata Müzesi "Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz? Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği

Bursa Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin açık uçlu soru bölümünde ziyaretçiye yöneltilen "*Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?"* sorusuna verilen cevapların katılımcılar arasında dağılımı grafikteki gibidir. Ziyaretçilerden 20 tanesi merkezi konumda, rahat ulaşılabilir seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların %80'inin aynı cevabı vermesi ile Bursa Çikolata Müzesi'nin konumunun merkezi olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Şekil 105: Bursa Çikolata Müzesi "Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği

Bursa Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin açık uçlu soru bölümünde ziyaretçiye yöneltilen "*Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?"* sorusuna verilen cevapların katılımcılar arasında dağılımı grafikteki gibidir. Ziyaretçilerin 15 tanesi eğlence aktivitesi seçeneğini işaretlemiştir. En çok işaretlenen seçeneklerden biri de çikolata yemek seçeneğidir. Bursa Çikolata Müzesi, bulunduğu alanda kafe olarak aktif hizmet vermektedir. İnsanlar müze ziyareti haricinde aktif olarak çikolata yemek ve vakit geçirmek için mekâna gelmektedir. Ziyaretçiler arasında kafe için geldiğinde müze olduğunu öğrenip ziyaret ettiğini ifade edenler vardır

	Diğer	Çikolata satın almak	Çikolata yemek	Eğlence aktivitesi	Çocuklar ile yapılabilecek bir eğlence aktivitesi	Çikolata tarihi ve yapımı üzerine bilgi edinmek
Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?	0	3	10	15	6	5

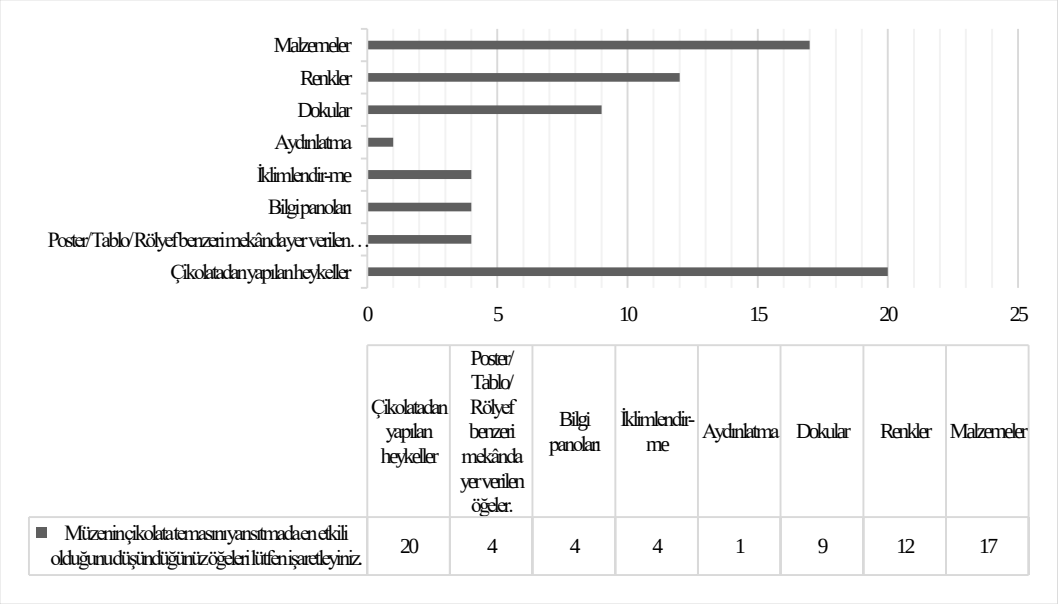
Şekil 106: Pelit Çikolata Müzesi "Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?" Sorusuna verilen cevapların dağılım grafiği

Bursa Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin üçüncü bölümünde sorular müze deneyimi üzerine kurgulanmıştır. Katılımcılar müzenin çikolata temasını yansıttığına katılmaktadır. Müzede çikolatanın yapımı ve tarihi hakkında bilgi edindikleri konusunda kararsızlardır. Bölümün üçüncü sorusunda ziyaretçilere müzenin çikolata temasını yansıtmada en etkili olduğunu düşündükleri ögeler sorulmuştur. Ziyaretçilerden %80'i çikolatadan heykeller seçeneğini işaretlemiştir. Ziyaretçilerden %68'i ise malzemeler seçeneğini tercih etmiştir.

Ögeler arasında en az tercih edilen aydınlatma olmuştur. Müzenin aydınlatma elemanları tavanda bulunan ray spotlardır. Ziyaretçilerin olumsuz olarak değerlendirdiği mekânsal ögeler aydınlatmalar ve iklimlendirmedir. Anket analizlerine göre aydınlatma ve iklimlendirmenin yeterli olduğu yönünde değerlendirmeler 5 üzerinden 3'ün altındadır. Bu durumda ziyaretçiler açısından yetersiz olduğu sonucuna varılabilir. Ziyaretçilerin "müzenin yerel kültüre ait değerleri yansıttığını düşünüyorum" seçeneğinin ortalaması 4.12'dir. Bu durumda Bursa Çikolata Müzesinde sergilenen heykellerin ziyaretçilere göre Bursa ilinin yerel kültürünü yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bursa'ya ait mimari yapılar, kültürel değerler, tarihi ögeler çikolatadan heykeller formunda sergilenmektedir.

Tablo 11: Bursa Çikolata Müzesi Anketi İkinci Bölüm Katılımcı Cevaplarının Ortalaması

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum.	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Müzenin çikolata temasını yansıttığını düşünüyorum.			3.79		
2. Müzenin giriş ve karşılama bölümlerinin çikolata temasına uygun olduğunu düşünüyorum.			3.5		
3.Müzenin çikolata temasını yansıtmada en etkili olduğunu düşündüğünüz öğeleri lütfen işaretleyiniz.					

Çikolata temasını en çok yansıttığını düşündüğünüz örnekleri lütfen belirtiniz

4. Müzede çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler edindim.			2.44		
5. Müzede sergilenen öğelerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıttığını düşünüyorum.			4.32		
6. Müzede sergilenen öğelerin evrensel kültüre ait değerleri (dünya çapında tanınan önemli mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal özellikler, vb.) yansıttığını düşünüyorum.			2.92		
7. Mekânda sergilenen ögelerin çocuklara yönelik (çizgi film karakterleri, süper kahramanlar, masal kahramanları vb.) olduğunu düşünüyorum.			4.12		
8. Müzenin mekânsal boyutunun sergilenen ürünler için yeterli olduğunu düşünüyorum.			2.88		

9. Müzedeki bilgilendirme panolarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	2.88
10. Müzede sergilenen heykellerin anlaşılır olduğunu düşünüyorum.	3.12
11. Müzenin sergi kurgusunda yer alan teknolojik ögelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	2.8
12. Müzenin sergisinin çikolata ve ziyaretçi arasında interaktif (etkileşimli) bir kurguya sahip olduğunu düşünüyorum.	3
13. Müzenin aydınlatmasının iyi olduğunu düşünüyorum.	2.32
14. Müzenin iklimlendirmesinin iyi olduğunu düşünüyorum.	2.4
15. Müzenin sergi kurgusunun olduğunu düşünüyorum.	3.04
16. Müzede çocukların eğlenebileceği aktivite ve atölyelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3.4
17. Müzede yetişkinlerin eğlenebileceği aktivite ve atölyelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	2.72
18. Müzede çikolata yiyebileceğim yerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3.84
19. Müzede çikolata satışı yapılan yerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	4.4
20. Müze beklentimi karşıladı.	2.68
21. Müzeyi diğer insanlara öneririm.	2.76

Ziyaretçiler "müzede sergilenen öğelerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıttığını düşünüyorum" ifadesine 5 üzerinden 4.32 oranla katılmışlardır. Ziyaretçilerin olumsuz olarak değerlendirdiği mekânsal özellik ise sergi alanının boyutudur. Sergi alanının yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Bursa Çikolata Müzesini ziyarete gelenler ile yapılan anketin son bölümünde ziyaretçiye yöneltilen "Ziyaret ettiğiniz çikolata müzesinde sizi en çok etkileyen mekânsal öğeler nelerdir?" sorusuna ziyaretçiler "çikolatadan heykeller" cevabını yazmıştır. Bir diğer açık uçlu soru ise "Ziyaret ettiğiniz çikolata müzesinde nelerin değişmesi gerektiğini düşünüyorsunuz" şeklindedir. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu bu soruya iklimlendirmenin ve aydınlatmanın yetersiz olduğu şeklinde cevap vermiştir. Sergilenen eserlerin bir kısmında çikolata kaplaması zarar gördüğü için heykelin ana malzemesinin strafor olduğu fark edilmektedir. Ziyaretçiler çikolatadan

heykellerin tamamen çikolata kullanılarak değil strafor üzerine çikolata kaplanarak yapılmasının olumsuz olduğunu dile getirmiştir.

Müzenin mekânsal boyutunun ve bilgilendirme panolarının yeterliliği verilere göre 2.88 ortalama ile sonuçlanmıştır. Ziyaretçiler mekânın küçük olduğunu ve yeterince bilgilendirme yapılmadığını düşünmektedir. Bursa Çikolata Müzesinin ziyaretçi deneyimlerinden elde edilen veriler değerlendirildiğinde müzenin beklentiyi 2.68 ortalama ile yeterli oranda karşılamadığı belirlenmiştir.

Türkiye'de yer alan çikolata müzeleri sergilenen eserler ve sergileme teknikleri açısından benzerlik göstermektedir. Çikolataya farklı formlar verilerek elde edilen maketler müzelerin ana sergi elemanlarıdır. Bursa Çikolata Müzesi, Safranbolu Çikolata Müzesi ve Bodrum Çikolata Müzesi benzer sergi şemalarına sahiptir. Bulundukları bölgelere ait mimari yapıların çikolata ile temsillerinin oluşturulması ile tek bir salon içerisinde mekân kurguları yapılmıştır. Pelit Çikolata Müzesi daha büyük bir alana sahiptir ve farklı salonlardan oluşmaktadır.

Türkiye'de yer alan çikolata müzelerinde bulundukları bölgelerin ve dünya üzerindeki farklı kültürlerin popüler olan kültürel ögeleri kullanılarak tüketim mekanları oluşturulmaktadır. Oluşturulan mekanlarda yer alan, çikolata kullanılarak yapılmış kültürel ögelerin minyatür temsilleri odaklanılan kültürün temsili değil sadece kültürel ögenin farklı bir yorum ile ziyaretçiye sunulmasıdır. Türkiye'deki çikolata müzeleri günümüzde tüketim kültürüne ve popüler kültüre hizmet etmek amacıyla kurgulanmış, kültürel temsili birkaç öge ile sınırlandırmış tematik mekânlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'deki çikolata müzelerinde iç mekân tasarımını incelemek, oluşturulan temsil biçimlerini anlamak ve mekân üzerinde kurgulanan deneyimi analiz etmek amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular Tablo 12'de aktarılmıştır. Oluşturulan tablo mekânsal ögeler, sergileme teknikleri ve kullanılan malzemeler olarak üç bölümde sınıflandırılmıştır.

Türkiye'de yer alan çikolata müzelerinin mekânsal ögeleri incelendiğinde bütün müzelerde karşılama bankosu ve çikolata satış alanı bulunduğu saptanmıştır. Buna karşılık tadım yapmak için çikolata şelalesinin ve ziyaretçiler için farklı aktivitelerin yer aldığı etkinlik alanının sadece Pelit Çikolata Müzesi'nde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ziyaretçi deneyimleri de göz önüne alındığında çikolata şelalesi ve etkinlik alanının bulunması müze deneyiminin olumlu sonuçlanmasında etkili olmaktadır. Pelit Çikolata Müzesi'nin farklı sergi alanlarından oluşması ve her sergi alanının farklı tema ile tasarlanması ziyaretçilerin müze deneyimini daha akıcı hale getirmektedir. Bursa Çikolata Müzesi, Safranbolu Çikolata Müzesi ve Bodrum Çikolata Müzesi ise tek bir alan üzerine kurgulanmıştır ve bölgenin yerel kültürünü yansıtmaya odaklanmıştır.

Türkiye'deki çikolata müzelerinin mekân tasarımlarında çikolata temasını yansıtmaya yönelik mekânsal ögeler sadece sergilenen eserler ile sınırlıdır. Çikolata teması ziyaretçilere sadece heykeller aracılığı ile yansıtılmaktadır. Bu müzelerde mekânsal ögelerin (iç mekan cepheleri, tavan tasarımı, aydınlatmalar, zemin malzemesi, donatılar, vb.) çikolata temasını yansıtmaya yönelik tasarlanmadığı görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen mekânsal analizlere göre Türkiye'deki çikolata müze mekânlarında çikolatanın tarihinin ve üretiminin bilgilendirmesi yeterli düzeyde yapılmamaktadır. Sergi alanlarında kakaonun keşfi ve işlenmesi ile ilgili sergi nesnesi, bilgilendirme panosu ve üretim makineleri yer almamaktadır. Müzeler mekân içerisinde sadece çikolatanın farklı formlara dönüştürülerek sergilenmesine odaklanmaktadır. Sergi alanında durağan sergileme teknikleri kullanılmaktadır. Dijital ögeler sadece ekranlar ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 12: Türkiye'deki Çikolata Müzelerinde Yer Alan Mekânların Analizi

		Pelit Çikolata Müzesi	Bursa Çikolata Müzesi	Safranbolu Çikolata Müzesi	Bodrum Çikolata Müzesi
MEKÂNSAL ÖGEELR	Banko	✓	✓	✓	✓
	Çikolata Şelalesi	✓	X	X	X
	Satış Alanı	✓	✓	✓	✓
	Restoran / Cafe	✓	✓	X	X
	Etkinlik Alanı	✓	X	X	X
SERGİLEME TEKNİKLERİ	Çikolatadan Yapılmış Heykeller	✓	✓	✓	✓
	Tarihi Nesneler	✓	X	X	X
	Dijital Ekranlar	✓	✓	✓	✓
	Yönlendirmeler	✓	✓	✓	✓
KULLANILAN MALZEMELER	Duvar	Duvar kağıdı/Boya	Duvar Boyası / Çikolata Kaplaması	Duvar Boyası	Duvar Boyası
	Zemin	Granit	Parke	Granit	Parke
	Tavan	Antrasit Karopan	Boya	Boya	Beyaz Karopan
	Aydınlatma	Ray Spot / Avize	Sıva üstü spot / Dekoratif Led	Ray Spot / Dekoratif Led	Sıva üstü spot / Dekoratif Led
	İklimlendirme	Kanallı Klima	Salon Tipi Klima	Kanallı Klima	Salon Tipi Klima

Türkiye'deki çikolata müzelerinin sergileme teknikleri incelendiğinde çikolata kullanılarak yapılan heykellerin sergilenmesi bütün müzelerde ortak bir özelliktir. Ziyaretçilerin müze deneyimleri sonucunda en çok etkilendikleri sergi ögelerinin heykeller olduğu anlaşılmaktadır. Çikolatanın bir yiyecek olmasına karşın farklı formlarda (mimari yapının maketi, çizgi film karakterinin heykeli vb.) ziyaretçilere sunulması insanların müzeye karşı ilgilerini arttırmaktadır. Buna karşılık Bursa Çikolata Müzesi'nde ziyaretçi gözlemlerine göre; sergilenen birkaç heykelin tamamen çikolatadan üretilmeden strafor bir maketin çikolataya kaplanarak sergilenmesi ve zamanla deforme olması ziyaretçi üzerinde olumsuz etkiye neden olmaktadır. Pelit Çikolata Müzesi'nde aynı zamanda sergi bölümünün temasını yansıtan tarihi nesneler yer almaktadır. Tarihi nesnelerin yer alması sergi alanının temayı yansıtma konusunda etkisini güçlendirmektedir ve ziyaretçiler mekân içerisinde temaya daha fazla hakim olmaktadır.

Araştırma kapsamında çikolata müzesini ziyaret edenlerin müzeye yönelik beklentilerini ve deneyimlerini anlamak amacıyla yapılan anketin sonucuna göre Türkiye'de yer alan çikolata müzelerinde ziyaretçiler mekânda sergilenen eserlerde ve mekânda kullanılan renk, malzeme ve dokularda çikolata temasını yansıtmasını beklemektedir. Pelit Çikolata Müzesi'nin ve Bursa Çikolata Müzesinin ziyaretçi deneyimlerinin anket sonuçlarına göre müze mekanının boyutunun, aydınlatmasının, iklimlendirmesinin ve sergileme tekniklerinin ziyaretçilerin müzede verilmek istenen mesajı yorumlamasında etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Pelit Çikolata Müzesinde ziyaretçiler büyük çoğunlukla müzenin kurgusundan memnun ayrılmaktadır. Müze boyutunun, kullanılan aydınlatmaların ve iklimlendirmenin yeterli olduğuna çoğunluk katılmaktadır. Ziyaretçiler mekanda sergilenen ögelerin yerel ve evrensel kültürü yansıttığını düşünmektedir. Bursa Çikolata Müzesinde ise ziyaretçi beklentileri çikolata temasının hakim olması yönündedir. Ziyaretçi deneyimleri üzerine yapılan ankette Bursa Çikolata Müzesinin mekânsal boyutunun, aydınlatmasının ve iklimlendirmesinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Müze sergilenen ögeler açısından yerel kültürü yansıtmaya yönelik bir kurguya sahiptir. Bursa Çikolata Müzesi'nde yapılan anket verilerine göre ziyaretçilerin çoğu Bursa kültürüne ait ögelerin çikolata ile yapılmış heykellerinin yerel kültürü yeterli düzeyde yansıttığını düşünmektedir. Buna dayanarak bir bölgenin mimari

yapılarının, sanatçılarının, yiyeceklerinin ve diğer kültürel ögelerinin birkaçının mekân içerisinde farklı malzeme ve ölçekte sergilenmesi bölgeye ait kültürün temsil edilmesinde insanlar üzerinde yeterli olduğu sonucuna varılabilir. Ancak bu mekanlarda, belirlenen kültürün tamamı temsil edilmemekte sadece popüler olan kültürel ögeleri temsil edilmektedir.

Türkiye'deki Çikolata Müzeleri örneğinde görüldüğü üzere, tematik mekânların kültürel temsilde etkin bir rolü olduğu görülmektedir. Bu durum, tematik mekânlarda insanlara ulaştırılabilecek bilgilerin yerine sabitlenmiş ve homojen bir kültür temsilinin sunulduğunu göstermektedir. Tematik mekanlarda üretilen kültürel temsiller, insanların, kitle iletişim araçları ve popüler kültürden tanıdıkları homojen kültür fikrini o kültürün gerçek bir temsili olarak kabullenmesi ihtimalini de taşımaktadır. Ancak tematik mekânlar kültürlerin çeşitli ve heterojenik yapısını yansıtma potansiyeline sahiptir. Tematik müzeler gibi popüler kültüre dayanan mekânlarda kültürel temsil, bir kültürün değerlerinin sınırlandırılarak insanlara aktarılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Aa.com. (2023). https://www.aa.com.tr/tr/kultur/cikolata-muzesiyle-bodrumda-turizme-hizmet-ediyor/3094781

Adventuresinga.com (2022, Eylül 8). Coca-Cola Dünyasında Yeni Pop Kültür Enstalasyonları https://adventuresinga.com/f/new-pop-culture-installations-land-at-the-world-of-coca-cola?blogcategory=Family+Friendly

Albala, K. (Ed.). (2012). Routledge international handbook of food studies. Taylor & Francis Group. Created from atilim-ebooks on 2023-03-24 12:30:08. Elizabeth Williams

Alp, K. (2013). Sanatın Temsili ve Postmodern Sanatta Temsil Sorunu. Art-e Sanat Dergisi, 6(12), 40-61.

Archdaily.com. (2024). https://www.archdaily.com/947656/lindt-home-of-chocolate-christ-and-gantenbein

Arıkan, I. (2021, Ekim 25). 8 Maddede Louvre Müzesi Hakkında Bilgiler Gezipgördüm. https://gezipgordum.com/louvre-muzesi/

Atelier-brueckner.com. (2020). https://www.atelier-brueckner.com/en/lindt-home-chocolate

Aykut, Z. (2017). Müze Sergilemelerinde İzleyici-Sergi Etkileşimi Bağlamında Mekân Tasarımı. Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat , 2 (2) , 219-242 .

Beardsworth, A., & Bryman, A. (1999). Late Modernity and the Dynamics of Quasification: The Case of the Themed Restaurant. The Sociological Review, 47(2), 228-257. https://doi.org/10.1111/1467-954X.00171

Boyraz, B. (2012). İletişim bağlamında müze teknolojileri ve müzelerde enformasyon. Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1(2), 23-33.

Bozdayı, A. M. (1996). İç Mekân Tasarımında Kavram ve İmaj.

Brnarchitects.com. (2010). https://brnarchitects.com/projects/pelit-chocolate-cake-factory-and-hq/

Cadwell D. “Homage to a Man and His Chocolate Factory”, The New York Times, March 9 2009, (8 Ekim 2023)

Camacho Gómez, M. (2017). Museos del Chocolate en Europa: Historia, marketing y turismo. El periplo sustentable, (33), 658-689.

Canbaş, A. (1982). Güney Fransa’daki Bazı Kooperatif Şarap İşletmelerinde Teknik bir İnceleme. Gıda, 7(2).

Capital-cm.com. (2024). https://www.capital-cm.com/project/hershey-story-museum/

Ceyhun Sezgin A, Akbıyuk T (2021). Dünyadaki Gastronomi Müzelerinin Tematik Analizi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 9(1), 153-184. 10.21325/jotags.2021.783

Chocolateworld. (2024) https://www.chocolateworld.com/content/dam/hershey-chocolate-world/documents/hcw-map.pdf

Coe, S. D., Coe, M. D., & Öztek, A. (2005). Çikolatanın gerçek tarihi. Ayrıntı.

Eco, U. (2019). Mimarlık Göstergebilimi. İstanbul: Daimon Yayınları.

Esin Altaş N. , Kömürcüoğlu Turan N. , Tasarım Sürecinde Bilişsel Yeti Olarak İmgelem ve Kavram adlı Doktora Tezinden ‘Tasarım Sürecinde Kavram’ isimli makale, İstanbul, 2002

Explusinc. (2024). https://www.explusinc.com/the-hershey-story.html

Felissimo.co. (2024). https://www.felissimo.co.jp/chocolatemuseum/fcm/fcm_fcm.html#logo-box

Fiske, J. (2019). İletişim Çalışmalarına Giriş. Ankara: Pharmakon Yayınları.

Getyourguide.com (2024). Atlanta: World of Coca-Cola Bilet Sırasını Atla Girişi https://www.getyourguide.com/world-of-coca-cola-l76765/atlanta-world-of-coca-cola-skip-the-line-ticket-t388500/

Girgin, F. ve Dizdar, B. (2022). Eat Art: Sanatın Yemekle Dansı. Art-E Sanat Dergisi, 15(30), 946-968. https://doi.org/10.21602/sduarte.1180455

Günay, V. D., & Parsa, A. F. (Eds.). (2012). Görsel göstergebilim: imgenin anlamlandırılması. Es yayınları.

Gürer, T.K., (2004). Bir Paradigma Olarak Mimari Temsilin İncelenmesi, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Hall, S. (Ed.). (2017). Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları (İ. Dündar, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık

Hangzhou. (2024). China National Tea Museum https://ywhz.hangzhou.com.cn/en/scms/content/content_6266064.htm

Hersheystory.org. (2024). https://hersheystory.org/museum-map/

Hersheystory.org. (2024). https://hersheystory.org/what-youll-see/

Hersleypark.com, (2024) https://www.hersheypark.com/info/park-map.php

Hotelaltdeutz.eu. (2024). https://www.hotelaltdeutz.eu/attractions/chocolate-museum

Hubard, O. (2014). Concepts as context: Thematic museum education and its influence on meaning making. International Journal of Art & Design Education, 33(1), 103-115.

Idahopotatomuseum. (2024). Artifacts https://www.idahopotatomuseum.com/the-tour/

İçöz, E., & Mankan, E. (2022). Çikolata Tüketim Tercihleri Üzerine Bir Alan Araştırması. Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 67-78.

Kandemir, Ö., & Uçar, Ö. (2015). Değişen Müze Kavramı Ve Çağdaş Müze Mekânlarının Oluşturulmasına Yönelik Tasarım Girdileri. Anadolu University Journal of Art & Design/Sanat & Tasarım, 5(2).

Karabukgundem.com. (2019). https://karabukgundem.com/dunya-miras-kenti-safranbolu-da-cikolata-muzesi-acildi.html

Karabukhaber.com (2024). https://www.karabukhaber.com.tr/4-ayda-4-ton-cikolata-harcayarak-sehir-insa-etti.html

Karadeniz, Ceren (2020). Çağdaş Müze. M. Yılmaz (Ed.), Güzel Sanatlar: Teori, Güncel araştırmalar ve yeni eğilimler içinde (s. 144-173)

Kaya, Z. (2017). Şarap Üretimi ve Kalite. Aydın Gastronomi, 1 (2), 17-30 . https://dergipark.org.tr/en/pub/aydingas/issue/37989/439195 adresinden erişildi

Keleş, V. (2003). Modern müzecilik ve Türk müzeciliği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1-2).

Kisspress.jp. (2024). https://kisspress.jp/articles/33317/img/

Klook.com. (2024). https://www.klook.com/activity/88960-felissimo-chocolate-museum-admission-kobe/

Korkmaz, Fd, & Çetinsoylu Yıldıran, S. (2021). Gıdanın Sanatta Kullanım Alanları: Gıda Sanatı. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 49-68.

Köleli Y. (2019, Kasım 23). Maraş Dondurma Müzesi Maraşavucumda. https://marasavucumda.com/kahramanmaras-dondurma-muzesi/

Kültürportalı. (2024). Emine Göğüş Mutfak Müzesi – Gaziantep https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/emine-gogus-mutfak-muzesi

Lo Monaco, G., & Guimelli, C. (2008). Représentations sociales, pratique de consommation et niveau de connaissance: le cas du vin. Les cahiers internationaux de psychologie sociale, (2), 35-50.

Louvre. (2024, Nisan). https://www.louvre.fr/en

Magli, F., Nobolo, A. (2015). Piemonte: en ünlü İtalyan Çikolata "bölgesinin" yönetimi ve iş geçmişi. Muhasebe ve Gıda alanında.

Mankan, E. (2017). Dünyadaki Gastronomi Müzeleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Electronic Turkish Studies, 12(1).

Margot Opdycke Lamme & Lisa Mullikin Parcell (2013) Promoting Hershey, Journalism History, 38:4, 198-208, DOI: 10.1080/00947679.2013.12062889

Marsh, A. C. (2011). The Hershey story; Hershey's chocolate world. The Public Historian, 33(1), 78-83. DOI: 10.1525/tph.2011.33.1.78

M.haber7.com. (2021). https://m.haber7.com/seyahat/haber/3131989-tarihi-mekanlar-cikolata-muzesinde-canlaniyor

Milliyet. (2021, Ekim 19). 300 yıllık zeytinyağı sıkma atölyesi müze oldu https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/hatay/altinozu/300-yillik-zeytinyagi-sikma-atolyesi-muze-oldu-6622420

Miniyol.com. (2023). https://www.miniyol.com/blog/safranbolu-gezilecek-yerler

Munela, Camacho-Gómez (2016). "Chocolate, Museos Del Chocolate En Amérıca Latına: Marketıng Y Turısmo", VinculaTégica EFAN, 2(1), 3561-3578.

Mynews13.com. (2019). https://mynews13.com/fl/orlando/ap-online/2018/07/24/hersheypark-to-reopen-after-flooding-causes-1-day-shutdown

Northwestprimetime, (2023). https://northwestprimetime.com/news/2023/nov/20/how-sweet-it-hershey-pa/

Note.com. (2021). https://note.com/f_museumbu/n/n77ae3f9824bc

Ntv.com. (2021). https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/bodrumdaki-cikolata-muzesinde7-ton-cikolata-kullanildi,7LNAKNrLC0e7k9_Sxa1bIQ/vHsX8FPQm 0evQA5vNuZQJA

OKUR, M. ve BİLGİLİ, M. (2021). Kültürel Coğrafya Bağlamında Temsil ve Temsil Ötesi Teoriler. Ege Coğrafya Dergisi, 30(1), 187-194. https://doi.org/10.51800/ecd.932421

Örs, B. (2006). Siyasal Temsil . İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 0 (35), 1-22.

Özen, S. (2014). Çukulata: çikolatanın yerli tarihi. Yapı Kredi Yayınları. Savaşkan, Y. (2021). Türkiye'deki Gastronomi Müzelerine Genel Bakış. Turizm Çalışmaları Dergisi, 3(2), 61-78

Özkaya, F. D., Özkaptan, T. (2016). Latin Amerika Uygarlıklarının Mirası Kakaonun Tarihçesi ve Çikolataya Dönüşümü. Journal of Tourism & Gastronomy Studies, 4(1), 31-41.

Paneum.at. (2024). Onlıne Immer Für Sıe Geöffnet https://www.paneum.at/fileadmin/data/Tour/de/

Prtimes.jp. (2024). https://prtimes.jp/story/detail/dxOJj2FRGEB

Rapoport, A. (2004). Kültür Mimarlık Tasarım, Çeviri: Selçuk Batur. Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.

Samancı, Ö. (2012). Tanrıların Yiyeceği Çikolata. Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, 27-31.

Sandıkcı, M., Mutlu, A. G. A. S., & Mutlu, Ö. G. H. Gastronomi Temalı Müzelerde Sunum Farklılıkları. In International Marmara Social Sciences Congress (Autumn 2019) (p. 540).

Sandıkcı, M., Mutlu, A. S. & Mutlu, H. (2019). Mutfak Müzelerinin Sergileme Şekilleri ve Turist Rehberlerinin Etkisi: Şanlıurfa Hacıbanlar Evi Mutfak Müzesi Örneği. Turist Rehberliği Dergisi (TURED), 2 (2), 104-112. DOI: 10.34090/tured.656879

Savaşkan, Y. (2021). Türkiye'deki Gastronomi Müzelerine Genel Bakış. Turizm Çalışmaları Dergisi, 3(2).

Schokoladenmuseum.de. (2024). https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/ausstellung/

Schokoladenmuseum.de. (2024). https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/sammlung/

Schokoladenmuseum.de. (2024). https://www.schokoladenmuseum.de/das-museum/schokoladenfabrik/

Sezgin, A. C., & Akbıyuk, T. (2021). Dünyadaki Gastronomi Müzelerinin Tematik Analizi (Thematic Analysis of Gastronomy Museums in the World). Journal of Tourism & Gastronomy Studies, 9(1), 153-184.

Sunshinesmilesandblessings.com. (2019). https://sunshinesmilesandblessings.com/love-chocolate-what-you-may-or-may-not-know/

Theorlandoreal.com. (2022). https://www.theorlandoreal.com/chocolate-museum-and-cafe/?p=330

Travelingturks. (2021, Kasım). Türk Rehber ile Louvre Müzesi https://travelingturks.com/avrupa/fransa/paris/turk-rehber-ile-louvre-muzesi/

Tripadvisor.com. (2024). Haribo Museum. https://ar.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g187157-d673172-i137039995-Haribo_Museum-Uzes_Gard_Occitanie.html

Tr.foursquare.com. (2024). https://tr.foursquare.com/v/safranbolu-%C3%A7ikolata-m%C3%BCzesi/5d9c5bb369e2f90008f41d96/photos

Trthaber. (2018, Mart 25). Gaziantepli doktor "Baklava Müzesi" kurdu https://www.trthaber.com/haber/yasam/gaziantepli-doktor-baklava-muzesi-kurdu-357035.html

Twinings. (2024). History of 216 Strand https://twinings.co.uk/pages/twinings-flagship-store-216-strand

Unesco.org. (2024). Wieliczka and Bochnia Royal Salt Mines https://whc.unesco.org/en/list/32/gallery/

Ünyay Açıkgöz, F. (2019). İspanya'dan Osmanlı'ya: bazı yeni kaynaklar ışığında çikolatanın tarihi serüvenine katkı, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 16-27

Valknoordwijk.nl. (2024). Corpus 'Journey Through Man': Dıscover The Wonders Of The Human Body https://www.valknoordwijk.nl/en/touristic-information/museums/corpus

Vitek, A. (2023, Kasım 2). La Cité du Vin à Bordeaux : à visiter sans modération! Culturezvous. https://culturezvous.com/visite-cite-du-vin-bordeaux/

Waug.com. (2024). https://www.waug.com/en/activities/136037

Whichmuseum. (2024). CORPUS 'journey through the human body' and its collection https://whichmuseum.com/museum/corpus-journey-through-the-human-body-oegstgeest-739

Visithersheyharrisburg.org. (2024) https://www.visithersheyharrisburg.org/listings/hersheys-chocolate-world-attraction/187/

Wikipedia. (2024, Ocak 11). Musée du fromage cheddar https://fr.wikipedia.org/wiki/Mus%C3%A9e_du_fromage_cheddar

Yardımcı, İ. (2001). Sanatta kitsch kavramı.

Yılmaz, H., Şenel, P. 2014. Turistik Bir Çekicilik Olarak Gastronomi Müzeleri. 15. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, (499-510). Ankara: Gazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi (in Turkish).

EK-1: ANKET FORMLARI

Sayın Katılımcı,

Bu anket Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı yüksek lisans programı kapsamında öğrenci Hatice Yitmez ve tez danışmanı Dr. Öğretim Üyesi Gizem Yakupoğlu tarafından yürütülen *"Çikolata Müzelerinde İç Mekân Tasarımı Analizi"* başlıklı tez çalışmasında veri toplamak amacıyla düzenlenmiştir.

Anket içeriği; genel bilgiler, çikolata müzesi ziyaret öncesi beklenti anket soruları, çikolata müzesi ziyaret sonrası deneyim anket soruları şeklinde 3 bölümden oluşmaktadır. Anket kapsamında elde edilen veriler gizlilik esasına uygun biçimde sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Ankete katılım gönüllülük esaslıdır.

A. GENEL BİLGİLER

Tarih:

Ziyaret Edilen Müze:

Yaş: 18-24 ( ) 25-29 ( ) 30-39 ( ) 40-49 ( ) 50 yaş ve üzeri ( )

Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( ) Belirtmek İstemiyorum ( )

B. ÇİKOLATA MÜZELERİNDE ZİYARET ÖNCESİ BEKLENTİ ANKET SORULAR

1. Ziyaret edeceğiniz çikolata müzesinde beklentilerinizi düşünerek aşağıdaki sorulara 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde cevap veriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum.	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Çikolata müzesinin çikolata üzerine bir temaya sahip olmasını beklerim.					
2. Çikolata temasını mekânsal olarak yansıtabileceğini düşündüğünüz ögeleri lütfen belirtiniz.					
a. Çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler olmasını beklerim.					
b. Mekânda kullanılan malzemelerin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.					
c. Mekânda kullanılan renklerin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.					
d. Mekânda kullanılan dokuların çikolata temasını yansıtmasını beklerim.					
e. Mekânda çikolata kokusu olmasını beklerim.					
f. Mekânda kullanılan aydınlatma ürünlerinin çikolata temasını yansıtmasını beklerim.					
g. Mekânın çikolata sergilenmesine uygun bir iklimlendirmeye olmasını beklerim.					
h. Mekânda çikolata temasını yansıtan poster/ tablo/ rölyef gibi mekânsal öğeler olmasını beklerim.					
i. Mekânda çikolatadan yapılan heykeller olmasını beklerim.					
j. Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıtmasını beklerim.					
k. Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin evrensel kültüre ait değerleri (dünya çapında tanınan önemli mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal özellikler, vb.) yansıtmasını beklerim.					
l. Mekânda çikolatadan yapılan heykellerin çocuklara yönelik (çizgi film karakterleri, süper kahramanlar, masal kahramanları vb.) olmasını beklerim.					
3. Müzede çocukların eğlenebileceği aktivite ve atölyeler olmasını beklerim.					

4. Müzede yetişkinlerin eğlenebileceği aktivite ve atölyeler olmasını beklerim.					
5. Müzede çikolata yiyebileceğim yerler olmasını beklerim.					
6. Müzede çikolata satışı yapılmasını beklerim.					
7.Müzenin sergi kurgusunun akıcı olmasını beklerim.					

Burada bir çikolata müzesi bulunduğunu nereden öğrendiniz?

- ☐ Daha önce ziyaret edenlerden
- ☐ Kitle iletişim araçlarından (TV, Sosyal Medya, Gazete, Dergi, vb.)
- ☐ Şehirde yer alan bilgilendirme/ reklam panolarından
- ☐ Diğer: …….

Müzenin konumu ve ulaşılabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

- ☐ Merkezi bir konumda, rahat ulaşılabilir.
- ☐ Konum itibari ile ulaşım olanakları kısıtlı.
- ☐ Özel araç harici ulaşım yok.
- ☐ Diğer: …….

Müzeyi ziyaret etme amacınız aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?

- ☐ Çikolata tarihi ve yapımı üzerine bilgi edinmek
- ☐ Çocuklar ile yapılabilecek bir eğlence aktivitesi
- ☐ Eğlence aktivitesi
- ☐ Çikolata yemek
- ☐ Çikolata satın almak
- ☐ Diğer: …….

C. ÇİKOLATA MÜZELERİNDE ZİYARET SONRASI DENEYİM ANKET SORULARI

1. Ziyaret etmiş olduğunuz çikolata müzesinde deneyimizi düşünerek aşağıdaki sorulara 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde cevap veriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum.	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Müzenin çikolata temasını yansıttığını düşünüyorum.					
2. Müzenin giriş ve karşılama bölümlerinin çikolata temasına uygun olduğunu düşünüyorum.					
3.Müzenin çikolata temasını yansıtmada en etkili olduğunu düşündüğünüz öğeleri lütfen işaretleyiniz. ☐ Malzemeler ☐ Renkler ☐ Dokular ☐ Aydınlatma ☐ İklimlendirme ☐ Bilgi panoları ☐ Poster/ Tablo/ Rölyef benzeri mekânda yer verilen öğeler. ☐ Çikolatadan yapılan heykeller Çikolata temasını en çok yansıttığını düşündüğünüz örnekleri lütfen belirtiniz: ……					
4. Müzede çikolatanın tarihi ve üretimi ile ilgili bilgiler edindim.					
5. Müzede sergilenen öğelerin yerel kültürü ve tarihsel değerleri (yerel kültüre ait mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal güzellikler vb.) yansıttığını düşünüyorum.					
6. Müzede sergilenen öğelerin evrensel kültüre ait değerleri (dünya çapında tanınan önemli mimari yapılar, ürünler, önemli kişiler, doğal özellikler, vb.) yansıttığını düşünüyorum.					
7. Mekânda sergilenen ögelerin çocuklara yönelik (çizgi film karakterleri, süper kahramanlar, masal kahramanları vb.) olduğunu düşünüyorum.					

8. Müzenin mekânsal boyutunun sergilenen ürünler için yeterli olduğunu düşünüyorum.					
9. Müzedeki bilgilendirme panolarının yeterli olduğunu düşünüyorum.					
10. Müzede sergilenen heykellerin anlaşılır olduğunu düşünüyorum.					
11. Müzenin sergi kurgusunda yer alan teknolojik ögelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
12. Müzenin sergisinin çikolata ve ziyaretçi arasında interaktif (etkileşimli) bir kurguya sahip olduğunu düşünüyorum.					
13. Müzenin aydınlatmasının iyi olduğunu düşünüyorum.					
14. Müzenin iklimlendirmesinin iyi olduğunu düşünüyorum.					
15. Müzenin sergi kurgusunun olduğunu düşünüyorum.					
16. Müzede çocukların eğlenebileceği aktivite ve atölyelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
17. Müzede yetişkinlerin eğlenebileceği aktivite ve atölyelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
18. Müzede çikolata yiyebileceğim yerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
19. Müzede çikolata satışı yapılan yerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
20. Müze beklentimi karşıladı.					
21. Müzeyi diğer insanlara öneririm.					

Ziyaret ettiğiniz çikolata müzesinde sizi en çok etkileyen mekânsal öğeler nelerdir? Lütfen kısaca belirtiniz.

……

Ziyaret ettiğiniz çikolata müzesinde nelerin değişmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Lütfen kısaca belirtiniz.

……

TURNITIN RAPORU

Çikolata Müzelerinde İç Mekan Tasarımı Analizi

ORİJİNALLİK RAPORU

%11	%10	%5	%6
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	%1
4	www.archdaily.com İnternet Kaynağı	%1
5	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	%1
6	dspace.atilim.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	Submitted to Canakkale Onsekiz Mart University Öğrenci Ödevi	<%1
8	acikerisim.gelisim.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
9	Submitted to Atilim University Öğrenci Ödevi	<%1

10	www.hurriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
11	Submitted to Istanbul Aydin University Öğrenci Ödevi	<%1
12	www.sosyalarastirmalar.com İnternet Kaynağı	<%1
13	baltalimani.com İnternet Kaynağı	<%1
14	core.ac.uk İnternet Kaynağı	<%1
15	scholarcommons.sc.edu İnternet Kaynağı	<%1
16	search.trdizin.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
17	pdfs.semanticscholar.org İnternet Kaynağı	<%1
18	dspace.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
19	www.igi-global.com İnternet Kaynağı	<%1
20	www.times-standard.com İnternet Kaynağı	<%1
21	d78ea76a-1faa-490b-96df-3833ce6eddb7.filesusr.com	<%1

İnternet Kaynağı

22	www.gazetebirlik.com İnternet Kaynağı	<%1
23	adventuresinga.com İnternet Kaynağı	<%1
24	www.birkultur.com İnternet Kaynağı	<%1
25	Submitted to University of Leeds Öğrenci Ödevi	<%1
26	Lewis, Hannah. "Interactivity and Pedagogy: Developing Sensory Educational Models in Heritage Museums.", State University of New York at Buffalo, 2021 Yayın	<%1
27	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<%1
28	acikerisim.baskent.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
29	acikerisim.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
30	dspace.baskent.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
31	Submitted to Universidad San Ignacio de Loyola Öğrenci Ödevi	<%1

32	Submitted to Yeditepe University Öğrenci Ödevi	<%1
33	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
34	iksadyayinevi.com İnternet Kaynağı	<%1
35	acikerisim.balikesir.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
36	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	<%1
37	toleho.anadolu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
38	Submitted to Napier University Öğrenci Ödevi	<%1
39	Submitted to Siirt Ãniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
40	Haldun Ilkdogan. "THREE ROOMS AND THREE TIMES, SEMIOTIC ANALYSIS OF MOVIE "THE READER"", Idil Journal of Art and Language, 2017 Yayın	<%1
41	Submitted to Aberystwyth University Öğrenci Ödevi	<%1
42	Submitted to Anadolu University Öğrenci Ödevi	<%1

43	docplayer.net İnternet Kaynağı	<%1
44	egazete.cumhuriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
45	gizemgureli.doktoraanket.com İnternet Kaynağı	<%1
46	www.bursahaber.com İnternet Kaynağı	<%1
47	Submitted to Taylor's Education Group Öğrenci Ödevi	<%1
48	acikerisim.nevsehir.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
49	gcris.pau.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
50	itjfs.com İnternet Kaynağı	<%1
51	Submitted to American Public University System Öğrenci Ödevi	<%1
52	Arkan, Gamze Nil. "Korku sinemasinda Cocuk Imgesi Ve "The Ring", Halka Filminin Cozumlemesi", Marmara Universitesi (Turkey), 2021 Yayın	<%1
	quieora.ink	

53	İnternet Kaynağı	<%1
54	www.dbc.wroc.pl İnternet Kaynağı	<%1
55	forum.fok.nl İnternet Kaynağı	<%1
56	Yiğit, Özge. "Tarihi Yazılı ve Görsel Belgeler ışığıNda Halk Mimarisi üZerine bir Değerlendirme: Erzurum öRneği", Dokuz Eylul Universitesi (Turkey), 2024 Yayın	<%1
57	odysseymagazine.com İnternet Kaynağı	<%1
58	openaccess.hacettepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
59	s-space.snu.ac.kr İnternet Kaynağı	<%1
60	www.cinarkoleji.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
61	9lib.net İnternet Kaynağı	<%1
62	sobibder.org İnternet Kaynağı	<%1
63	utek2019.com İnternet Kaynağı	<%1

64	www.pressacademia.org İnternet Kaynağı	<%1
65	www.seruvenyayinevi.com İnternet Kaynağı	<%1
66	Akdere, Muhammet. "Üniversite öğrenim hacimleri bağlamında iç mekan tasarımı kriterlerinin belirlenmesi ve örnek çalışma olarak Nazarbayev Üniversitesi", Mimar Sinan Fine Arts University (Turkey), 2024 Yayın	<%1
67	Saurabh Kumar Dixit. "The Routledge Handbook of Gastronomic Tourism", Routledge, 2019 Yayın	<%1
68	Saurabh Kumar Dixit. "The Routledge Handbook of Tourism Experience Management and Marketing", Routledge, 2020 Yayın	<%1
69	Zulfikar, Ayse Burcu. "Degisen Muze ve Muzecilikte Sergilemenin Teknolojinin Boyutunun Incelenmesi: Bursa Panorama Muzesi ornegi", Bursa Uludag University Yayın	<%1

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Hatice Yitmez

Öğrenim Durumu:

Derece	**Alan**	**Üniversite**	**Yıl**
Lisans	İç Mimarlık	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2019
Yüksek Lisans	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	Atılım Üniversitesi	2024

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	**Görev**	**Yıl**
Huma İç Mimarlık	**Kurucu Ortak**	**2021 – Devam Ediyor**

Yabancı Diller: İngilizce

GCPS